

**ΤΕΙ ΚΑΛΑΜΑΤΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΑΙ
ΕΛΕΓΚΤΙΚΗΣ
ΣΧΟΛΗ ΣΔΟ**

**ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ :
«ΘΕΣΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ»**

ΑΠΟ ΤΗΝ ΣΠΟΥΔΑΣΤΡΙΑ ΛΙΑΝΟΥ ΓΕΩΡΓΙΑ

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ : ΤΣΙΧΛΗΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ

ΚΑΛΑΜΑΤΑ, 2008

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΕΡΙΛΗΨΗ.....σελ.6

ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....σελ. 9

ΕΝΟΤΗΤΑ ΠΡΩΤΗ :

Κεφάλαιο I : Το πολυμερές θεσμικό πλαίσιο για το διεθνές εμπόριο
τραπεζικών υπηρεσιών.....11

1.1 Η διεθνής εξάπλωση των τραπεζών.....12

1.2 Προσδιοριστικοί παράγοντες της διεθνούς εξάπλωσης των
τραπεζών.....12

1.3 Γενική Συμφωνία Δασμών και Εμπορίου.....14

1.3.1 Σκοπός και βασικές αρχές της GATT.....15

1.3.2 Διοικητικό και οργανωτικό πλαίσιο της GATT.....16

1.3.3 Νέος γύρος διαπραγματεύσεων - « Γύρος της
Ουρουγουάης».....17

1.3.3.1 Αποτελέσματα κύκλου διαπραγματεύσεων.....19

1.4 Ο «Γύρος της Ουρουγουάης» και οι ρυθμίσεις για τις συναλλαγές
των χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών.....20

1.4.1 Πρώτο Παράρτημα για τις χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες.....21

1.5 Τα σημεία εφαρμογής της GATT.....21

1.6 Ισοζύγιο Πληρωμών.....23

1.6.1 Χαρακτηριστικά Ισοζυγίου Πληρωμών.....24

1.6.2 Εποπτεία τραπεζικού συστήματος και αναγνώριση μέτρων
μελών.....25

Κεφάλαιο II : BRETTON – WOODS.....σελ. 26

2.1 Το νομισματικό σύστημα του Bretton- Woods.....27

2.2 Τα προβλήματα λειτουργίας του συστήματος του Bretton-

Woods.....	28
2.3 Η κατάρρευση του συστήματος του Bretton- Woods.....	29
2.4 Κυμαινόμενες τιμές συναλλάγματος.....	30

ΕΝΟΤΗΤΑ ΔΕΥΤΕΡΗ :

Κεφάλαιο III : Η Επιτροπή της Βασιλείας και το κανονιστικό πλαίσιο για την τραπεζική εποπτεία.....σελ. 32

3.1 Επιτροπή της Βασιλείας- δημιουργία και σκοπός.....	33
3.2 Βασικοί στόχοι της Επιτροπής της Βασιλείας.....	35
3.2.1 Το αρχικό Κονκορδάτο της Επιτροπής της Βασιλείας και το Αναθεωρημένο Κονκορδάτο.....	36
3.2.2 Κανόνες σχετικά με την Κεφαλαιακή Επάρκεια των διεθνών τραπεζών.....	37
3.3 Υπολογισμός Κεφαλαιακής Επάρκειας και Κεφαλαιακών απαιτήσεων.....	40
3.4 Προϋποθέσεις για την άσκηση εποπτείας σε διεθνείς τραπεζικούς ομίλους.....	44
3.5 Η Ενοποιημένη Εποπτεία	45
3.6 Κατανομή αρμοδιοτήτων	46
3.7 Εκθέσεις της Επιτροπής της Βασιλείας	46
3.8 Λοιπά έργα της Επιτροπής της Βασιλείας- Βασικές Αρχές- Κανόνες.....	47

Κεφάλαιο IV : Τα πιο σημαντικά έργα της Επιτροπής της Βασιλείας.....σελ. 49

4.1 Σύμφωνο Βασιλείας I.....	50
4.2 Βασιλεία II και Κεφαλαιακή Επάρκεια.....	51

Κεφάλαιο V : Θεσμικό πλαίσιο για την Ενιαία Τραπεζική Αγορά στα Πλαίσια της Ευρωπαϊκής Ένωσης.....σελ. 56

5.1 Ευρωπαϊκή ολοκλήρωση- Θεσμικές εξελίξεις	57
5.2 Η Χρηματοπιστωτική Ολοκλήρωση των αγορών και το Θεσμικό Πλαίσιο Ευρωπαϊκής Κοινότητας	58
5.2.1 Ενιαία Τραπεζική Αγορά.....	59

5.2.2 Διατάξεις παράγωγου κοινοτικού δικαίου για την Ενιαία Τραπεζική Αγορά.....	60
5.2.3 Ελάχιστη εναρμόνιση κανονιστικών διατάξεων.....	62
5.3 Ο πιστωτικός κίνδυνος και η αντιμετώπισή του.....	63
5.3.1 Οι κίνδυνοι αγοράς και οι τρόποι αντιμετώπισής τους.....	64
5.3.2 Κίνδυνος ρευστότητας.....	66
5.3.3 Κίνδυνος Χώρας.....	68
5.3.4 Προστατευτικό δίχτυ.....	72
5.3.5 Μεγάλα Χρηματοδοτικά Ανοίγματα και οι κανόνες που τα διέπουν.....	73
5.4 Διασυννοριακή εγκατάσταση και παροχή υπηρεσιών πιστωτικών ιδρυμάτων.....	74

ΕΝΟΤΗΤΑ ΤΡΙΤΗ :

Κεφάλαιο VI : Διεθνές Νομισματικό Ταμείο.....σελ. 77

6.1 Οι λόγοι και το ιστορικό δημιουργίας του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου.....	78
6.2 Οι σκοποί και οι δραστηριότητες του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου.....	79
6.3 Γενικές υποχρεώσεις των χωρών- μελών του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου.....	81
6.4 Ειδικές υποχρεώσεις των κρατών σχετικά με το καθεστώς συναλλαγματικών ισοτιμιών.....	83
6.5 Οργανωτική διάρθρωση του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου.....	84
6.5.1 Εξουσία λήψης απόφασης.....	85
6.5.2 Διεθνές Νομισματικό Ταμείο και έλεγχος.....	86

Κεφάλαιο VII : Ελληνικό Χρηματοπιστωτικό Σύστημα και τραπεζική νομοθεσία.....σελ. 87

7.1 Εξέλιξη ελληνικού χρηματοπιστωτικού συστήματος.....	88
7.2 Πιστωτικές Μεταρρυθμίσεις	89
7.2.1 Στοιχεία που απαρτίζουν το Ελληνικό Χρηματοπιστωτικό Σύστημα.....	90

7.3 Σύστημα διατραπεζικής μεταφοράς κεφαλαίων.....	92
7.3.1 Λοιπές πληροφορίες για τα συστήματα.....	93
7.3.2 Τραπεζική νομοθεσία και πιστωτικά ιδρύματα.....	95
7.3.3 Επιπλέον στοιχεία που αποτελούν το Ελληνικό Χρηματοπιστωτικό Σύστημα.....	100
7.4 Αλλαγή νομίσματος.....	103
7.5 Η εποπτεία και το σύγχρονο τραπεζικό management.....	104
7.6 Επιχειρηματικές Μονάδες.....	112
7.6.1 Υλοποίηση της Βασιλείας.....	113
7.6.2 Διαχείριση κινδύνων στην Ελλάδα.....	115
ΕΠΙΛΟΓΟΣ.....	σελ. 117
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 1.....	σελ. 119
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 2.....	σελ. 123
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 3.....	σελ. 133
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 4.....	σελ. 137
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 5.....	σελ. 139
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	σελ. 145

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ

GATT:	General Agreement on Tariffs and Trade
GATS:	General Agreement Services
TRIPs:	Trade- related Intellectual Property rights
ΟΟΣΑ :	Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης
ΠΟΕ :	Παγκόσμιος Οργανισμός Εμπορίου
WTO:	World Trade Organization
ΜΕΕΠ :	(Συμφωνία) Μηχανισμού Ελέγχου των Εμπορικών Πολιτικών
ΔΝΤ :	Διεθνές Νομισματικό Ταμείο
IMF:	International Monetary Fund
ΕΤΔ :	Ειδικά Τραβηχτικά Δικαιώματα
ΕΚΑΧ :	Ευρωπαϊκή Κοινότητα του Άνθρακα και του Χάλυβα
ΕΟΚ :	Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα
ΕΥΡΑΤΟΜ :	Ευρωπαϊκή Κοινότητα Ατομικής Ενέργειας
ΚΕΠΠΑ :	Κοινή Εξωτερική Πολιτική και Πολιτική Ασφαλείας
CAD:	Capital Adequacy Directive
Ε.Ε. :	Ευρωπαϊκή Ένωση
ΤτΕ :	Τράπεζα της Ελλάδος
ΕΠΕΥ :	Επιχειρήσεις Παροχής Επενδυτικών Υπηρεσιών
ATHIBOR:	Athens Interbank Offered Rate
HERMES:	Hellenic Real-time Money transfer Express System
RTGS:	Real- time Gross Settlement Systems
TARGET:	Transeuropean Automated Real- time Gross Settlement Express Transfer
ΕΣΚΤ :	Ευρωπαϊκό Σύστημα Κεντρικών Τραπεζών
ΑΤΕ :	Αγροτική Τράπεζα της Ελλάδος
Ν Π Ι Δ :	Νομικό Πρόσωπο Ιδιωτικού Δικαίου
Ν Π Δ Δ :	Νομικό Πρόσωπο Δημοσίου Δικαίου
ΟΣΕΚΑ :	Οργανισμοί Συλλογικών Επενδύσεων σε Κινητές Αξίες
ΕΚΕΣ :	Εταιρείες Κεφαλαίου Επιχειρηματικών συμμετοχών
ΑΧΕ :	Ανώνυμες Χρηματιστηριακές Εταιρείες

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Οι άνθρωποι πάντα ένιωθαν την ανάγκη να προστατευθούν από κινδύνους που θα απειλούσαν την ζωή, την οικογένεια και το σπίτι τους. Με το πέρασμα των αιώνων, και καθώς η επιστήμη, η κοινωνία και η τεχνολογία αναπτύχθηκαν η προστασία ήταν πιο εφικτή. Υπήρξαν, όμως, προβλήματα και ανάγκες που έπρεπε να καλυφθούν ή έστω να παρθούν μέτρα για την αντιμετώπισή τους.

Ένας από τους τομείς που αντιμετώπιζε σοβαρά προβλήματα ήταν η οικονομία. Τα προβλήματα ήταν ποικίλα ιδίως μετά από πολέμους, την παγκοσμιοποίηση της οικονομίας και την διεθνοποίηση της δραστηριότητας των επιχειρήσεων. Έπρεπε λοιπόν να θεσπιστούν κανόνες Οικονομικού Δικαίου με στόχο την οργάνωση και ρύθμιση της οικονομικής- εμπορικής συνεργασίας, ήτοι, την θέσπιση αρχών, υποχρεώσεων και δικαιωμάτων που θα αφορούν τα κράτη ως μέλη ενός παγκοσμίου συστήματος.

Οι προσεγγίσεις της οικονομικής επιστήμης, οι σχετικές με το διεθνές εμπόριο ξεκίνησαν να παρουσιάζουν ενδιαφέρον και να αναπτύσσονται μετά τον 17^ο αιώνα. Μεταξύ των ετών 1950 με 1961 το διεθνές εμπόριο άνθησε.

Είχε προηγηθεί, όμως, η κρίση του 1929 η οποία αποτέλεσε μια πληγή για τις διεθνείς ανταλλαγές των αγαθών και γενικά στην ιστορία της οικονομίας μέχρι τότε (1929) αρκετές ήταν οι χώρες, ανάμεσα τους η Μ. Βρετανία, που υποστήριζαν ότι πρέπει να καταργηθούν όλοι οι περιορισμοί που εμπόδιζαν την απελευθέρωση του εμπορίου. Φυσικά οι χώρες αυτές έπαψαν να υποστηρίζουν την ιδέα αυτή αφού η κρίση τους δημιούργησε εκτός από προβλήματα και μεγάλη ανασφάλεια με "φυσικό" επόμενο να θέλουν να προστατευθούν με οποιοδήποτε εφικτό τρόπο από τυχόν ανταγωνιστικές εισαγωγές που θα μπορούσαν να πλήξουν ακόμα περισσότερο την οικονομία τους.

Η πολιτική που ακολουθήθηκε οδήγησε στην έλλειψη συναλλάγματος αφού όπως για παράδειγμα αποφάσισε η Μεγάλη Βρετανία να μην εισάγει έτσι αποφάσισαν και άλλες χώρες να μην εισάγουν τα δικά της προϊόντα. Επακόλουθο όλων αυτών ήταν ο Β' Παγκόσμιος Πόλεμος δύο από τα αποτελέσματα του οποίου ήταν η μείωση της ανεργίας (εξαιτίας των εκατοντάδων χιλιάδων ή εκατομμυρίων που απεβίωσαν) και η όξυνση των προβλημάτων της οικονομίας.

Μετά το τέλος του πολέμου έγινε φανερή η ανάγκη για διεθνή συνεργασία σε νομισματικό επίπεδο και στον τομέα του εμπορίου με στόχο οι επόμενες κρίσεις που θα προέκυπταν να μπορούσαν να εξαλειφθούν σταδιακά. Επίσης, χρειάστηκε να θεσπιστούν κανόνες, να ληφθούν μέτρα και να δημιουργηθούν νέοι αυστηροί μηχανισμοί εποπτείας.

Η Ευρώπη ακολούθησε και αυτή τους ρυθμούς εξέλιξης. Δημιουργώντας το 1950 την Ευρωπαϊκή Κοινότητα του Άνθρακα κ' του Χάλυβα (ΕΚΑΧ) και το 1957 την Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα (ΕΟΚ) δημιούργησε ταυτόχρονα ένα πρόσφορο έδαφος για την απελευθέρωση του διεθνούς εμπορίου.

Αργότερα, ο 1961 στα πλαίσια του πρώτου γύρου διαπραγματεύσεων («Γύρος του Ντίλον»), δημιουργήθηκε η GATT, Γενική Συμφωνία Δασμών και Εμπορίου, η οποία είχε σαν αποτέλεσμα την μείωση των δασμών σε ποσοστό 7% μεταξύ των χωρών-μελών της. Οι ΗΠΑ είχαν προτείνει πριν το «Γύρο του Ντίλον» να μειωθούν οι δασμοί κατά 50 %, πράγμα το οποίο συζητήθηκε στον «Γύρο του Κέννεντυ» με τελικό αποτέλεσμα την μείωση των δασμών κατά 35 %.

Μια άλλη ισχυρή κρίση ήταν το τέλος της μετατρεψιμότητας του δολαρίου σε χρυσό, 1971, με ανακοίνωση του Προέδρου των ΗΠΑ, Ρ. Νίξον, ενώ την ίδια χρονική περίοδο ξεκίνησε/ σημειώθηκε η άνοδος της τιμής του πετρελαίου (όπου το 1980 έφτασε τα 31 δολάρια, η τιμή αρκετά υψηλή για τα τότε οικονομικά δεδομένα). Όλα αυτά συντέλεσαν στην πτώση του Διεθνούς Νομισματικού Συστήματος και στο τέλος του συστήματος σταθερών ισοτιμιών, Bretton-Woods, το 1976. Η όλη κατάσταση, όμως, διασώθηκε χάρη στην συμφωνία για διεθνή συνεργασία που είχε προηγηθεί.

Αργότερα ακολούθησε ο « Γύρος του Τόκυο» μ στόχο και πάλι την απελευθέρωση του εμπορίου και ο «Γύρος της Ουρουγουάης» στον οποίο συζητήθηκαν και η απελευθέρωση του εμπορίου των υπηρεσιών και των αγροτικών προϊόντων. Σε συνδυασμό με μια πληθώρα γεγονότων, όπως η «Ενιαία Πράξη» της ΕΟΚ το 1987 και η πτώση του τείχους του Βερολίνου και πλησιάζοντας πα στον 20^ο αιώνα πραγματοποιήθηκε η πλήρης απελευθέρωση του εμπορίου (εκτός ελάχιστων εξαιρέσεων).

Όπως προαναφέρθηκε, εκτός από το θέμα της απελευθέρωσης του εμπορίου, άλλος ένας στόχος ήταν να ενταθεί ο εποπτικός έλεγχος κυρίως στον χρηματοπιστωτικό τομέα και να θεσπιστούν κανόνες που θα έπρεπε, για την

εξασφάλιση ότι δεν θα ξαναπαρουσιαστούν τόσο ισχυρές οικονομικές κρίσεις, να την ακολουθούν όλα τα κράτη.

Για να συμβούν όλα αυτά έπρεπε να δημιουργηθούν και διάφοροι παγκόσμιοι οργανισμοί, οι οποίοι θα περιλάμβαναν όλα τα απαραίτητα στοιχεία/ συστατικά για την προστασία της διεθνούς οικονομίας. Ήδη πριν την πτώση του νομισματικού συστήματος του Bretton-Woods είχε δημιουργηθεί το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο, στην λήξη του «Γύρου της Ουρουγουάης» δημιουργήθηκε ο Παγκόσμιος Οργανισμός Εμπορίου και περίπου στα μέσα της δεκαετίας του 1970 συστήθηκε η Επιτροπή τη Βασιλείας.

Κύριοι στόχοι όλων αυτών ήταν η συνεργασία μεταξύ των κρατών- μελών τους, να δημιουργηθεί ένα παγκόσμιο νομισματικό σύστημα και η σταθερότητα των συναλλαγματικών ισοτιμιών.

Είναι αυτονόητο ότι όλες αυτές οι κρίσεις, ανατροπές και εξελίξεις επηρέασαν την χώρα μας και διαμόρφωσαν το σύγχρονο ελληνικό χρηματοπιστωτικό σύστημα.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Σκοπός αυτής της εργασίας είναι η μελέτη των εξελίξεων του θεσμικού πλαισίου του τραπεζικού συστήματος σε διεθνές επίπεδο αλλά και στην Ελλάδα. Θα δούμε τους ‘‘βοηθούς’’ εξέλιξης, θεσμούς, κανόνες, κανονισμούς, οδηγίες και διατάξεις που διέπουν την λειτουργία των πιστωτικών ιδρυμάτων (στην περίπτωση αυτή μας αφορούν οι τράπεζες), που τα βοηθούν να αντιμετωπίσουν τους διάφορους κινδύνους που προκύπτουν, και τέλος, πώς όλα αυτά συντελούν στη σταθερότητα της παγκόσμιας οικονομίας.

Στην πρώτη ενότητα θα επεκταθούμε σε δύο κεφάλαια, στα οποία θα μιλήσουμε για την Γενική Συμφωνία Δασμών και Εμπορίου (GATT), στον «Γύρο της Ουρουγουάης», στον Παγκόσμιο Οργανισμό Εμπορίου και στο νομισματικό σύστημα του Bretton-Woods. Επίσης, θα εξετάσουμε πώς όλα αυτά βοήθησαν στην διεθνή εξάπλωση των τραπεζών ανοίγοντας τα σύνορα, παγκοσμίως, μεταξύ των κρατών-μελών τους.

Στην δεύτερη ενότητα περιλαμβάνονται τρία κεφάλαια. Το τρίτο και τέταρτο κεφάλαιο αναφέρουν την περίφημη Επιτροπή της Βασιλείας, τον σκοπό δημιουργίας της, το αρχικό και το Αναθεωρημένο Κονκορδάτο, τους κανόνες σχετικά με την Κεφαλαιακή Επάρκεια, την ενοποιημένη εποπτεία και κάποια από τα πιο σημαντικά έργα της. Στο πέμπτο κεφάλαιο θα εξετάσουμε το θεσμικό πλαίσιο για την Ενιαία Τραπεζική Αγορά στα πλαίσια της Ευρωπαϊκής Ένωσης, όπου περιλαμβάνει βήμα προς βήμα τις θεσμικές εξελίξεις μέχρι την χρηματοπιστωτική ολοκλήρωση καθώς επίσης, κάποιους από τους πιο σημαντικούς κινδύνους που αντιμετωπίζουν οι τράπεζες.

Στην τρίτη ενότητα θα εξετάσουμε, μέσω δύο κεφαλαίων, το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο, τις λειτουργίες του και τις υποχρεώσεις των μελών, αφού είναι ένα παγκόσμιο όργανο που βοηθά τις χώρες- μέλη του με χρηματοδοτήσεις και οδηγίες να διατηρήσουν σταθερή την οικονομία. Τέλος, στο έβδομο κεφάλαιο θα συναντήσουμε το Ελληνικό χρηματοπιστωτικό σύστημα, την εξέλιξη και τις πιστωτικές μεταρρυθμίσεις του, και εν τέλει την επίδραση των παραπάνω παραγόντων σε αυτό.

Στο τέλος αυτής της εργασίας θα μπορούμε να έχουμε μια πιο διαμορφωμένη άποψη για το πώς εξελίχθηκαν οι τράπεζες και πως επηρεάζουν την παγκόσμια οικονομική σταθερότητα, αφού αποτελούν ένα πολύ σημαντικό ποσοστό αυτής.

ΕΝΟΤΗΤΑ ΠΡΩΤΗ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ι :

ΤΟ ΠΟΛΥΜΕΡΕΣ ΘΕΣΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΓΙΑ ΤΟ ΔΙΕΘΝΕΣ ΕΜΠΟΡΙΟ ΤΡΑΠΕΖΙΚΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ

1.1 Η διεθνής εξάπλωση των τραπεζών

Η εξάπλωση των τραπεζών σε ξένες χώρες, καθώς και η ανάπτυξη των δραστηριοτήτων τους σε διεθνές επίπεδο, είναι στενά συνδεδεμένες με τις διεθνείς κινήσεις του εμπορίου και της παραγωγής.

Από τα τέλη του 19ου αιώνα, οι τράπεζες είχαν αναπτύξει τις διεθνείς τους δραστηριότητες. Η παγκόσμια κρίση την δεκαετία του '30 είχε σαν αποτέλεσμα την επιβράδυνση της διεθνούς εξάπλωσης των τραπεζών

Από τα μέσα της δεκαετίας του '60, η διεθνοποίηση των τραπεζικών δραστηριοτήτων γνωρίζει μια καινούργια και σημαντική διεύρυνση. Οι αμερικανικές τράπεζες εγκαίνιασαν πρώτες τη διεθνή αυτή εξάπλωση και στη συνέχεια ακολούθησαν οι τράπεζες άλλων ανεπτυγμένων χωρών.

Ύστερα από τη βελτίωση της οικονομικής κατάστασης των χωρών μετά τον πόλεμο το διεθνές εμπόριο γνώρισε μια ιδιαίτερη άνθηση. Επιπλέον, οι μεγάλες πολυεθνικές εταιρίες πραγματοποιούν άμεσες επενδύσεις σε χώρες άλλες από την μητρική τους και αποκτούν στενές σχέσεις με τις οικονομίες των χωρών αυτών.

Στη σφαίρα της διεθνούς εξάπλωσης εντάχθηκαν και οι τράπεζες. Η εξάπλωση των τραπεζών ξεκίνησε από τις μεγάλες τράπεζες και εν συνεχεία ακολούθησαν και οι τράπεζες μεσαίου μεγέθους. Οι τράπεζες αυτές έβλεπαν ένα μέρος της πελατείας τους να απευθύνεται στις μεγάλες τράπεζες που είχαν τη δυνατότητα να προσφέρουν υπηρεσίες σε διεθνές επίπεδο.

1.2 Προσδιοριστικοί παράγοντες της διεθνούς εξάπλωσης των τραπεζών

Υπήρχαν τρεις προσδιοριστικοί παράγοντες της διεθνούς εξάπλωσης των τραπεζών, οι οποίοι είναι:

A. Οι τράπεζες βρίσκονταν μπροστά σε μια νέα "πρόκληση": να ακολουθήσουν τους πελάτες τους, στις ξένες χώρες όπου αυτοί εγκαθίστανται, με στόχο να τους παρέχουν τις αναγκαίες υπηρεσίες (δάνεια σε συνάλλαγμα,

διαχείριση των κεφαλαίων τους και κάλυψη από συναλλαγματικούς κινδύνους, μεταφορά των κεφαλαίων προς την μητρική εταιρεία ή το αντίθετο κ.λπ.).

Γνώριζαν (οι τράπεζες) ότι αν δεν μπορούσαν να προσφέρουν στους πελάτες τους, τις ανάλογες υπηρεσίες σε διεθνές επίπεδο, αντιμετώπιζουν τον κίνδυνο να δουν ένα μέρος της πελατείας τους να στρέφεται προς τις ανταγωνίστριες τράπεζες. Και, φυσικά, αυτό δεν θα αφορούσε μόνο τις διεθνείς δραστηριότητες των πελατών τους, αλλά πιθανά και ένα μέρος των εγχώριων δραστηριοτήτων τους.

B. Η επέκταση των τραπεζών στον διεθνή χώρο επηρεάστηκε και από το γεγονός ότι οι διεθνείς δραστηριότητες παρουσιάζονταν πιο κερδοφόρες για τις τράπεζες, δεδομένων των περιορισμών που ίσχυαν στις εγχώριες αγορές.

Σαν παράδειγμα αναφέρονται οι αμερικανικές τράπεζες, όπου η ισχύουσα νομοθεσία περιόριζε την επέκταση των τραπεζών στο εσωτερικό των πολιτειών (MCFADDEN ACT) και επέβαλλε αυστηρό διαχωρισμό των δραστηριοτήτων, που κάθε κατηγορία τραπεζικών ιδρυμάτων μπορούσε να αναλάβει. Επίσης, οι διάφορες διατάξεις της νομισματοπιστωτικής πολιτικής περιόριζαν την ανάπτυξη των τραπεζικών δραστηριοτήτων στην εγχώρια αγορά (ρύθμιση Q, νομισματικό πρόγραμμα του 1965). Αντίθετα, η νομοθεσία που ρύθμιζε τις διεθνείς δραστηριότητες των τραπεζών ήταν πιο φιλελεύθερη και επέτρεπε στις τράπεζες τη μεγάλη ανάπτυξη των εργασιών τους.

Ανάλογες ρυθμίσεις της νομισματικής πολιτικής (1968-1973) περιόριζαν τις δραστηριότητες των γερμανικών τραπεζών, με αποτέλεσμα οι τελευταίες να στραφούν σε εργασίες έξω από τη χώρα τους.

Γ. Οι συνθήκες που επικρατούσαν στις οικονομίες των ανεπτυγμένων χωρών συνετέλεσαν επίσης στην ανάπτυξη των διεθνών δραστηριοτήτων των τραπεζών. Η κρίση που ξέσπασε στις αρχές της δεκαετίας του '70 και εντάθηκε μετά την αύξηση της τιμής του πετρελαίου, επηρέασε σημαντικά τις τραπεζικές δραστηριότητες.

Από την μια μεριά οι τράπεζες αντιμετώπισαν την αύξηση της ρευστότητάς τους. Αυτή προκλήθηκε από τη μαζική μεταφορά, με τη μορφή καταθέσεων στις διεθνείς τράπεζες, των πλεονασμάτων των πετρελαιοπαραγωγών χωρών. Από την άλλη πλευρά, η κρίση των οικονομιών των ανεπτυγμένων χωρών είχε σαν αποτέλεσμα τη μείωση της ζήτησης πιστώσεων. Ακόμα, στις εγχώριες αγορές οι

τράπεζες είχαν να αντιμετωπίσουν τον ανταγωνισμό άλλων τραπεζικών ιδρυμάτων, που άρχισαν να δραστηριοποιούνται στις χρηματαγορές, καθώς και μια σοβαρή αύξηση του κόστους διαχείρισης των κεφαλαίων που διέθεταν.

Αποτέλεσμα των παραπάνω, ήταν οι τράπεζες να στραφούν στον διεθνή χώρο, ισχυροποιώντας την παρουσία τους, αναζητώντας καινούργιους πελάτες και δραστηριότητες πιο κερδοφόρες.

Η εγκατάσταση των διεθνών τραπεζών, με διάφορες μορφές (γραφείο αντιπροσωπείας, θυγατρική όπου μπορεί να είναι απλή συμμετοχή ή και έλεγχος, υποκατάστημα), σε ξένες χώρες, ανταποκρίνεται στην αναγκαιότητα που υπάρχει για τις τράπεζες να ακολουθήσουν τους πελάτες τους. Μ' αυτό τον τρόπο, όμως, οι τράπεζες αποκτούν τη δυνατότητα να απευθυνθούν και σε πελάτες της τοπικής αγοράς, διευρύνοντας την πελατεία τους. Οι ξένες τράπεζες που εγκαθίστανται σε μια χώρα δεν ενδιαφέρονται να αναπτύξουν σχέσεις με μια πελατεία της οποίας οι οικονομικές δυνατότητες είναι περιορισμένες. Οι εργασίες που προσφέρουν αναφέρονται σε μεγάλα ποσά, εκφρασμένα βασικά σε συνάλλαγμα, και χρηματοδοτούν δραστηριότητες που έχουν σχέση με τις διεθνείς αγορές. Επίσης, καλύπτουν τις ανάγκες τους σε κεφάλαια απευθυνόμενες είτε σε άλλες μονάδες του τραπεζικού τους ομίλου, είτε στη διεθνή διατραπεζική αγορά.

1.3 Γενική Συμφωνία Δασμών και Εμπορίου General Agreement on Tariffs and Trade (GATT)

Η ιδέα για τη δημιουργία της GATT συλλήφθηκε κατά την διάρκεια του Β' Παγκοσμίου Πολέμου και υπό την εποπτεία του ΟΗΕ (Οικονομικό και Κοινωνικό Συμβούλιο) έλαβαν χώρα πολλές διασκέψεις : τον Αύγουστο του 1947 στη Γενεύη, το Νοέμβρη του 1947 μέχρι τον Μάρτιο του 1948 στην Αβάνα.

Σκοπός όλων αυτών ήταν η δημιουργία ενός οργανισμού εμπορίου διεθνούς επιπέδου, ο *Χάρτης της Αβάνας*, ο οποίος δεν ίσχυσε ποτέ. Από τα κεφάλαια του Χάρτη κρατήθηκε, και βάση αυτού δημιουργήθηκε η Γενική Συμφωνία Δασμών και Εμπορίου, το τέταρτο κεφάλαιο.

Η Συμφωνία υπεγράφη την 30^η Οκτωβρίου 1947, στην Γενεύη, και ξεκίνησε να ισχύει το 1948. Ήταν 23 οι χώρες οι οποίες την υπέγραψαν οι εξής : Η.Π.Α., Κίνα,

Καναδάς, Αυστραλία, Νότιος Αφρική, Κεϋλάνη, Χιλή, Κούβα, Λίβανος, Λουξεμβούργο, Πακιστάν, Ολλανδία, Συρία, Τσεχοσλοβακία, Βέλγιο, Βραζιλία, Βιρμανία, Γαλλία, Ινδία, Νορβηγία, Νέα Ζηλανδία, Ροδεσία και Μεγάλη Βρετανία.

Αποτελείται από 38 άρθρα και για να γίνει κάποια χώρα μέλος θα πρέπει να δείξει στα άλλα μέλη ότι είναι διατεθειμένη να κάνει παραχωρήσεις οι οποίες θα έχουν σχέση με τους τελωνειακούς δασμούς και την πρόσβαση στις αγορές. Το 1994 ο αριθμός των κρατών – μελών ήταν 106 και την ίδια χρονιά εισχώρησαν άλλες 27 χώρες του Τρίτου Κόσμου.

1.3.1 Σκοπός και Βασικές Αρχές της GATT

A. Όπως προαναφέρθηκε η GATT ήταν αποτέλεσμα μακροχρόνιων διαπραγματεύσεων. Σκοπός της ήταν η φιλελευθεροποίηση του παγκόσμιου εμπορίου, η επιβολή ενιαίων κανόνων και η απελευθέρωση του ελεύθερου ανταγωνισμού ως απάντηση της διεθνούς κοινότητας στον άναρχο προστατευτισμό του μεσοπολέμου, που κατά πολλούς ήταν και η αιτία του πολέμου.

Με την GATT για πρώτη φορά συμφωνήθηκαν :

- ❖ ένα σύστημα κανόνων διεθνούς εμπορίου,
- ❖ μια οργανωτική γραμματεία που θα παρακολουθεί την τήρηση της Συμφωνίας,
- ❖ διαδικασίες που μπορούν να ακολουθούν σε περιπτώσεις παραβιάσεων των κανόνων εμπορίου.

B. Η GATT ως πολυμερής διεθνείς συμφωνία- πλαίσιο εισήγαγε συγκεκριμένες αρχές οι οποίες είχαν το χρέος να διέπουν τις εμπορικές σχέσεις των συμβαλλομένων μερών. Οι τέσσερις βασικές αρχές στις οποίες στηρίζεται η GATT είναι :

- ❖ Αρχή της μη διάκρισης. Σπουδαιότερη έκφρασή της είναι η ρήτρα του μάλλον ευνοούμενου κράτους, αυτό σημαίνει ότι όλα τα ενεργήματα που

παραχωρούνται από ένα κράτος σε άλλο, πρέπει να παραχωρούνται και σε όλα τα υπόλοιπα κράτη. Ήτοι, οι δασμολογικές επιβαρύνσεις πρέπει να είναι ίδιες έναντι όλων. Από αυτό το γενικό κανόνα εξαιρούνται οι τελωνειακές ενώσεις και οι ζώνες ελευθέρων συναλλαγών.

- ❖ Αρχή της εθνικής μεταχείρισης. Έρχεται να συμπληρώσει την προηγούμενη και σημαίνει ότι τα ξένα και εγχώρια προϊόντα έχουν την ίδια μεταχείριση στο εσωτερικό της χώρας.
- ❖ Αρχή της αμοιβαιότητας. Διασφαλίζει ότι όλα τα κράτη στα οποία παραχωρήθηκαν μειώσεις δασμολογικών επιβαρύνσεων, οφείλουν να προσφέρουν ισοδύναμες ελαφρύνσεις. Η αρχή της αμοιβαιότητας χρησιμοποιήθηκε ως μέσον για την πολιτική υποστήριξη μέτρων φιλελευθεροποίησης του εμπορίου στα πλαίσια πολυμερών διαπραγματεύσεων.
- ❖ Αρχή της φιλελευθεροποίησης. Κανένα μέλος της GATT δεν επιτρέπεται να εισάγει νέους δασμούς και ποσοτικούς περιορισμούς. Εξαίρεση αποτελούν εμπορικοί περιορισμοί για λόγους προστασίας του διαταραχθέντος ισοζυγίου πληρωμών ή δασμοί anti- dumping.¹

Τις διατάξεις που αναφέρονται στις γενικές αρχές που προαναφέρθηκαν συμπληρώνει ένα σύνολο διατάξεων που θεμελιώνουν όρους για εξαιρέσεις ή παρεκκλίσεις. Οι διατάξεις αυτές μπορούν να διαιρεθούν σε δύο κατηγορίες :

- ❖ Διατάξεις για προσωρινές παρεκκλίσεις, δηλαδή, δυνατότητες προσωρινών μέτρων προστασίας, κυρίως σε περιπτώσεις διαταραχής αγορών, ισοζυγίου πληρωμών (το οποίο θα αναλύσουμε παρακάτω) κ.λπ.

Αξίζει να σημειωθεί ότι το πλαίσιο λειτουργίας της Συμφωνίας διαμορφώθηκε κατά την διάρκεια επτά γύρων διαπραγματεύσεων.

1.3.2 Διοικητικό και οργανωτικό πλαίσιο της GATT

Η οργανωτική δομή της GATT αποτελείται από :

¹ Anti- dumping σημαίνει ότι δεν γίνεται μια χώρα να εξάγει ένα προϊόν σε τιμές αρκετά χαμηλότερες από αυτές που επικρατούν στην χώρα που εξάγει το εν λόγω προϊόν, με σκοπό να πλήξει τα ομοειδή προϊόντα του κράτους στο οποίο εισάγονται.

- i. Την *περιοδική συνδιάσκεψη των συμβαλλομένων μερών* (σαν Γενική Συνέλευση). Η συνδιάσκεψη πραγματοποιούνταν κάθε χρόνο και κάθε μέλος είχε μόνο μια ψήφο. Η απόφαση παίρνονταν με απλή πλειοψηφία ή με την ενισχυμένη των δύο τρίτων. Τα συνηθέστερα θέματα με τα οποία ασχολούνταν ήταν η προσχώρηση νέων χωρών, τροποποιήσεις της συμφωνίας κ.α..
- ii. Το *Συμβούλιο*, το οποίο δημιουργήθηκε το 1960 και περιελάμβανε αντιπροσώπους, προαιρετικά, από όλες τις χώρες- μέλη. Το έργο του είχε να κάνει με την προετοιμασία των ζητημάτων που θα συζητούσαν στην σύνοδο τα μέλη και τον έλεγχο των εμπορικών πολιτικών των μελών. Επίσης, ήταν επιφορτισμένο με την επίλυση των εμπορικών διαφορών που προέκυπταν μεταξύ των κρατών- μελών. Τέλος, αναφέρεται ότι το συμβούλιο συνεδρίαζε κάθε μήνα.
- iii. Τον *γενικό διευθυντή*, που αποτελούσε το πιο σημαντικό μέρος της οργανωτικής δομής της GATT. Ήταν στην ουσία ο διαμεσολαβητής ανάμεσα στα μέλη. Τη θέση αυτή μπορούσε να αναλάβει κάποιος αν όλα τα μέλη συναινούσαν (αρχή της συναίνεσης).

Τέλος, υπήρχε και η γραμματεία της GATT η οποία αναλάμβανε να πραγματοποιεί και να διαδίδει μελέτες που αφορούσαν το διεθνές εμπόριο, την διοργάνωση σεμιναρίων σχετικά με την εμπορική πολιτική κ.α. .

1.3.3 Νέος γύρος διαπραγματεύσεων - « Γύρος της Ουρουγουάης»

Όπως προαναφέρθηκε, παραπάνω, τα μέλη συνδιασκέπτονταν κάθε χρόνο για να διαπραγματευτούν τα διάφορα ζητήματα που προέκυπταν. Αυτό ήταν βασικό κομμάτι της λειτουργίας της GATT.

Μέχρι το 2004 είχαν πραγματοποιηθεί οκτώ γύροι διαπραγματεύσεων με τελευταίο τον λεγόμενο « *Γύρο της Ουρουγουάης*».

Το 1983 γεννήθηκε η ιδέα της έναρξης ενός γύρου πολυμερών διαπραγματεύσεων . Στόχος των Η.Π.Α., που είχαν την πρωτοβουλία, ήταν η τόνωση του εμπορίου και η αντιμετώπιση όλων εκείνων των νέων προβλημάτων που παρέμεναν εκκρεμή, δεδομένης μάλιστα της ανάκαμψης της οικονομίας τους και της αύξησης της ανταγωνιστικής θέσης στην παγκόσμια οικονομία.

Στις αρχές της δεκαετίας του '80 έγινε εμφανές ότι οι οικονομικές σχέσεις μεταξύ των κρατών άρχισαν να αποκτούν διευρυμένη σημασία. Όλο και μεγαλύτερο μέρος των προϊόντων και των υπηρεσιών μιας οικονομίας προοριζόταν για την διεθνή αγορά, ενώ επίσης σημαντικό μέρος της εσωτερικής κατανάλωσης προερχόταν από αυτήν. Έτσι ήταν όλο και πιο δύσκολη η δυνατότητα άσκησης αυτόνομης οικονομικής πολιτικής (λόγω της αλληλεξάρτησης των οικονομιών).

Αυτός ήταν και ένας από τους πολλούς λόγους που έπρεπε να αναπτυχθούν νέες προστατευτικές εμπορικές πρακτικές που κινδύνευαν να διαταράξουν σοβαρά το διεθνές εμπόριο (π.χ. διμερείς συμφωνίες, μέτρα γκρίζας ζώνης κ.λπ.) .

Ο νέος γύρος διαπραγματεύσεων προσπάθησε να επιβάλει κάποιους κανόνες στο παγκόσμιο εμπόριο. Τα θέματα που εξετάστηκαν ήταν :

- ❖ παραδοσιακά εμπορικά θέματα, που αφορούν δασμούς, μη δασμολογικά εμπόδια, επιδοτήσεις κ.λπ.,
- ❖ θεσμικές μεταρρυθμίσεις, που αφορούν σε βελτιώσεις της λειτουργίας την Συμφωνίας και ενίσχυση του ρόλου της ως όργανο εποπτείας του παγκόσμιου εμπορίου,
- ❖ νέα θέματα που περιέχουν το εμπόριο των υπηρεσιών, την θέσπιση διατάξεων για προστασία της πνευματικής ιδιοκτησίας, επιβολή πειθαρχίας στα μέτρα των κυβερνήσεων για την αύξηση των επενδύσεων,
- ❖ γεωργία, που αφορά στην επιστροφή της γεωργίας στους κανόνες της αγοράς.

Σημειώνεται ότι ο γύρος αυτός διήρκεσε πιο πολύ από όλους τους γύρους πολυμερών διαπραγματεύσεων και η GATT τον θεωρεί τον πιο πετυχημένο στην ιστορία της. Ξεκίνησε στις 20.9.1986 στην Πουέντα Ντελ Έστε και ολοκληρώθηκε στις 15.4.1994 στο Μάρακες του Μαρόκου.

Στον «Γύρο της Ουρουγουάης» συνομολογήθηκαν δύο συμφωνίες :

- α. οι πολυμερείς συμφωνίες (multilateral agreements), τις οποίες υπέγραψαν υποχρεωτικά όλα τα κράτη-μέλη του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου και
- β. οι πλειομερείς συμφωνίες (plurilateral agreements), τις οποίες υπέγραψαν μόνο όσες χώρες το επιθυμούσαν.

1.3.3.1 Αποτελέσματα κύκλου διαπραγματεύσεων

Στο «Γύρο της Ουρουγουάης» τέθηκε το θέμα της απελευθέρωσης του διεθνούς εμπορίου. Φυσικά, μιλώντας για απελευθέρωση του διεθνούς εμπορίου μόνο για γεωργικά, τεχνολογικά κ.λπ. αλλά και για “προϊόντα” και υπηρεσίες των χρηματοπιστωτικών συστημάτων/ ιδρυμάτων. Ο «Γύρος της Ουρουγουάης» διήρκησε επτά συναπτά έτη και το τελικό αποτέλεσμα ήταν η Συμφωνία για τον *Παγκόσμιο Οργανισμό Εμπορίου* (World Trade Organization, WTO) την οποία ασπάστηκαν 124 κράτη και η Ευρωπαϊκή Ένωση τον Απρίλιο του 1994 και η οποία ξεκίνησε να ισχύει τον Ιανουάριο του 1995.

Άλλο ένα από τα αποτελέσματα ήταν η *Γενική Συμφωνία για τις Συναλλαγές στον Τομέα των Υπηρεσιών* (General Agreement Services, «GATS» ή «Συμφωνία»). Αποτελεί το πρώτο πολυμερές πλαίσιο κανόνων και αρχών τις οποίες έπρεπε να δεσμευτούν να τηρούν τα κράτη που είχαν κάποια οικονομική ανάπτυξη, έτσι ώστε να απελευθερωθεί το διεθνές εμπόριο υπηρεσιών.²

Η *Γενική Συμφωνία Δασμών και Εμπορίου* (GATT) και η *Γενική Συμφωνία για τις Συναλλαγές στον Τομέα των Υπηρεσιών* (GATS) αποτελούν τους δύο από τους τρεις πυλώνες του Παγκοσμίου Οργανισμού Εμπορίου. Ο τρίτος ήταν η Συμφωνία για τα Δικαιώματα Πνευματικής Ιδιοκτησίας³ τα σχετικά με το Εμπόριο (Trade-related Intellectual Property rights, TRIPs).

Όσο γίνονταν οι διαπραγματεύσεις για την απελευθέρωση του διεθνούς εμπορίου σχηματίστηκαν δύο ομάδες, ίσες στον αριθμό, κρατών, η κάθε μία από τις οποίες είχε την δική της άποψη.

Από την μια μεριά συναντούμε κάποιες από τις πιο ισχυρές οικονομικά αναπτυσσόμενες χώρες, για παράδειγμα τη Βραζιλία, οι οποίες ήταν αντίθετες στην απελευθέρωση του διεθνούς εμπορίου και κατάφεραν να συγκεντρώσουν όλους τους υποστηρικτές της μη απελευθέρωσης. Ο λόγος για τον οποίο δεν συναινούσαν ήταν η αμφιβολία που τους διακατείχε για το αν θα μπορούν να

² Υπήρξαν συνολικά οκτώ γύροι : 1. Annecy (1949), 2. Torquay (1951), 3. Γενεύης (1956), 4. Dillon (1960 – 1961), 5. Kennedy (1964 – 1967) και 6. Τόκυο (1973-1979).

³ Ως αντικείμενο πνευματικής ιδιοκτησίας θεωρούνται τα δημιουργήματα του ανθρώπινου νου και του ανθρώπινου πνεύματος. Στα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας περιλαμβάνονται τα δικαιώματα πνευματικής δημιουργίας, οι ευρεσιτεχνίες, τα βιομηχανικά σχέδια, τα εμπορικά σήματα και άλλα.

ασκούν την αναπτυξιακή οικονομική πολιτική τους αν απελευθερωθούν οι χρηματοπιστωτικές, κυρίως, υπηρεσίες.

Οι δε Η.Π.Α. και κάποια κράτη- μέλη του διεθνούς *Οργανισμού Συνεργασίας και Ανάπτυξης* (ΟΟΣΑ) υποστήριζαν την ιδέα της απελευθέρωσης του διεθνούς εμπορίου. Πίστευαν ότι αν οι αναπτυσσόμενες χώρες δεν αναλάβουν δεσμεύσεις για την απελευθέρωση της αγοράς, η Συμφωνία θα αναγκαστεί να επιβάλλει μόνο γενικές δεσμεύσεις και δεν θα είναι εφικτή η πλήρης απελευθέρωση του εμπορίου λόγω της λεγόμενης «ρήτρας του μάλλον ευνοούμενου κράτους».

Σύμφωνα με αυτή την άποψη θα πρέπει να δημιουργηθεί και να υπάρξει ασπασμός ενός ενιαίου θεσμικού πλαισίου σε πολυμερές επίπεδο, το οποίο θα διέπει το σύνολο των τομέων υπηρεσιών. Αυτό θα ήταν δύσκολο λόγω του ότι υπάρχουν διαφορές ανάμεσα στους κλάδους υπηρεσιών με αποτέλεσμα η υιοθέτηση των κοινών αρχών που θα διέπουν το διεθνές εμπόριο να είναι δύσκολο να επιτευχθεί.

1.4 Ο «Γύρος της Ουρουγουάης» και οι ρυθμίσεις για τις συναλλαγές των χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών

Ο «γύρος της Ουρουγουάης» ολοκληρώθηκε το 1993 και μαζί του δημιουργήθηκε το «Πρώτο Παράρτημα για τις Χρηματοπιστωτικές Υπηρεσίες» το οποίο περιείχε τις βασικές διατάξεις για τις συναλλαγές στον τομέα αυτό. Αν και βασικό κομμάτι της Συμφωνίας δεν ήταν επαρκές, γι' αυτό και οι διαπραγματεύσεις συνεχίστηκαν μέχρι τις 30 Ιουνίου 1995, όπου και έληξαν αφού δεν υπήρξε καμία πρόοδος όσον αφορά την ανάληψη ειδικών δεσμεύσεων ή την άρση των απαλλαγών από τις υποχρεώσεις του άρθρου II.

Στις 24 Ιουλίου του 1995 το Δεύτερο Πρωτόκολλο Συμφωνίας περιλαμβάνει την «Ενδιάμεση Συμφωνία» με την οποία ορίστηκε νέα ημερομηνία λήξης των διαπραγματεύσεων η 12^η Δεκεμβρίου του 1997 και τα κράτη- μέλη ανέλαβαν ειδικές δεσμεύσεις στον τομέα των χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών με ισχύ την 1^η Σεπτεμβρίου 1996.

1.4.1 Πρώτο Παράρτημα για τις Χρηματοπιστωτικές Υπηρεσίες

Το Παράρτημα περιέχει επιπρόσθετες διατάξεις για την συμπλήρωση αυτών της Συμφωνίας. Οι διατάξεις του είναι πιο ισχυρές από αυτές της Συμφωνίας. Η εφαρμογή των διατάξεων μπορεί να γίνει σε όλα τα μέτρα που παίρνουν τα μέλη και έχουν άμεση επιρροή στις συναλλαγές τον τομέα των χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών, συμπεριλαμβανομένων, φυσικά, και των τραπεζικών.

Πιο σημαντικός τρόπος παροχής υπηρεσιών θεωρείται αυτός της «εμπορικής παρουσίας» στην αλλοδαπή, ειδικά όταν ιδρύονται θυγατρικές τραπεζικές επιχειρήσεις και υποκαταστήματα. Είναι ένα κομμάτι εξαιρετικής σημασίας των κανόνων του διεθνούς, κοινοτικού και ελληνικού τραπεζικού θεσμικού πλαισίου που έχει να κάνει με την εποπτεία και λειτουργία των «διεθνών τραπεζών».

Τέλος, περιλαμβάνει ένα πίνακα που δείχνει την ποικιλία των μέτρων που έχει δικαίωμα να λάβει για περιορισμό των συναλλαγών, όπως, για παράδειγμα η απαγόρευση εγκαταστάσεως (ο πίνακας θα δοθεί στο παράρτημα 1).

1.5 Τα σημεία εφαρμογής της GATT

Τα σημεία στα οποία στηρίζεται η GATT είναι :

A. Τα μέτρα τα οποία λαμβάνουν τα μέλη και επηρεάζουν τις συναλλαγές στον τομέα των υπηρεσιών, όπου στο άρθρο XXVIII στοιχείο γ της Συμφωνίας, στην έννοια αυτών των μέτρων εντάσσονται :

- i. Αγορές, πληρωμές ή χρήση κάποιας υπηρεσίας
- ii. Η δυνατότητα, των μελών, να έχουν πρόσβαση και να κάνουν χρήση των υπηρεσιών εκείνων που χρειάζονται για να τις διαθέσουν στο κοινό, και τέλος
- iii. Την παρουσία προσώπων ενός μέλους για την παροχή υπηρεσίας στο έδαφος άλλου μέλους.

B. Οι συναλλαγές στον τομέα των υπηρεσιών, όπου καλύπτονται βάση του άρθρου I, παρ. 2, οι εξής παροχές υπηρεσιών:

- i. *Διασυνοριακή παροχή υπηρεσιών*, το οποίο σημαίνει ότι κάθε μέλος μπορεί να παρέχει υπηρεσίες στο έδαφος μιας άλλης χώρας- μέλους, χωρίς να είναι απαραίτητη η μετακίνηση του φορέα παροχής ούτε του χρήστη της υπηρεσίας.

Η διασυνοριακή παροχή υπηρεσιών μπορεί να πάρει άλλες τρεις ερμηνείες :

α) μια χώρα μπορεί να παρέχει υπηρεσίες στο έδαφος μιας άλλης σε χρήστη υπηρεσιών άλλο μέλους. Εδώ θα χρειαστεί μετακίνηση του χρήστη στην χώρα που του παρέχει την υπηρεσία.

β) ένας φορέας υπηρεσιών ενός μέλους μπορεί να παρέχει υπηρεσίες μέσω εμπορικής παρουσίας⁴ στο έδαφος άλλου μέλους, και τέλος

γ) ένας φορέας υπηρεσιών ενός μέλους μπορεί να παρέχει υπηρεσίες με την παρουσία φυσικών προσώπων κάποιου μέλους στο έδαφος άλλου κράτους.

Γ. Οι γενικές υποχρεώσεις των μελών, οι οποίες είναι :

- Η πρώτη γενική υποχρέωση είναι στην ουσία η αρχή της μη διάκρισης της GATT, δηλαδή, η ρήτρα του μάλλον ευνοούμενου κράτους (most favored nation clause, άρθρο 2). Η ρήτρα αυτή σημαίνει ότι δεν πρέπει ένα μέλος να κάνει διακρίσεις ανάμεσα στα κράτη- μέλη και τους φορείς παροχής υπηρεσιών ως προς το ποιους θα παρέχει υπηρεσίες ή όχι. Είναι υποχρεωμένο να παρέχει τις υπηρεσίες του χρησιμοποιώντας ίση μεταχείριση για όλα τα μέλη.

Βέβαια αυτό δεν αποτελεί τον κανόνα αφού υπάρχουν πάντα και οι εξαιρέσεις, για παράδειγμα, ένα μέλος που θέλει να ισχύουν κάποια μέτρα με απαλλαγή από την υποχρέωση της ρήτρας θα πρέπει σε ένα ειδικό κατάλογο, τον «κατάλογο απαλλαγών από τις υποχρεώσεις του άρθρου II», να καταγράφει αυτά τα μέτρα. Οι απαλλαγές μπορούν να ισχύουν μέχρι και μια δεκαετία και όταν αυτή λήξει θα πρέπει το

⁴ «Εμπορική παρουσία» είναι κάθε τύπος επιχειρηματικής ή επαγγελματικής δραστηριότητας, εκτός των άλλων, μέσω της σύστασης, αγοράς ή διατήρησης νομικού προσώπου ή της δημιουργίας ή διατήρησης στο έδαφος ενός μέλους υποκαταστήματος ή γραφείου αντιπροσωπείας με σκοπό την παροχή υπηρεσιών.

Συμβούλιο Συναλλαγών στον τομέα των Υπηρεσιών (Council for Trade in Services) να ενημερωθεί από τη χώρα- μέλος για οποιαδήποτε αναπροσαρμογή κάποιου μέτρου που είχε θεωρηθεί ασυμβίβαστο με το άρθρο II.

- Η δεύτερη γενική υποχρέωση, στηρίζεται στο άρθρο III της Συμφωνίας και έχει να κάνει με την *αρχή της διαφάνειας των μέτρων*. Δηλαδή, κάθε μέλος πρέπει να δημοσιεύει τα μέτρα που μπορεί να αφορούν την Συμφωνία, να δημοσιεύει τις διεθνείς συμφωνίες που επηρεάζουν τον τομέα των υπηρεσιών για οποιαδήποτε προσθήκη ή αφαίρεση ή τροποποίηση ρυθμίσεων, να δίνει πληροφορίες σε άλλες χώρες- μέλη και άλλα...

Δ. Οι ειδικές δεσμεύσεις των μελών, που είναι οι εξής :

- Η πρώτη έχει να κάνει με την *αρχή της πρόσβασης στην αγορά* (market access), το οποίο σημαίνει ότι είναι υποχρέωση κάθε μέλους να μεταχειρίζεται τις υπηρεσίες και τους φορείς παροχής υπηρεσιών άλλων μελών όπως έχει συμφωνηθεί και καθορισθεί στον πίνακα υποχρεώσεών του.
- Η δεύτερη ειδική δέσμευση έχει σχέση με την αρχή της *«εθνικής μεταχείρισης»* (national treatment), κατά την οποία, όπως ορίζει το άρθρο XVII πρώτη παράγραφος, κάθε χώρα- μέλος πρέπει να παρέχει μεταχείριση ίση σε όλους τους φορείς παροχής υπηρεσιών και σε όλες τις υπηρεσίες, όλων των χωρών- μελών. Η αρχή θα αρχίσει να ισχύει όταν δοθεί πρόσβαση στην αγορά του φορέα παροχής υπηρεσιών ή της υπηρεσίας.

1.6 Ισοζύγιο Πληρωμών

Για να θεωρήσουμε ότι υπάρχουν οικονομικές σχέσεις σε διεθνές επίπεδο, θα πρέπει να πραγματοποιούνται δοσοληψίες χρηματοοικονομικού περιεχομένου

ανάμεσα στις οικονομικές μονάδες πολλών και διάφορων χωρών. Οι συναλλαγές αυτές δημιουργούν εισροή ή εκροή συναλλάγματος προς ή από την χώρα.

Γνωρίζουμε ότι εισροή εννοείται η πώληση αγαθών ή υπηρεσιών άρα εισροή συναλλάγματος έχουμε όταν οι οικονομικές μονάδες μιας χώρας πουλούν εμπορεύματα ή παρέχουν υπηρεσίες στις οικονομικές μονάδες μιας άλλης χώρας. Παράλληλα, εισροή συναλλάγματος πραγματοποιείται και από τις εισπράξεις τόκων ή μερισμάτων που συνδέονται με επενδύσεις στο έδαφος μιας άλλης χώρας.

Όπως σε μια επιχείρηση όπου το ισοζύγιο εισροών και εκροών της, πρέπει να είναι ίσο, δηλαδή ίδιος αριθμός εισροών και εκροών αντίστοιχα, έτσι είναι λογικό και φυσικό να γίνεται και στις δοσοληψίες μεταξύ χωρών.

Ισοζύγιο Πληρωμών (balance of payments), καλείται το ισοζύγιο εισροών και εκροών από και προς την χώρα, το οποίο πρέπει να περιλαμβάνει, για παράδειγμα, χρηματικές πληρωμές ή εισπράξεις.

1.6.1 Χαρακτηριστικά Ισοζυγίου Πληρωμών

Υπάρχουν τρία τμήματα από τα οποία αποτελείται το ισοζύγιο πληρωμών :

1. Το **ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών** (current account). Διακρίνεται σε **εμπορικό ισοζύγιο**, το οποίο αποτελείται από το άθροισμα των εισαγωγών και εξαγωγών μιας χώρας, και σε **ισοζύγιο άδηλων πληρωμών** (invisible payments) που είναι οι εισπράξεις και οι πληρωμές οι μη συνδεδεμένες με εμπορικές δοσοληψίες.
2. Το **ισοζύγιο μεταβολής των διαθεσίμων της χώρας** (official settlements balance). Το αποτελούν οι μεταβολές των διαθεσίμων των χρηματικών μέσων μιας χώρας, τα οποία διακρίνονται σε **συναλλαγματικά διαθέσιμα**, σε **διαθέσιμα σε χρυσό** και σε **διαθέσιμα στο Διεθνές Νομισματικό Ταμείο**.
3. Το **ισοζύγιο της κίνησης κεφαλαίων** (capital account). Αποτελείται από τρία τμήματα και είναι αποτέλεσμα συναλλαγών, οι οποίες είναι ιδιωτικού ή δημοσίου τομέα ή χρηματοπιστωτικού τομέα.

1.6.2 Εποπτεία τραπεζικού συστήματος και αναγνώριση μέτρων μελών

Υπάρχουν τρία βασικά αιτήματα πολιτικής για τον έλεγχο του τραπεζικού συστήματος η προληπτική εποπτεία των τραπεζών, η προστασία των επενδυτών και η εξασφάλιση της σταθερότητας του χρηματοπιστωτικού συστήματος.

Ένα κράτος- μέλος μπορεί να αναγνωρίσει μέτρα άλλων κρατών- μελών για λόγους προληπτικής εποπτείας. Με την αναγνώριση αυτή είναι εφικτό να χορηγείται αυτόνομα ή να βασίζεται σε συμφωνία ή διακανονισμό με το ενδιαφερόμενο μέλος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ II :
BRETTON - WOODS

2.1 Το νομισματικό σύστημα του BRETTON WOODS

Είναι συνετό να αναλύσουμε το σύστημα του BRETTON- WOODS γιατί ήταν ένα σημείο στην ιστορία της οικονομίας που καθόρισε τις μετέπειτα εξελίξεις στην οικονομική σκηνή.

Πριν ακόμη τελειώσει ο 2^{ος} Παγκόσμιος Πόλεμος, με πρωτοβουλία των Η.Π.Α. και της Μεγάλης Βρετανίας, άρχισαν οι συνομιλίες για τη καινούργια οικονομική τάξη που θα διαμορφωνόταν. Οι προτάσεις των Η.Π.Α. επικράτησαν και συγκεκριμενοποιήθηκαν τον Ιούλιο του 1944 στη διάσκεψη του BRETTON-WOODS, όπου αποφασίστηκαν οι βασικές κατευθύνσεις για τη λειτουργία του διεθνούς νομισματικού συστήματος. Πιο συγκεκριμένα :

- Κάθε χώρα θα πρέπει να προχωρήσει προοδευτικά προς την κατεύθυνση της καθιέρωσης της μετατρεψιμότητας του εθνικού της νομίσματος με το δολάριο και τα υπόλοιπα νομίσματα.
- Το δολάριο συνδέεται με το χρυσό, με τη σταθερή τιμή των 35 δολαρίων ανά ουγκιά. Τα υπόλοιπα νομίσματα συνδέονται με τον χρυσό με τρόπο έμμεσο, μέσω του δολαρίου.
- Οι συναλλαγματικές ισοτιμίες των διαφόρων νομισμάτων πρέπει να είναι σταθερές. Οι διακυμάνσεις μεταξύ των νομισματικών θα πρέπει να είναι πολύ μικρές. Η υποτίμηση ενός νομίσματος δηλώνει την αποτυχία της διατήρησης των σταθερών συναλλαγματικών ισοτιμιών και για το λόγο αυτό θα πρέπει να αποφεύγεται.
- Δημιουργείται το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο (ΔΝΤ), με σκοπό την ανάπτυξη της συνεργασίας ανάμεσα στα κράτη- μέλη για την επίτευξη της νομισματικής σταθερότητας σε διεθνές επίπεδο.

Στο σύστημα του Bretton- Woods το δολάριο αποτελεί το επίκεντρο και οι Η.Π.Α. αναδεικνύονται σε βασικό ρυθμιστή του διεθνούς νομισματικού συστήματος. Οι Η.Π.Α. διαθέτουν τα 2/3 των παγκόσμιων αποθεμάτων χρυσού και το ισοζύγιο πληρωμών είναι πλεονασματικό.

2.2 Τα προβλήματα λειτουργίας του συστήματος του BRETTON-WOODS

Στην αρχή το σύστημα του Bretton –Woods λειτούργησε ικανοποιητικά και συνέβαλε στην επίτευξη της νομισματικής σταθερότητας και την ανασυγκρότηση των επιμέρους οικονομιών.

Γύρω στο 1951 άρχισαν να εμφανίζονται τα πρώτα προβλήματα λειτουργίας του. Το ισοζύγιο πληρωμών των Η.Π.Α. αρχίζει να γίνεται ελλειμματικό (1951 - 1958 πλεόνασμα ένα δις δολάρια το χρόνο, 1958- 1967 έλλειμμα τρία με τέσσερα δις δολάρια το χρόνο).

Το πρόβλημα αυτό του ελλείμματος του ισοζυγίου πληρωμών εντοπίζεται περισσότερο στην έξοδο των κεφαλαίων από τις Η.Π.Α. Έτσι, το εμπορικό ισοζύγιο παραμένει στην αρχή τουλάχιστον πλεονασματικό, παρ' όλη τη βελτίωση της ανταγωνιστικής θέσης της Ευρώπης απέναντι στις Ηνωμένες Πολιτείες. Το πρόβλημα δημιουργείται, όμως, από τη σημαντική έκταση, που πήρε η έξοδος των κεφαλαίων στο εξωτερικό. Έτσι, ενώ πριν από το 1950 η έξοδος των κεφαλαίων ήταν της τάξης των 400 εκατ. Δολαρίων το χρόνο, μετά το 1958 έφτασε το επίπεδο των τεσσάρων δις δολαρίων το χρόνο.

Βασικοί λόγοι που προκάλεσαν την έξοδο κεφαλαίων από τις Η.Π.Α. ήταν ο πόλεμος του Βιετνάμ, που απαιτούσε αύξηση των στρατιωτικών δαπανών, καθώς και η πραγματοποίηση άμεσων επενδύσεων από τις μεγάλες αμερικάνικες εταιρείες σε ξένες χώρες. Τονίζεται, επίσης, η συμβολή των αμερικανικών τραπεζών, που είχαν αρχίσει την εξάπλωσή τους στο εξωτερικό και την ενεργή συμμετοχή τους στη διακίνηση των κεφαλαίων σε όλο τον κόσμο.

Μέχρι το τέλος της δεκαετίας του 1950, το δολάριο συνεχίζει να διατηρεί την εμπιστοσύνη των επενδυτών σαν ισχυρό νόμισμα. Γι' αυτό το λόγο, μόνο μια μικρή αναλογία των δολαρίων μετατρέπεται σε χρυσό.

Οι Η.Π.Α., για να αντιμετωπίσουν τα προβλήματα ρευστότητας άρχισαν να πουλάνε χρυσό. Έτσι, αρχίζει να παρατηρείται μια σταδιακή μείωση των αποθεμάτων χρυσού που κατείχαν οι Η.Π.Α.. το 1946, τα αποθέματα χρυσού που κατείχαν ήταν 20,7 δις δολάρια, το 1957 22,8 δις, το 1960 17,8 δις και το 1967 είχαν πέσει στα 12,1 δις δολάρια.

Η τιμή του χρυσού ήταν σταθερή, στα 35 δολάρια η ουγκιά. Δεδομένης της σταθερότητας αυτής στην τιμή του χρυσού, άρχισε να εμφανίζεται μια σοβαρή διάσταση ανάμεσα στα αποθέματα χρυσού και στην αύξηση της ρευστότητας, που μεταφραζόταν από το διογκούμενο έλλειμμα του ισοζυγίου πληρωμών των Η.Π.Α. η λειτουργία του συστήματος άρχισε να κλονίζεται σοβαρά, γιατί δεν μπορούσε να εξασφαλιστεί η μετατρεψιμότητα του δολαρίου σε χρυσό. Τα δολάρια που κυκλοφορούσαν έξω από τις Ηνωμένες Πολιτείες ήταν πολύ περισσότερα από τα αποθέματα του χρυσού.

Για να αντιμετωπισθεί η κρίση αυτή εμπιστοσύνης στο αμερικάνικο νόμισμα και να αποφευχθεί η κατάρρευση του συστήματος του BRETTON- WOODS βασιζόταν στη σχέση των 35 δολαρίων η ουγκιά χρυσού, προτάθηκαν διάφορα μέτρα, όπως αύξηση των δυνατοτήτων παροχής δανείων από το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο, συντονισμένη παρέμβαση διαφόρων χωρών για τη στήριξη του αμερικανικού νομίσματος, κ.α.

2.3 Η κατάρρευση του συστήματος του BRETTON- WOODS

Στην ετήσια σύνοδο του ΔΝΤ το 1967, προτείνεται η δημιουργία των *Ειδικών Τραβηκτικών Δικαιωμάτων* (ΕΤΔ). Σκοπός των ΕΤΔ ήταν η δημιουργία μιας καινούργιας πηγής διεθνών πόρων, ικανών να συνεχίσουν τη χρηματοδότηση του διεθνούς εμπορίου.

Αρχικά τα Ειδικά Τραβηκτικά Δικαιώματα διατέθηκαν στις χώρες- μέλη σαν πιστώσεις. Η αξία κάθε μονάδας (ΕΤΔ) καθορίστηκε σε σχέση με το χρυσό και η τιμή της μιας μονάδας εξισώθηκε με την αντίστοιχη τιμή του δολαρίου.'

Παρά τις καταβαλλόμενες προσπάθειες για την εξεύρεση λύσεων με στόχο τη σταθεροποίηση του διεθνούς νομισματικού συστήματος, η κερδοσκοπία άρχισε να παίρνει σοβαρές διαστάσεις. Η κερδοσκοπία αυτή εκφράστηκε πρώτα στην αγγλική λίρα, υποχρεώνοντας έτσι τις αγγλικές αρχές να υποτιμήσουν το εθνικό τους νόμισμα (Νοέμβριος 1967). Ανάλογες τάσεις κερδοσκοπίας παρουσιάστηκαν και στο γαλλικό φράγκο (οδήγησαν στην υποτίμηση του φράγκου το 1969) και στο μάρκο (οδήγησαν στην ανατίμηση του μάρκου). Παράλληλα, η τιμή του χρυσού έφτασε τα 45 δολάρια η ουγκιά.

Το 1971, η κατάσταση του ισοζυγίου πληρωμών των Η.Π.Α. χειροτέρευσε πάρα πολύ. Μπροστά σε αυτές τις εξελίξεις, οι κεντρικές τράπεζες διαφόρων χωρών άρχισαν να μετατρέπουν τα δολάρια που κατείχαν σε χρυσό. Αυτό σήμαινε και τη μείωση των αποθεμάτων χρυσού των Η.Π.Α., που το 1971 έφτασαν να αντιπροσωπεύουν μόνο το 30 % των επίσημων αποθεμάτων στον κόσμο.

Τον Αύγουστο του 1971, οι Η.Π.Α. αναγγέλλουν την κατάργηση μετατρεψιμότητας του δολαρίου σε χρυσό. Από το σύστημα των σταθερών ισοτιμιών περνάμε στις κυμαινόμενες τιμές συναλλάγματος. Μετά από την απόφαση αυτή, το δολάριο υποτιμήθηκε για πρώτη φορά τον Δεκέμβριο του 1971 (8%) και αργότερα τον Φεβρουάριο του 1973 (10%). Παράλληλα, η τιμή του χρυσού γνωρίζει μια σημαντική άνοδο : 1967 35 δολάρια η ουγκιά, 1972 50 δολάρια, 1973 125 δολάρια και το 1974 200 δολάρια η ουγκιά.

Μετά από αυτές τις εξελίξεις, η τιμή της μονάδας των Ειδικών Τραβηκτικών Δικαιωμάτων δεν μπορούσε να μείνει προσδεδεμένη με μια φανταστική τιμή του χρυσού. Έτσι, η τιμή της μονάδας των ΕΤΔ συνδέθηκε με ένα καλάθι νομισμάτων και διακυμαίνεται ανάλογα με την αξία των νομισμάτων αυτών.

2.4 Κυμαινόμενες τιμές συναλλάγματος

Μετά την κατάργηση του BRETTON- WOODS το σύστημα των κυμαινόμενων τιμών συναλλάγματος άρχισε να γενικεύεται. Η τιμή του συναλλάγματος κυμαίνεται ελεύθερα και τελικά καθορίζεται σε ένα επίπεδο που εξισώνει την προσφορά και τη ζήτησή του. Το σχήμα όμως αυτό δεν λειτουργεί με πλήρη ελευθερία. Οι κεντρικές τράπεζες διαφόρων κρατών παρεμβαίνουν είτε μόνες τους, είτε συντονισμένα, με σκοπό να περιορίσουν την έκταση των διακυμάνσεων των νομισμάτων τους.

Στα πλαίσια επίσης του Ευρωπαϊκού Νομισματικού Συστήματος, τα ευρωπαϊκά νομίσματα μπορούν να κυμαίνονται μόνο μέσα σε ορισμένα καθορισμένα περιθώρια διακύμανσης.

Οι κυμαινόμενες τιμές συναλλάγματος προκάλεσαν μια σημαντική διεύρυνση της κίνησης κεφαλαίων σε διεθνές επίπεδο, καθώς επίσης και μία σοβαρή ανάπτυξη των διεθνών τραπεζικών δραστηριοτήτων. Το σύστημα αυτό,

παρουσιάζει και πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα. Αυτά αναφέρονται σε θεωρητικό επίπεδο, δεδομένης της συνεχούς παρέμβασης των κεντρικών νομισματικών αρχών, με σκοπό τον έλεγχο των διακυμάνσεων των νομισμάτων.

Σαν πλεονεκτήματα αναφέρονται :

- Ο μηχανισμός των κυμαινόμενων τιμών συναλλάγματος, εξισώνοντας συνεχώς την προσφορά και τη ζήτηση του κάθε νομίσματος, πετυχαίνει την αποφυγή των απότομων διορθώσεων των συναλλαγματικών ισοτιμιών που στόχο έχουν την επαναφορά της αξίας του νομίσματος στα επιθυμητά επίπεδα.
- Η σχέση επιτοκίου και τιμής συναλλάγματος αποκτάει μια ιδιαίτερη αποτελεσματικότητα. Η σύνδεση αυτή μπορεί να καθοδηγήσει, ανάλογα με τους επιθυμητούς στόχους, την κίνηση των κεφαλαίων από και προς κάθε χώρα.

Σαν μειονεκτήματα σημειώνονται τα παρακάτω :

- Οι κυμαινόμενες τιμές συναλλάγματος ευνοούν τις συνεχείς μετακινήσεις κεφαλαίων, ανάλογα με τις εξελίξεις της αξίας των διαφόρων νομισμάτων. Οι μεταφορές αυτές των κεφαλαίων έχουν, όμως, συνέπειες πάνω στις οικονομίες των ενδιαφερόμενων χωρών και επηρεάζουν την ακολουθούμενη πολιτική των κεντρικών αρχών.
- Το σύστημα αυτό ενθαρρύνει τις κερδοσκοπικές τάσεις. Οι διακυμάνσεις προς τα πάνω ή προς τα κάτω των διαφόρων νομισμάτων έχουν σαν αποτέλεσμα τις μαζικές μεταφορές κεφαλαίων στα νομίσματα που κρίνονται πιο συμφέροντα.
- Οι κίνδυνοι στις διεθνείς συναλλαγές αυξάνονται τόσο από τη σημαντική έκταση που παίρνουν οι μεταφορές κεφαλαίων, όσο και από το γεγονός ότι οι κινήσεις αυτές δεν μπορούν να ελεγχθούν από τις κεντρικές αρχές.

ΕΝΟΤΗΤΑ ΔΕΥΤΕΡΗ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙΙΙ :

Η ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΣ ΚΑΙ ΤΟ ΚΑΝΟΝΙΣΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΓΙΑ ΤΗΝ ΤΡΑΠΕΖΙΚΗ ΕΠΟΠΤΕΙΑ

3.1 Επιτροπή της Βασιλείας- δημιουργία και σκοπός

Αναφέραμε στο προηγούμενο κεφάλαιο ότι μέχρι το 1973 ίσχυε το σύστημα του Bretton- Woods, το οποίο ήταν ένα διεθνές νομισματικό σύστημα συναλλαγματικών ισοτιμιών. Με την κατάργηση του συστήματος επικράτησε μια παγκόσμια κρίση έντονων διακυμάνσεων και μεταβλητότητας των ισοτιμιών και των επιτοκίων με αποτέλεσμα οι τράπεζες να εκτεθούν σε ένα κίνδυνο άγνωστο μέχρι τότε γι' αυτές.

Την ίδια εποχή και με αφορμή την κρίση αυτή δημιουργείται η Επιτροπή της Βασιλείας για την Τραπεζική Εποπτεία (Basle Committee on Banking Supervision). Η γερμανική τράπεζα Bankhaus I.D. Herstatt χρεοκόπησε λόγω άστοχων θέσεων σε προθεσμιακές πράξεις συναλλάγματος και προκάλεσε αλυσιδωτές αντιδράσεις στη διεθνή διατραπεζική αγορά, γεγονός το οποίο έλαβε χώρα ένα χρόνο αργότερα, ήτοι 1974. η χρεοκοπία της γερμανικής τράπεζας σε συνδυασμό με παρόμοια περιστατικά, έδειξε ότι πλέον χρειαζόταν επειγόντως ένα διεθνές σύστημα συνεργασίας στον τομέα της τραπεζικής εποπτείας. Βασικοί στόχοι αυτής της διεθνούς συνεργασίας ήταν και είναι :

- ◆ με την συνεχή ανταλλαγή απόψεων και πληροφοριών να κατανοηθεί το νέο περιβάλλον που θα φέρει η συνεργασία,
- ◆ η καλυτέρευση της ποιότητας της τραπεζικής εποπτείας σε διεθνές επίπεδο,
- ◆ η δημιουργία και ο ασπασμός των εποπτικών κανόνων οι οποίοι είναι κατάλληλοι για την πρόληψη κρίσεων στο χρηματοπιστωτικό σύστημα που διεθνοποιείται όλο και περισσότερο,
- ◆ να αποδείξει την αποτελεσματικότητα των τεχνικών εκείνων που σχετίζονται με τη διεθνή εποπτεία των τραπεζικών ιδρυμάτων και τέλος
- ◆ να εφαρμόσει κάποια ελάχιστα standards σχετικά με την κεφαλαιακή επάρκεια (capital adequacy) και να αναθεωρήσει τη δυνατότητα κάποιων standards και σε άλλα επίπεδα.

Πρωταρχική σημασία δόθηκε στη θεσμοθέτηση συνεργασίας ανάμεσα στις νομισματικές και τραπεζικές εποπτείες με στόχο την πρόληψη συστηματικών κρίσεων και τη διασφάλιση της σταθερότητας του διεθνούς τραπεζικού συστήματος.

Έτσι συστήθηκε η περίφημη Επιτροπή της Βασιλείας η οποία έως το 1977 ήταν γνωστή ως «Επιτροπή Blunden» από το επώνυμο του τότε προέδρου της George Blunden και το 1988 έγινε γνωστή ως Επιτροπή Τραπεζικών και Εποπτικών Πρακτικών (Committee on Banking Regulations and Supervisory Practices), αλλά οι πιο πολλοί την γνώριζαν σαν «Επιτροπή Cooke» λόγω του τότε προέδρου Peter Cooke.

Στην Επιτροπή συμμετέχουν 13 χώρες : Βέλγιο, Καναδάς, Γαλλία, Γερμανία, Ιταλία, Λουξεμβούργο, Ολλανδία, Ισπανία, Σουηδία, Ελβετία, Ηνωμένο Βασίλειο και Η.Π.Α. Οι χώρες που συμμετέχουν εκπροσωπούνται από τις κεντρικές τους τράπεζες και από τις επίσημες αρχές εποπτείας του κράτους⁵.

Η επιτροπή δεν είναι ένας διεθνής οργανισμός. Είναι μια οργάνωση χωρίς νομική προσωπικότητα που λειτουργεί με την υποστήριξη της Τράπεζας Διεθνών Διακανονισμών (Bank for International Settlements, BIS).

Τα συμπεράσματα, οι εκθέσεις και οι προτάσεις της Επιτροπής δεν είναι υποχρεωτικές δια νόμου παρ' όλα αυτά είναι γενικά αποδεκτές από τις τραπεζικές εποπτικές αρχές όλου του κόσμου και αυτό δεν είναι διόλου περίεργο αφού οι εκθέσεις και οι προτάσεις της για να εκδοθούν πρέπει να εγκριθούν από τους διοικητές των Κεντρικών Τραπεζών των κρατών- μελών του Group of Ten⁶ πράγμα το οποίο τα κάνει πιο έγκυρα.

⁵ Βέλγιο National Bank of Belgium- Banking and Finance Commission, Καναδάς Bank of Canada- Office of the Superintendent of Financial Institutions, Γαλλία Bank of France- Banking Commission, Γερμανία Deutsche Bundesbank- Federal Banking Supervisory Office, Ιταλία Bank of Italy, Ιαπωνία Bank of Japan- Ministry of Finance, Λουξεμβούργο Luxembourg Monetary Institute, Σουηδία Sveriges Riksbank- The Swedish Financial Supervisory Authority, Ενωμένο Βασίλειο Bank of England, Η.Π.Α. Federal Reserve Board- Federal Reserve Bank of New York- Office of the Comptroller of the Currency- Federal Deposit Insurance Corporation

⁶ Τα μέλη του Group of Ten είναι οκτώ κράτη και τρεις Κεντρικές Τράπεζες : Η.Π.Α., Ιαπωνία, Ηνωμένο Βασίλειο, Ιταλία, Καναδάς, Ολλανδία, Βέλγιο και οι τράπεζες : της Γερμανίας, της Σουηδίας και της Ελβετίας.

3.2 Βασικοί στόχοι της Επιτροπής της Βασιλείας

Σκοπός της Επιτροπής της Βασιλείας είναι η διατύπωση γενικών εποπτικών προτύπων, να δίνει κατευθύνσεις και να προτείνει βέλτιστες πρακτικές, ελπίζοντας ότι οι επιμέρους εποπτικές αρχές θα προσπαθήσουν να τις εφαρμόσουν μέσω θεσμικών ή άλλων προσαρμογών, οι οποίες θα είναι ιδανικές για τα εθνικά τους συστήματα.

Η Επιτροπή αποτελεί ένα forum για την ανταλλαγή απόψεων ανάμεσα στα μέλη της σχετικά με τη σταθερότητα του διεθνούς τραπεζικού συστήματος. Με τον καιρό φάνηκε ότι οι βασικοί της στόχοι είναι :

- ◆ να διασφαλίσει τη σταθερότητα του τραπεζικού συστήματος από την περίπτωση τραπεζικών πτωχεύσεων με αλυσιδωτές αντιδράσεις σε περισσότερα κράτη και να καθιερώσει κανόνες για την κατανομή αρμοδιοτήτων και την συνεργασία ανάμεσα στις αρμόδιες τραπεζικές εποπτικές αρχές των κρατών που είναι εγκατεστημένες διεθνείς τράπεζες,
- ◆ να εναρμονίσει διεθνώς τους κανόνες προληπτικής τραπεζικής εποπτείας που εφαρμόζουν οι εποπτικές αρχές- μέλη της με κύριους στόχους να μπορούν οι τράπεζες να αντιμετωπίζουν προβλήματα που ενδεχομένως να προκύψουν και να μειωθούν ή ακόμα καλύτερα να σταματήσουν οι συνθήκες ανταγωνιστικής ανισότητας μεταξύ τραπεζών που εδρεύουν σε διαφορετικά κράτη,
- ◆ να μελετήσει τους νέους θεσμούς και προϊόντα του χρηματοπιστωτικού τομέα που έχουν επίδραση στη φερεγγυότητα των διεθνών τραπεζών και η υποβολή για την αξιοποίηση τους και τέλος
- ◆ να διαμορφώσει μαζί με τις εποπτικές αρχές των χρηματοπιστωτικών εταιρειών και των ασφαλιστικών επιχειρήσεων του χρηματοπιστωτικού τομέα οι οποίες εκτίθενται στους ίδιους κινδύνους από παρεμφερείς χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες, ισοδύναμα καθεστώτα για την εποπτεία των επιχειρήσεων του χρηματοπιστωτικού τομέα.

3.2.1 Το αρχικό Κονκορδάτο της Επιτροπής της Βασιλείας και το Αναθεωρημένο Κονκορδάτο

Μετά την κρίση στην οποία αναφερθήκαμε στην αρχή (κατάργηση του συστήματος του Bretton- Woods και την πτώχευση της γερμανικής τράπεζας) η Επιτροπή εκδίδει το πρώτο της έργο το οποίο ονομαζόταν «Αρχές για την εποπτεία των αλλοδαπών εγκαταστάσεων των τραπεζών». Έργο που δεν δημοσιεύτηκε ποτέ αλλά έμεινε γνωστό ως το Κονκορδάτο της Βασιλείας (Basel Concordat). Το γεγονός αυτό έλαβε χώρα το 1975 και περιείχε κανόνες και διατάξεις που αφορούσαν την κατανομή αρμοδιοτήτων ανάμεσα στις εποπτικές αρχές του κράτους καταγωγής των διεθνών τραπεζών και των κρατών υποδοχής των και την εποπτεία των αλλοδαπών αυτών τραπεζών έπρεπε να την αναλάβουν από κοινού οι αρχές του κράτους καταγωγής και του κράτους υποδοχής.

Επίσης, έπρεπε να γίνεται έλεγχος της φερεγγυότητας και της ρευστότητας των αλλοδαπών υποκαταστημάτων και των θυγατρικών για τον οποίο υπεύθυνη ήταν η χώρα καταγωγής και η χώρα υποδοχής αντίστοιχα.

Περί τον Ιούλιο του 1982 ξέσπασε νέο σκάνδαλο όταν η Τράπεζα της Ιταλίας κατέσχεσε την πρώτη μεγαλύτερη ιδιωτική τράπεζα της χώρας Banco Ambrosiano με αφορμή τα χρέη της που έφταναν το ένα δις δολάρια. Ενώ εξασφάλισε τους πελάτες της τράπεζας στην Ιταλία δεν φρόντισε να προστατέψει και τους πελάτες των θυγατρικών της.

Με αφορμή αυτό το γεγονός η Επιτροπή της Βασιλείας, το 1983, τροποποιεί το Κονκορδάτο της και έτσι δημιουργείται και εκδίδεται το Αναθεωρημένο Κονκορδάτο που είναι γνωστό σαν «Αρχές για την εποπτεία των αλλοδαπών τραπεζικών εγκαταστάσεων» (Principles for the supervision of banks foreign establishment)⁷.

Στο Αναθεωρημένο Κονκορδάτο συμπληρώνονται οι διατάξεις του αρχικού από την μια και από την άλλη καθιερώνεται ως πρότυπο η αρχή της ενοποιημένης εποπτείας (στην οποία θα αναφερθούμε πιο κάτω). Οι διατάξεις του Κονκορδάτου

⁷ Επειδή είναι ένα από τα σημαντικότερα έργα της Επιτροπής θα αναφερθούμε αναλυτικά στην ενότητα 3.8.

δεν αναφέρονται στο ρόλο των κεντρικών τραπεζών ως δανειστών εσχάτης προσφυγής.

Το 1990 το αναθεωρημένο Κονκορδάτο της Βασιλείας συμπληρώνεται (Supplement to the Basle Concordat of May 1983- Information flows between supervisory authorities). Με την συμπλήρωση αυτή γίνεται προσπάθεια να είναι πιο επαρκής η ανταλλαγή πληροφοριών ανάμεσα στις εποπτικές αρχές των κρατών καταγωγής και υποδοχής (άρση τραπεζικού απόρρητου) και να ενταθεί μια περισσότερο τακτική και δομημένη συνεργασία με στόχο την βελτίωση της ποιότητας και της πληρότητας της εποπτείας της διασυνοριακής τραπεζικής. Υπάρχουν τρία πεδία διασυνοριακής συνεργασίας ανάμεσα στις εποπτικές αρχές :

- ◆ το πρώτο διαμορφώνεται πριν τη χορήγηση άδειας λειτουργίας στην αλλοδαπή τραπεζική εγκατάσταση και τότε μπορούν να τεθούν οι βάσεις ενός αποτελεσματικού μηχανισμού υποβολής στοιχείων από την αλλοδαπή προς την μητρική,
- ◆ στο δεύτερο πρέπει να υπάρχουν μηχανισμοί που να διασφαλίζουν την συχνή ανταλλαγή μεταξύ της αλλοδαπής εγκατάστασης προς την μητρική και στην συνέχεια μέσω αυτής στις αρμόδιες αρχές,
- ◆ τέλος, οι αρχές του κράτους υποδοχής πρέπει να πάρουν πληροφορίες, όταν το κρίνουν απαραίτητο, από τις αρχές του κράτους καταγωγής σε σχέση με την δραστηριότητα της αλλοδαπής τραπεζικής εγκατάστασης.

3.2.2 Κανόνες σχετικά με την Κεφαλαιακή Επάρκεια των διεθνών τραπεζών

A) Η έννοια της κεφαλαιακής επάρκειας

Η Επιτροπή με τους κανόνες της, όπως έχουμε ήδη αναφέρει, προσπαθεί να προστατέψει τις τράπεζες και τους ομίλους από διάφορους κινδύνους. Ένας από αυτούς τους κινδύνους είναι και η κεφαλαιακή ανεπάρκεια των ιδίων κεφαλαίων. Τα ίδια κεφάλαια είναι χρήσιμα για να μπορούν οι τράπεζες να καλύπτουν διάφορους χρηματοπιστωτικούς κινδύνους.

B) Το έργο της Επιτροπής σε σχέση με την κεφαλαιακή επάρκεια των ιδίων κεφαλαίων των διεθνών τραπεζών

Υπάρχουν δύο κείμενα της Επιτροπής της Βασιλείας που περιέχουν κανόνες για επάρκεια των κεφαλαίων των τραπεζών, οι οποίοι είναι διεθνώς αποδεκτοί :

♦ **Κείμενο πρώτο** : η Συμφωνία της Βασιλείας για την Κεφαλαιακή Επάρκεια του 1988 (International convergence of capital measurement and capital standards, γνωστή ως Basel Capital Accord, στη συνέχεια «η Συμφωνία»). Με την συμφωνία αυτή οι διεθνείς τράπεζες υποχρεούνται να διακρατούν ίδια κεφάλαια αρκετά για την κάλυψη ζημιών από την επέλευση του πιστωτικού κινδύνου στον οποίο εκτίθενται από συναλλαγές εντός και εκτός ισολογισμού. Υπάρχει όμως ένα σημείο ανεπαρκές αφού δεν προσδιορίζει τις κατηγορίες των στοιχείων που εμπίπτουν στην έννοια των ιδίων κεφαλαίων, με τα οποία οι τράπεζες δικαιούνται να εκπληρώνουν τις κεφαλαιακές υποχρεώσεις τους. Παρακάτω θα δοθούν περισσότερες πληροφορίες σχετικά με την Συμφωνία.

♦ **Κείμενο δεύτερο**: «Τροποποίηση της συμφωνίας για την κεφαλαιακή επάρκεια αναφορικά με την ενσωμάτωση των κινδύνων της αγοράς» (Amendment to the capital accord to incorporate market risks, στη συνέχεια «η Συμπληρωματική Συμφωνία»). Αυτή η συμφωνία έρχεται να συμπληρώσει την αρχική, ολοκληρώνοντας το πλαίσιο των ρυθμίσεων για την κεφαλαιακή επάρκεια των διεθνών τραπεζών επιβάλλοντας κεφαλαιακές απαιτήσεις για την κάλυψή τους έναντι των κινδύνων που αποκαλούνται «κίνδυνοι αγοράς» και υιοθετήθηκε ένας διαφορετικός ορισμός των εποπτικών ιδίων κεφαλαίων που έχουν δικαίωμα να χρησιμοποιούν.

Γ) Η Συμφωνία της Βασιλείας για την κεφαλαιακή επάρκεια (1988)

i) Η Συμφωνία έχει σκοπό να προστατέψει από την έλευση πιστωτικών κινδύνων. **Πιστωτικός κίνδυνος** είναι η πιθανότητα ένας οφειλέτης να μην έχει την δυνατότητα να εξοφλήσει τις υποχρεώσεις του απέναντι σε μία τράπεζα. Μια άλλη έννοια του πιστωτικού κινδύνου είναι ο «**κίνδυνος χώρας**» (τον οποίο θα αναλύσουμε σε άλλο κεφάλαιο), ο οποίος αφορά στην πιθανότητα η επέλευση

αρνητικών και συνήθως απρόβλεπτων οικονομικών, πολιτικών ή κοινωνικών συνθηκών σε μια αλλοδαπή χώρα να εμποδίσει τους εγχώριους οφειλέτες να εξοφλήσουν κεφάλαιο και τοκοχρεολύσια σύμφωνα με τους προβλεπόμενους συμβατικούς όρους.

Επίσης, άλλη μια μορφή του είναι ο «*έμμεσος κίνδυνος ή κίνδυνος μεταφοράς*» (transfer risk). Αυτό συμβαίνει όταν ένας αλλοδαπός οφειλέτης δεν θέλει ή δεν μπορεί να μετατρέψει το εγχώριο νόμισμα σε εκείνο στο οποίο έχει συμφωνηθεί να εξοφλήσει το χρέος του.

Το περιεχόμενο της συμφωνίας τροποποιήθηκε/ εξελίχθηκε δύο φορές. Οι τροποποιήσεις έγιναν πάνω στον υπολογισμό των κεφαλαιακών απαιτήσεων. Η πρώτη έγινε το 1994 (the treatment of the credit risk associated with certain off-balance- sheet items) και καθόριζε τις προϋποθέσεις που πρέπει να πληρούνται, ώστε κατά τον υπολογισμό των κεφαλαιακών απαιτήσεων να λαμβάνονται υπόψη οι διμερείς συμφωνίες συμψηφισμού, τις οποίες καταρτίζουν με αντισυμβαλλομένους τους. Τον Απρίλιο του 1995 τροποποιήθηκαν οι διατάξεις της Συμφωνίας σχετικά με την εποπτική μεταχείριση των θέσεων σε έξω- χρηματιστηριακά παράγωγα μέσα (The treatment of potential exposure for off-balance- sheet items).

Αξίζει να σημειωθεί ότι η Συμφωνία περιλαμβάνει μεθοδολογία υπολογισμού των κεφαλαιακών απαιτήσεων και τα στοιχεία που δικαιούνται να χρησιμοποιούν οι τράπεζες για την εκπλήρωση των κεφαλαιακών τους απαιτήσεων έναντι του πιστωτικού κινδύνου.

ii) Η συμπληρωματική Συμφωνία της Βασιλείας για την Κεφαλαιακή Επάρκεια σε σχέση με τους Κινδύνους Αγοράς περιλαμβάνει την έννοια των κινδύνων αγοράς. Υπάρχουν τρεις κατηγορίες κινδύνων αγοράς :

- ◆ Κίνδυνος επενδυτικής θέσης, ο οποίος διακρίνεται σε ειδικό και γενικό κίνδυνο,
- ◆ Ο συναλλαγματικός κίνδυνος ή κίνδυνος συναλλαγματικών ισοτιμιών και
- ◆ Ο κίνδυνος από ανοιχτές θέσεις σε εμπορεύματα.

Επίσης, περιλαμβάνει εναλλακτικές μεθόδους υπολογισμού των κεφαλαιακών απαιτήσεων. Το 1999 εκδίδεται από την Επιτροπή ένα πλαίσιο για την Κεφαλαιακή Επάρκεια που ονομαζόταν A New Capital Adequacy Framework (Ένα Νέο Πλαίσιο για την Κεφαλαιακή Επάρκεια), οι προτάσεις του οποίου διαχωρίζονται σε τρεις θεματικές ειδικότητες και πιο συγκεκριμένα :

- ◆ να δυναμώσουν ακόμα περισσότερο και να κάνουν μικρές αλλαγές στους κανόνες υπολογισμού των κεφαλαιακών απαιτήσεων,
- ◆ να καθιερώσουν έναν επαρκή και συχνό έλεγχο της επάρκειας των ιδίων κεφαλαίων,
- ◆ να ενδυναμώσουν την πειθαρχία που επιβάλλεται στις τράπεζες για την κεφαλαιακή τους επάρκεια από την αγορά.

3.3 Υπολογισμός Κεφαλαιακής Επάρκειας και Κεφαλαιακών Απαιτήσεων

A. Υπολογισμός κεφαλαιακής επάρκειας

Η Επιτροπή εφάρμοσε ένα νέο δείκτη υπολογισμού της κεφαλαιακής επάρκειας. Ο νέος δείκτης ξεκίνησε να εφαρμόζεται σχεδόν παγκοσμίως το 1993 και ήταν η βελτίωση του ήδη υπάρχοντος. Ο δείκτης αυτός υιοθετήθηκε γιατί, μέχρι τότε λόγω του παλαιού δείκτη, πρώτον κάποιες τράπεζες ξέφευγαν από τον έλεγχο και δεύτερον δεν υπήρχε πλήρης εικόνα των κινδύνων που αναλάμβαναν.

Πλεονεκτήματα :

- ◆ το βελτιωμένο μοντέλο του δείκτη μετρά τον πιστωτικό κίνδυνο των πιστωτικών ιδρυμάτων,
- ◆ είναι η στάθμιση του κάθε στοιχείου του ενεργητικού του ισολογισμού με έναν συντελεστή, ο οποίος δείχνει τον πιστωτικό κίνδυνο του συγκεκριμένου στοιχείου και
- ◆ περιλαμβάνει όλες τις εργασίες «εκτός ισολογισμού» στον υπολογισμό της αξίας του συνολικού ενεργητικού των τραπεζών.

Μειονεκτήματα :

- ◆ αγνοεί την βασική αρχή της θεωρίας του χαρτοφυλακίου, το οποίο σημαίνει ότι δεν γίνεται συσχέτιση μεταξύ των κινδύνων του χαρτοφυλακίου,
- ◆ δεν μπορεί να αντιμετωπίσει τους κινδύνους αγοράς, πρόβλημα στο οποίο δόθηκε λύση με την Οδηγία περί κεφαλαιακής επάρκειας (Capital Adequacy Directive) στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, το 1993. μαζί με την CAD

εφαρμόστηκε και η Οδηγία περί της απελευθέρωσης της εγκατάστασης των Εταιρειών Παροχής Επενδυτικών Υπηρεσιών (ΕΠΕΥ).

Στην Ελλάδα υπεύθυνη για τον έλεγχο της κεφαλαιακής επάρκειας έναντι των χρηματοπιστωτικών κινδύνων των πιστωτικών ιδρυμάτων είναι η Τράπεζα της Ελλάδος (ΤτΕ). οι έλεγχοι γίνονται με βάση τις διατάξεις Π.Δ. / Τ.Ε. 1312 και 1313 της 9.6.88 οι οποίες συμπληρώθηκαν από άλλες τρεις οδηγίες :

- ♦ την 89/647/ΕΟΚ η οποία είναι σχετική με τον συντελεστή φερεγγυότητας των πιστωτικών ιδρυμάτων. Ο υπολογισμός του συντελεστή γίνεται δύο φορές το χρόνο εκτός κι αν απαιτήσει η ΤτΕ να γίνει παραπάνω φορές,
- ♦ την 89/299/ΕΟΚ που είναι σχετική με τα ίδια κεφάλαια των πιστωτικών ιδρυμάτων. Η οδηγία αυτή αφορούσε το ποσό των ιδίων κεφαλαίων που πρέπει να διαθέτουν τα πιστωτικά ιδρύματα (που προκύπτει από το άθροισμα περισσότερων κονδυλίων), την κάλυψη έναντι του κινδύνου θέσης και αντισυμβαλλόμενου, τον κίνδυνο θέσης κλπ.
- ♦ την οδηγία 93/6/ΕΟΚ που αφορά στην επάρκεια των ιδίων κεφαλαίων των επιχειρήσεων επενδύσεων και των πιστωτικών ιδρυμάτων. Είναι ο έλεγχος της κεφαλαιακής επάρκειας των τραπεζών απέναντι στον λεγόμενο «κίνδυνο αγοράς».

Β. Υπολογισμός κεφαλαιακών απαιτήσεων για τον πιστωτικό κίνδυνο

Ο υπολογισμός των κεφαλαιακών απαιτήσεων για τον πιστωτικό κίνδυνο γίνεται σε δύο στοιχεία :

- i. **Τα στοιχεία του ενεργητικού.** Για να υπολογίσουμε την αξία που είναι εκτεθειμένη στον πιστωτικό κίνδυνο από τα εμφανιζόμενα στον ισολογισμό θα πρέπει να αντισταθίσουμε κάθε στοιχείο με έναν συντελεστή, πράξη που θα μας δώσει το ύψος των ιδίων κεφαλαίων που πρέπει να διακρατηθούν για την αντιμετώπιση του κινδύνου. Τα στοιχεία, σύμφωνα με την μέθοδο αυτή, σταθμίζονται σύμφωνα με την ιδιότητα του αντισυμβαλλομένου τους.
- ii. **Τα στοιχεία τα εκτός ισολογισμού.** Για να υπολογίσουμε το ύψος των ιδίων κεφαλαίων που πρέπει να παρακρατηθούν για την κάλυψη του κινδύνου από θέσεις σε στοιχεία εκτός ισολογισμού, θα πρέπει πρώτον με την βοήθεια κάποιων συντελεστών πιστωτικής μετατροπής, να μετατρέψουμε τα στοιχεία τα εκτός

ισολογισμού σε ποσά πιστωτικής αντιστοιχίας προς στοιχεία του ενεργητικού και δεύτερον, τα ποσά αυτά σταθμίζονται από την αρχή με έναν συντελεστή στάθμισης κινδύνου του αντισυμβαλλόμενου.

Γ. Υπολογισμός των κεφαλαιακών απαιτήσεων για τον κίνδυνο θέσης

Ο υπολογισμός του ύψους των κεφαλαιακών απαιτήσεων έναντι του κινδύνου θέσης γίνεται με βάση το χαρτοφυλάκιο συναλλαγών του πιστωτικού ιδρύματος και περιλαμβάνει τρεις διαδικασίες :

- i. αποτίμηση ανοικτών θέσεων στα στοιχεία τα οποία περιλαμβάνονται στο χαρτοφυλάκιο συναλλαγών
- ii. υπολογισμός των καθαρών ανοικτών θέσεων
- iii. υπολογισμός του κινδύνου θέσης σταθμισμένων αξιών. Η Επιτροπή της Βασιλείας και το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης εφάρμοσαν την προσέγγιση των «συστατικών στοιχείων». Υπάρχουν τέσσερις συνιστώσες που υπολογίζονται για τον υπολογισμό των αξιών που είναι εκτεθειμένες στον κίνδυνο θέσης, οι οποίες είναι :
 - α) ειδικός κίνδυνος από θέσεις σε χρεωστικούς τίτλους και παράγωγα επί χρεωστικών τίτλων, επιτοκίων και συναλλάγματος,
 - β) ειδικός κίνδυνος από θέσεις σε μετοχές και παράγωγα επί μετοχών και δείκτη μετοχών,
 - γ) γενικός κίνδυνος από θέσεις σε χρεωστικούς τίτλους και παράγωγα επί χρεωστικών τίτλων, επιτοκίων και συναλλάγματος,
 - δ) γενικός κίνδυνος από θέσεις σε μετοχές και παράγωγα επί μετοχών και δείκτη μετοχών.

Όπως αναφέρει ο Χρ. Γκόρτσος « ο ειδικός κίνδυνος απορρέει εξαιτίας μιας απρόοπτης μεταβολής στην αγοραία αξία ενός χρηματοπιστωτικού μέσου για λόγους που οφείλονται είτε στον εκδότη είτε στον εκδότη του υποκείμενου τίτλου ενός παράγωγου μέσου. Το σκέλος του ειδικού κινδύνου αντιπροσωπεύει τον πιστωτικό κίνδυνο που απορρέει από την κατοχή θέσεων σε πρωτογενή και παράγωγα χρηματοπιστωτικά μέσα· αντίθετα, ο γενικός κίνδυνος συνίσταται στη πιθανότητα επέλευσης ζημιών σε ένα πιστωτικό ίδρυμα από θέσεις σε χρηματοπιστωτικά μέσα λόγω μιας απρόοπτης μεταβολής της παρούσας αξίας

τους, η οποία οφείλεται είτε σε δυσμενή μεταβολή στο επίπεδο των ονομαστικών επιτοκίων, είτε σε μια έντονη κίνηση των τιμών στις αγορές όπου λαμβάνει χώρα η διαπραγμάτευση μετοχών και των παραγώγων μέσω των επί αυτών, η οποία οφείλεται σε ειδικά χαρακτηριστικά των εκδοτών τους».

Δ. Υπολογισμός κεφαλαιακών απαιτήσεων για τον συναλλαγματικό κίνδυνο

Ο υπολογισμός των κεφαλαιακών απαιτήσεων για την κάλυψη του κινδύνου που προκύπτει από τη μεταβολή των ονομαστικών συναλλαγματικών ισοτιμιών γίνεται με βάση το συνολικό τραπεζικό χαρτοφυλάκιο, το οποίο απαρτίζεται από στοιχεία του ενεργητικού, του παθητικού και τα στοιχεία τα εκτός ισολογισμού. Πρέπει να γίνει ο υπολογισμός της καθαρής ανοικτής συναλλαγματικής θέσης σε κάθε νόμισμα και, επίσης, να υπολογισθεί η συνολική καθαρή ανοικτή συναλλαγματική (καθαρή θετική και καθαρή αρνητική θέση).

Ε. Υπολογισμός κεφαλαιακών απαιτήσεων για τον κίνδυνο διακανονισμού

Ο κίνδυνος αυτός προέρχεται από συναλλαγές επί χρεωστικών τίτλων και μετοχών όταν ο αντισυμβαλλόμενος δεν έχει παραδώσει τους τίτλους ή τις μετοχές στην ημερομηνία παράδοσης. Υπάρχουν δύο μέθοδοι υπολογισμού :

α. Η βασική μέθοδος υπολογισμού, κατά την οποία όταν ένα πιστωτικό ίδρυμα έχει απαίτηση από συναλλαγές σε τίτλους και μετοχές που δεν παραδόθηκαν την ημερομηνία που έπρεπε, με την οποία θα πρέπει να υπολογίσει το άνοιγμα που προκύπτει από την διαφορά της τιμής διακανονισμού και την τρέχουσα τιμή των συγκεκριμένων μέσων και ύστερα να σταθμίσει το άνοιγμα με ένα συγκεκριμένο/ ορισμένο συντελεστή στάθμισης κινδύνου.

β. Η εναλλακτική μέθοδος υπολογισμού, κατά την οποία υπολογίζεται η κατά τον κίνδυνο σταθμισμένη αξία με στάθμιση της συμφωνηθείσας τιμής διακανονισμού κάθε συναλλαγής που δεν έχει διακανονιστεί με τον κατάλληλο συντελεστή.

3.4 Προϋποθέσεις για την άσκηση εποπτείας σε διεθνείς τραπεζικούς ομίλους

Η διασυνοριακή συνεργασία των τραπεζικών εποπτικών αρχών απασχολούσε την Επιτροπή η οποία τον Ιούλιο του 1992 ασχολήθηκε ξανά με την υπόθεση υποβάλλοντας μια έκθεση σχετικά με τις «ελάχιστες προϋποθέσεις που πρέπει να πληρούνται στα πλαίσια εποπτείας των διεθνών τραπεζικών ομίλων και των διασυνοριακών εγκαταστάσεων τους» (Minimum standards for the supervision of international banking groups and their cross- border establishments).

Η έκθεση αυτή προβλέπει την υποχρέωση των αρχών του κράτους υποδοχής πριν δώσουν άδεια λειτουργίας σε υποκατάστημα ή θυγατρική τράπεζα μιας αλλοδαπής τράπεζας, να ελέγχουν αν οι αρχές της χώρας καταγωγής είναι ικανές να ασκήσουν μια αποτελεσματική προληπτική εποπτεία στην αιτούμενη τράπεζα και στον όμιλο στον οποίο ανήκει. Η ικανότητα των αρχών κρίνεται από τα παρακάτω κριτήρια :

- ♦ τη δυνατότητα συλλογής και αξιολόγησης πληροφοριών σε ενοποιημένη βάση,
- ♦ τη δυνατότητα πρόληψης της διαμόρφωσης ακατάλληλων οργανωτικών δομών ή της δημιουργίας ακατάλληλων επιχειρηματικών διασυνδέσεων και
- ♦ τη δυνατότητα πρόληψης της εγκατάστασης μιας τράπεζας ή ενός τραπεζικού ομίλου σε συγκεκριμένες χώρες, όπου το καθεστώς τραπεζικής εποπτείας είναι ιδιαίτερα χαλαρό.

Η έκθεση προβλέπει επίσης οι αρχές του κράτους υποδοχής να ελέγχουν αν οι αρχές του κράτους καταγωγής έχουν χορηγήσει κατηγορηματική συγκατάθεση για τη διασυνοριακή επέκταση της δραστηριότητας της εγχώριας τράπεζας διαφορετικά να μην δίνουν άδεια. Πρέπει οι αρχές και των δύο κρατών πριν χορηγήσουν άδεια να προσέξουν :

- ♦ την χρηματοοικονομική ευημερία και την κεφαλαιακή επάρκεια της τράπεζας και του ομίλου στον οποίο ανήκει,
- ♦ τις μεθόδους αντιμετώπισης κινδύνων και την καταλληλότητα της εσωτερικής τους οργάνωσης και τέλος
- ♦ να τηρούνται οι κανόνες του Αναθεωρημένου Κογκορδάτου.

Ακόμα, να διασφαλίσουν τη δυνατότητα συλλογής των απαραίτητων πληροφοριών και σε κοινή συνεννόηση με τις αρχές του κράτους καταγωγής να υπερπηδήσουν τα εμπόδια κατά την συλλογή των πληροφοριών.

Τελειώνουμε λέγοντας, ότι στην περίπτωση που δεν τηρείται κάποια από τις προηγούμενες προϋποθέσεις οι αρχές του κράτους υποδοχής μπορούν να λάβουν περιοριστικά μέτρα στις ενέργειες των αλλοδαπών εγκαταστάσεων του ομίλου. Μπορούν, επίσης, να μην δώσουν άδεια λειτουργίας.

Τις προϋποθέσεις αυτές έρχεται να συμπληρώσει, το 1996, μια έκθεση η οποία έγινε με κοινή συνεργασία της Επιτροπής της Βασιλείας και της *Εξωχώριας Ομάδας Τραπεζικών Εποπτικών Αρχών* (Offshore Group of Banking Supervisors) και περιλαμβάνει 29 συμπεράσματα και συστάσεις «για την βελτίωση και διευκόλυνση της προληπτικής εποπτείας των κινδύνων στους οποίους εκτίθενται οι τράπεζες με στόχο τη διασφάλιση της ακεραιότητας των επιμέρους τραπεζών και της σταθερότητας του χρηματοπιστωτικού συστήματος στο σύνολό του».

3.5 Η Ενοποιημένη Εποπτεία

Η Επιτροπή της Βασιλείας την αρχή της εποπτείας σε ενοποιημένη βάση κατά την οποία όλες οι ενέργειες του τραπεζικού ομίλου⁸ υπόκεινται στην προληπτική εποπτεία των αρχών του κράτους καταγωγής της μητρικής. Η Επιτροπή προέβη σε αυτού του είδους την ενέργεια επειδή η φερεγγυότητα της μητρικής δεν μπορεί να κριθεί ακριβώς χωρίς να ληφθούν υπόψη οι αλλοδαπές εγκαταστάσεις της.

Πιο συγκεκριμένα, οι εποπτικές αρχές του κράτους καταγωγής φέρουν την ευθύνη να επιβλέπουν την έκθεσή της σε κινδύνους και την επάρκεια κεφαλαίων των εγχώριων τραπεζών που έχουν αλλοδαπές εγκαταστάσεις. Τέλος, οι αρχές του κράτους υποδοχής των, δίνουν τις απαραίτητες πληροφορίες στις αρχές του κράτους καταγωγής για το πόσο αποτελεσματική είναι η άσκηση εποπτείας της σε ενοποιημένη βάση.

⁸ Πίνακας με τις κατηγορίες ομίλων που υπόκεινται σε ενοποιημένη εποπτεία θα δοθεί στο παράρτημα 2.

3.6 Κατανομή αρμοδιοτήτων

Το Αναθεωρημένο Κοινοβούλιο διακρίνει την κατανομή με βάση δύο κριτήρια : τη μορφή της τραπεζικής εγκατάστασης (υποκαταστήματα, θυγατρικές) και το αντικείμενο της προληπτικής εποπτείας (φερεγγυότητα, ρευστότητα), όπου την φερεγγυότητα των υποκαταστημάτων ελέγχουν οι αρχές του κράτους καταγωγής ενώ η φερεγγυότητα των θυγατρικών ελέγχεται τόσο από τις αρχές του κράτους καταγωγής όσο και από τις αρχές του κράτους υποδοχής. Όσον αφορά την ρευστότητα και των δύο, ο έλεγχος ασκείται κυρίως από το κράτος υποδοχής. Δίνεται φυσικά η δυνατότητα και στις αρχές του κράτους καταγωγής να κάνουν συμπληρωματικούς ελέγχους.

3.7 Εκθέσεις της Επιτροπής της Βασιλείας

Η Επιτροπή έχει εκδώσει εκθέσεις από τις οποίες, και μέσω της διορατικότητας που διέκρινε τα έργα της, όποιος ενδιαφερόταν μπορούσε να πάρει χρήσιμες πληροφορίες για την δουλειά του. Κάποιες από αυτές τις εκθέσεις είναι :

- ◆ Έλεγχος και εποπτεία των τραπεζικών ομίλων στη σύνθεση των οποίων περιλαμβάνονται ασφαλιστικές και χρηματοπιστωτικές εταιρίες.
- ◆ Έλεγχος και εποπτεία της διαπλοκής τραπεζών με επιχειρήσεις που πραγματοποιούν επενδύσεις με υψηλό βαθμό μόχλευσης.
- ◆ Διαχείριση από τις τράπεζες των κινδύνων στους οποίους εκτίθενται.
- ◆ Συναλλαγές των τραπεζών σε παράγωγα μέσα και κίνδυνοι που απορρέουν από αυτές.
- ◆ Ενίσχυση της διαφάνειας στη λειτουργία των τραπεζών.
- ◆ Αντιμετώπιση του τεχνικού προβλήματος «του έτους 2000» στα πληροφοριακά συστήματα των τραπεζών.
- ◆ Προϋποθέσεις επάρκειας των συστημάτων εσωτερικού ελέγχου των τραπεζών.

Η Επιτροπή σκεπτόμενη τον κίνδυνο να διακινούνται και να νομιμοποιούνται χρήματα τα οποία προέρχονται από εγκληματικές ενέργειες (ξέπλυμα χρήματος)

το 1988 εκδίδει και δημοσιεύει την « Διακήρυξη Αρχών σχετικά με την πρόληψη της χρησιμοποίησης του τραπεζικού συστήματος για το ξέπλυμα χρήματος».

3.8 Λοιπά έργα της Επιτροπής της Βασιλείας- Βασικές Αρχές- Κανόνες

A. Τον Ιούνιο του 1997 όπου πραγματοποιήθηκε η Σύνοδος της Μαδρίτης το «Group of Seven», το οποίο αποτελείται από τον υπουργός Εθνικής Οικονομίας και τους διοικητές των Κεντρικών Τραπεζών των Η.Π.Α., της Γερμανίας, της Ιαπωνίας, της Αγγλίας, της Γαλλίας, του Καναδά και της Ιταλίας, ανέθεσε στην Επιτροπή να δημιουργήσει ένα έργο σχετικά με την καλύτερη και αποτελεσματικότερη εποπτεία του τραπεζικού συστήματος.

Τον μήνα Σεπτέμβριο του ίδιου έτους εκδίδει την μελέτη « Βασικές αρχές για την αποτελεσματική εποπτεία» (Core Principles for Effective Banking Supervision) στην οποία περιέχονται :

- Προτάσεις για την λειτουργία των συστημάτων εγγύησης καταθέσεων,
- 25 βασικές αρχές για την άσκηση εποπτείας και
- προτάσεις σχετικά με το εποπτικό καθεστώς των τραπεζών οι οποίες ελέγχονται από το Δημόσιο.

B. Αργότερα τον Νοέμβριο του 1997 η Επιτροπή θα εκδώσει μια έκθεση που αφορά την διαχείριση του κινδύνου επιτοκίων των διεθνών τραπεζών (Principles for the management of interest rate risk). Στην πραγματικότητα είναι ένας κατάλογος δώδεκα αρχών οι οποίοι πρέπει να διέπουν την πολιτική διαχείριση του κινδύνου επιτοκίων των τραπεζών και χωρίζονται σε πέντε ενότητες.

Γ. Η Επιτροπή χωρίς να καθυστερεί ποτέ, έφτιαξε ένα θεσμικό πλαίσιο σχετικά με τις συναλλαγές σε παράγωγα μέσα μιας και θεωρούνται από τα πιο κατάλληλα εργαλεία για την κάλυψη κινδύνων σε πρωτογενή μέσα. Το πλαίσιο αυτό πρέπει να πληροί τρεις ιδιότητες :

- να θέτει τις αναγκαίες θεσμικές προϋποθέσεις και να δημιουργεί τα απαραίτητα κίνητρα για την ανάπτυξη νέων προϊόντων στις αγορές, σύμφωνα με τις ανάγκες των συναλλασσόμενων,
- να συμβάλλει στην κάλυψη των προσώπων (φυσικών και νομικών), τα οποία συναλλάσσονται σε παράγωγα χρηματοπιστωτικά μέσα, από τους κινδύνους στους οποίους μπορούν να εκτεθούν από τις εν λόγω συναλλαγές και
- να συμβάλλει στη διασφάλιση της σταθερότητας των αγορών γενικά και του τραπεζικού συστήματος ειδικότερα από το ενδεχόμενο επέλευσης κρίσεων με σημαντικές αρνητικές επιπτώσεις στην ομαλή λειτουργία της οικονομίας.

Τον Ιούλιο του 1994 σε συνεργασία με την Τεχνική Επιτροπή της IOSCO εκδίδει έκθεση που αφορούσε τις κατευθυντήριες αρχές που πρέπει να διέπουν τη διαχείριση των κινδύνων στους οποίους εκτίθενται οι τράπεζες από τις ανοιχτές θέσεις σε παράγωγα μέσα (Risk management guidelines for derivatives).

Το 1995 και μήνα Μάιο οι δύο αυτές αρχές συνεργάστηκαν για ακόμη μια φορά και υπέβαλαν νέα έκθεση η οποία είχε να κάνει με την δημιουργία ενός πλαισίου το οποίο να διέπει την έκταση και το περιεχόμενο των πληροφοριών που πρέπει να δίνονται στις εποπτικές αρχές σε σχέση με τις συναλλαγές τραπεζών και χρηματιστηριακών εταιριών σε παράγωγα μέσα (Framework for supervisory information about the derivatives activities of banks and securities firms).

Άλλη μια συνεργασία των δύο αυτών Επιτροπών δίνει το έργο *Public disclosure of the trading and derivatives activities of banks and securities firms*, κατά το οποίο οι τράπεζες πρέπει να δημοσιεύουν στοιχεία αναφορικά με τις συναλλαγές τους σε παράγωγα και να φαίνεται η διάρθρωση του χαρτοφυλακίου τους σε παράγωγα και οι επιπτώσεις τους στην κερδοφορία τους εν μέσω των ισολογισμών και των αποτελεσμάτων χρήσεως.

Τέλος, άλλο ένα από τα έργα της Επιτροπής της Βασιλείας ήταν να φτιάξει κανόνες για τα εσωτερικά συστήματα ελέγχου των διεθνών τραπεζών το 1998.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ IV :
ΤΑ ΠΙΟ ΣΗΜΑΝΤΙΚΑ ΕΡΓΑ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΤΗΣ
ΒΑΣΙΛΕΙΑΣ

4.1 Σύμφωνο Βασιλείας I

Η πρακτική Διαχείρισης Κινδύνων στα χρηματοπιστωτικά συστήματα αυξήθηκε πολύ γρήγορα λόγω της απελευθέρωσης των αγορών, της αύξησης της ταχύτητας κυκλοφορίας των κεφαλαίων, της χρήσης της τεχνολογίας σε επίπεδο συναλλαγών και σε επίπεδο διαχείρισεως κεφαλαίων κ.λπ. Οι εθνικές αρχές πίεσαν να ενταθεί ο εποπτικός έλεγχος.

Οι αρχές οδηγήθηκαν στην θέσπιση θεσμών και κανόνων λόγω των αυξανόμενων πτωχεύσεων, αναφορικά με την κεφαλαιακή επάρκεια. Οι κεφαλαιακές απαιτήσεις έναντι του πιστωτικού κινδύνου προήλθαν βασικά από την έλλειψη σωστής διαχείρισης του δανειακού χαρτοφυλακίου των ιδρυμάτων.

Οι εποπτικές αρχές στόχευσαν στο να θέσουν ένα ελάχιστο επίπεδο ιδίων κεφαλαίων που πρέπει να έχει ένα πιστωτικό ίδρυμα ανάλογα με το ύψος του πιστωτικού κινδύνου που αναλαμβάνει. Έτσι καθιερώνεται ο Συντελεστής Φερεγγυότητας για την αντιμετώπιση του Πιστωτικού κινδύνου, ο οποίος είναι ο λόγος των Ιδίων Κεφαλαίων του Πιστωτικού Ιδρύματος προς τα στοιχεία του Ενεργητικού και τα εκτός Ισολογισμού σταθμισμένα με τον κίνδυνό τους. Ελάχιστη τιμή έχει οριστεί το 8 %, δηλαδή τα συνολικά στοιχεία του ενεργητικού και τα συνολικά στοιχεία τα εκτός ισολογισμού δεν πρέπει να ξεπερνούν τις 12,5 φορές τα ίδια κεφάλαια του πιστωτικού ιδρύματος.

Την δεκαετία του '80 με αφορμή τη μεγάλη μεταβλητότητα στις παραμέτρους της αγοράς και του συναλλάγματος, ειδικά στα επιτόκια, οι εποπτικές αρχές συμπλήρωσαν τους ήδη υπάρχοντες κανόνες και θέσπισαν καινούργιους δίνοντας περισσότερη προσοχή στην εφαρμογή των Κεφαλαιακών Απαιτήσεων και στον Κίνδυνο Αγοράς επιβάλλοντας τον *Δείκτη Κεφαλαιακής Επάρκειας*.

Ο βασικός τρόπος αντιμετώπισης κινδύνου σε χαρτοφυλάκιο είναι η διαφοροποίηση του. Γι' αυτό το Σύμφωνο της Επιτροπής το 1996 επέτρεψε στα πιστωτικά ιδρύματα να χρησιμοποιήσουν εσωτερικά μοντέλα βασισμένα στη μεθοδολογία της Μέγιστης Δυνητικής Ζημιάς.

Η Συνθήκη έγινε νόμος τον Ιούνιο του 1998 στις περισσότερες Ευρωπαϊκές χώρες. Στην Ελλάδα ήρθε λίγο καθυστερημένα.

Τέλος, το 1990 τα πιστωτικά ιδρύματα ένιωσαν την ανάγκη να προστατευθούν από τον Λειτουργικό κίνδυνο που έκανε την εμφάνισή του τότε για πρώτη φορά.

Μετά την επιβολή των κανόνων του Συμφώνου το τραπεζικό σύστημα βελτιώθηκε σημαντικά. Μα και πάλι χρειάστηκε η Αναθεώρησή του.

4.2 Βασιλεία II και Κεφαλαιακή Επάρκεια (Σύμφωνο Βασιλείας II)

Η Επιτροπή της Βασιλείας, έχοντας εντοπίσει την ανάγκη τροποποίησης των διατάξεων του αρχικού Συμφώνου, προκειμένου να εναρμονιστεί με τις τρέχουσες πρακτικές της τραπεζικής αγοράς προχώρησε από το 1999 σε εκτεταμένες διαβουλεύσεις με τους φορείς της αγοράς για την τροποποίηση του Αρχικού Συμφώνου. Η έκδοση του τελικού κειμένου πραγματοποιήθηκε τον Ιούνιο του 2004. Ανάλογη ήταν και η εξέλιξη των διαπραγματεύσεων σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Κοινότητας.

Οι κύριοι στόχοι του νέου Συμφώνου είναι :

- ✓ να δοθεί έμφαση στη διαδικασία εποπτικής εξέτασης και στη διαφάνεια της αγοράς,
- ✓ να καλύπτεται επαρκώς το σύνολο των χρηματοοικονομικών και μη κινδύνων βάσει των διατάξεων του πρώτου και δεύτερου πυλώνα και
- ✓ να συγκλίνει σταδιακά το ύψος των εποπτικών ιδίων κεφαλαίων με το οικονομικό κεφάλαιο μέσω της αναγνώρισης από τις εποπτικές αρχές της αποτίμησης του κινδύνου που πραγματοποιούν οι ίδιες οι τράπεζες.

Ο τελευταίος στόχος, δηλαδή η επίτευξη μεγαλύτερης ευαισθησίας ως προς τον κίνδυνο των μεθόδων υπολογισμού κεφαλαιακών απαιτήσεων, δεν θα έχει ως αποτέλεσμα τη μείωση των συνολικών κεφαλαιακών απαιτήσεων αλλά την ορθότερη ανακατανομή τους. Πιο συγκεκριμένα, η όποια μείωση κεφαλαιακών υποχρεώσεων για τον πιστωτικό κίνδυνο αντισταθμίζεται από τη νέα απαίτηση για το λειτουργικό κίνδυνο⁹, ενώ ταυτόχρονα τίθεται ελάχιστα όρια κεφαλαιακών υποχρεώσεων τα πρώτα έτη εφαρμογής σε σχέση με το ισχύον πλαίσιο.

Οι νέες προτάσεις χωρίζονται σε τρεις πυλώνες :

⁹ Λειτουργικός κίνδυνος: ο κίνδυνος επέλευσης ζημιών οφειλόμενων είτε στην ανεπάρκεια ή στην αστοχία εσωτερικών διαδικασιών, φυσικών προσώπων και συστημάτων είτε σε εξωτερικά γεγονότα, ο οποίος περιλαμβάνει και το νομικό κίνδυνο (N.3601/1.8.2007, άρθρο 2).

- ✓ θεσπίζονται νέες μέθοδοι προσδιορισμού των κεφαλαιακών απαιτήσεων έναντι των κινδύνων που τα πιστωτικά ιδρύματα, κατά κανόνα, αντιμετωπίζουν κατά την άσκηση των δραστηριοτήτων τους και καθιερώνονται για πρώτη φορά κεφαλαιακές απαιτήσεις και για τον λειτουργικό κίνδυνο. Γενικό χαρακτηριστικό του νέου πλαισίου είναι η μεγαλύτερη ευαισθησία των κεφαλαιακών απαιτήσεων έναντι του αναλαμβανόμενου πιστωτικού κινδύνου, ενώ παρέχονται στις τράπεζες εναλλακτικές προσεγγίσεις για τον υπολογισμό των κεφαλαιακών απαιτήσεων (όπως η τυποποιημένη προσέγγιση και η προσέγγιση των εσωτερικών διαβαθμίσεων),
- ✓ καθορίζονται οι αρχές, η διαδικασία και τα κριτήρια με τα οποία κατ' αρχήν τα ίδια τα πιστωτικά ιδρύματα και κατ' ακολουθία η εποπτική αρχή (Τράπεζα της Ελλάδος) αξιολογούν την επάρκεια των κεφαλαίων και των συστημάτων διαχείρισης κινδύνων κάθε πιστωτικού ιδρύματος χωριστά σε σχέση με τους πάσης φύσεως κινδύνους στους οποίους αυτό εκτίθεται ή ενδέχεται να εκτεθεί, πέρα από εκείνους που αντιμετωπίζονται στον "Πυλώνα 1",
- ✓ καθιερώνονται υποχρεώσεις δημοσιοποίησης στοιχείων για την ενίσχυση της διαφάνειας και της πειθαρχίας της αγοράς, ώστε να δίνεται στους ενδιαφερόμενους η δυνατότητα σύγκρισης τόσο της πολιτικής διαχείρισης κινδύνων και της κεφαλαιακής και οργανωτικής επάρκειας των πιστωτικών ιδρυμάτων (έτσι δημιουργείται κίνητρο για τη βελτίωσή τους) όσο και των μεθόδων και πρακτικών που εφαρμόζουν οι εποπτικές αρχές.

Οι τρεις αυτοί πυλώνες του νέου Συμφώνου είναι αμοιβαίως αλληλοενισχυόμενοι. Αναμφίβολα, η αποτελεσματικότητα των κανόνων του πρώτου πυλώνα εξαρτάται καθοριστικά από την ικανότητα των εποπτικών αρχών να ελέγχουν την ορθή εφαρμογή τους μέσω των εξουσιών του δεύτερου πυλώνα. Επίσης, οι αυξημένες υποχρεώσεις γνωστοποίησης στοιχείων του τρίτου πυλώνα διαμορφώνουν τα κατάλληλα κίνητρα για την βελτίωση των διαδικασιών διαχείρισης κινδύνων που αναπτύσσουν οι τράπεζες.

A. Πρώτος πυλώνας

Ο πρώτος πυλώνας επιφέρει τις εξής αλλαγές στο ισχύον πλαίσιο :

1) Τροποποιεί την ισχύουσα τυποποιημένη μέθοδο (standardized approach) για τον υπολογισμό των κεφαλαιακών απαιτήσεων. Η νέα τυποποιημένη μέθοδος διατηρεί τη λογική της υφιστάμενης μεθόδου με την απόδοση προκαθορισμένων συντελεστών στάθμισης κινδύνου. Εντούτοις επιτυγχάνει μεγαλύτερη ευαισθησία ως προς τον κίνδυνο, στο μέτρο που οι συντελεστές κινδύνου προσδιορίζονται ανάλογα με τη διαβάθμιση της πιστοληπτικής ικανότητας του αντισυμβαλλόμενου.

2) Αναγνωρίζει τη μέθοδο υπολογισμού βάσει εσωτερικών συστημάτων διαβάθμισης (internal ratings based approach), μέθοδος η οποία παρέχει στις τράπεζες δύο εναλλακτικούς τρόπους υπολογισμού, ανάλογα με το βαθμό εξέλιξης των εσωτερικών τους συστημάτων κινδύνου τη θεμελιώδη μέθοδο (foundation approach) και την προηγμένη μέθοδο (advanced approach).

Για κάθε άνοιγμα οι τράπεζες θα χρησιμοποιούν συγκεκριμένες παραμέτρους- εισροές πιστωτικού κινδύνου. Αναλυτικά οι εν λόγω παράμετροι περιλαμβάνουν :

- ✓ την πιθανότητα αθέτησης υποχρέωσης αντισυμβαλλόμενου (Probability of Default),
- ✓ τη ζημιά σε περίπτωση αδυναμίας εκπλήρωσης υποχρέωσης αντισυμβαλλόμενου (Lose Given Default),
- ✓ την έκθεση έναντι του αντισυμβαλλόμενου (Exposure At Default) και
- ✓ την εναπομείνασα διάρκεια έως τη λήξη (Maturity).

3) Διαμορφώνεται αναλυτικό πλαίσιο για την εποπτική μεταχείριση των τιτλοποιημένων απαιτήσεων, πλαίσιο το οποίο δεν υπήρχε καθόλου στο αρχικό Σύμφωνο.

4) Οι τράπεζες που πληρούν προϋποθέσεις θα μπορούν να χρησιμοποιούν μεθόδους άμβλυνσης του κινδύνου για να μειώσουν τις κεφαλαιακές επιβαρύνσεις τους, όπως:

- ✓ τις εξασφαλίσεις,
- ✓ τις εγγυήσεις και τα πιστωτικά παράγωγα,
- ✓ το συμψηφισμό στοιχείων εντός ισολογισμού.

5) Τέλος, εισάγονται για πρώτη φορά κεφαλαιακές απαιτήσεις έναντι του λειτουργικού κινδύνου εμπίπτουν οι ζημιές που οφείλονται στην ανεπάρκεια των εσωτερικών διαδικασιών και συστημάτων, σε ανθρώπινο παράγοντα και σε εξωτερικά αίτια.

Η Επιτροπή προτείνει τρεις εναλλακτικές μεθόδους για τον υπολογισμό των κεφαλαιακών υποχρεώσεων έναντι του λειτουργικού κινδύνου :

- ✓ τη μέθοδο του βασικού δείκτη (basic indicator approach),
- ✓ την τυποποιημένη μέθοδο (standardized approach) καθώς και εναλλακτική τυποποιημένη μέθοδο μόνο για τις δραστηριότητες λιανικής τραπεζικής και χορηγήσεων
- ✓ τέλος, τη μέθοδο της προηγμένης μέτρησης (advanced measurement approach).

B. Δεύτερος πυλώνας

Ο δεύτερος πυλώνας αρθρώνεται γύρω από τέσσερις βασικές αρχές :

- ✓ πρόβλεψη διαδικασιών από τα πιστωτικά ιδρύματα για την εσωτερική αξιολόγηση της κεφαλαιακής τους επάρκειας και τη διαμόρφωση στρατηγικής για τη διατήρηση του επιπέδου ιδίων κεφαλαίων.
- ✓ καθιέρωση της εξουσίας εποπτικού ελέγχου της αρτιότητας των διαδικασιών διαχείρισης κινδύνων των τραπεζών.
- ✓ δυνατότητα επιβολής από την αρμόδια εποπτική αρχή κεφαλαιακής απαίτησης για κάλυψη έναντι του πιστωτικού κινδύνου καθ' υπέρβαση του ελάχιστου ορίου σε συγκεκριμένα πιστωτικά ιδρύματα.
- ✓ καθιέρωση της εξουσίας έγκαιρης παρέμβασης των εποπτικών αρχών σε περίπτωση επιδείνωσης του δείκτη κεφαλαιακής επάρκειας ενός πιστωτικού ιδρύματος.

Οι διατάξεις του δεύτερου πυλώνα αφορούν στις εξής θεματικές ενότητες :

- ✓ μεταχείριση κινδύνων που δεν αντιμετωπίζονται στο πλαίσιο του πρώτου πυλώνα,
- ✓ αντιμετώπιση παραγόντων που δεν τελούν υπό τον έλεγχο του πιστωτικού ιδρύματος (διακυμάνσεις οικονομικού κύκλου) και
- ✓ έλεγχο της πλήρωσης των προϋποθέσεων για την υιοθέτηση των εξελιγμένων μεθόδων.

Γ. Τρίτος πυλώνας

Ο τρίτος πυλώνας του νέου Συμφώνου αφορά την υποχρέωση των τραπεζών να προβαίνουν σε γνωστοποίηση στοιχείων, τόσο ποιοτικού όσο και ποσοτικού

χαρακτήρα, με σκοπό την ενίσχυση της επιβαλλόμενης από την αγορά πειθαρχίας προς τους κανόνες ορθής διαχείρισης των κινδύνων.

Σκοπός του τρίτου πυλώνα είναι να παρέχονται στους συμμετέχοντες στην αγορά οι αναγκαίες πληροφορίες για τους κινδύνους στους οποίους εκτίθενται τα πιστωτικά ιδρύματα και για τις διαδικασίες διαχείρισής τους. Η αιτιολογική βάση των ρυθμίσεων του τρίτου πυλώνα ερείδεται και στην εκτεταμένη ευχέρεια που παρέχει το νέο Σύμφωνο στις τράπεζες αναφορικά με τις μεθόδους εσωτερικών διαβαθμίσεων. Άλλωστε κάποιες εκ των υποχρεώσεων δημοσιοποίησης αποτελούν προϋπόθεση για την χρήση ορισμένων μεθόδων.

Οι υποχρεώσεις δημοσιοποίησης αφορούν σε γενικές γραμμές τους κινδύνους στους οποίους εκτίθενται τα πιστωτικά ιδρύματα, τις διαδικασίες διαχείρισής τους και την ποιότητα των στοιχείων των ιδίων κεφαλαίων που χρησιμοποιούνται για την κάλυψη των κινδύνων.

Οι επιπτώσεις του νέου Συμφώνου διακρίνονται σε δύο κατηγορίες :

- ✓ επιπτώσεις σε συστηματικό επίπεδο, η συζήτηση επικεντρώνεται στην επίδραση επί της πολιτικής για την διασφάλιση της σταθερότητας του τραπεζικού συστήματος και
- ✓ επιπτώσεις σε επίπεδο λειτουργίας των τραπεζών, οι οποίες ταξινομούνται σε τρεις ενότητες :
 - α. επιπτώσεις στη διάρθρωση της αγοράς,
 - β. επιπτώσεις στη λειτουργία των τραπεζών,
 - γ. επιπτώσεις στους πελάτες των τραπεζών.

Η Επιτροπή της Βασιλείας όπως εξετάσαμε σε αυτό το κεφάλαιο, είχε, έχει και θα έχει σκοπό να ελέγχει και να καθοδηγεί με τις εκθέσεις και τις διατάξεις της τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα έτσι ώστε να αποφευχθούν παρόμοια περιστατικά όπως αυτά που αναφέραμε στο προηγούμενο κεφάλαιο. Μέχρι σήμερα θα μπορούσε να πει κανείς ότι έχει αποδειχτεί προφητική πολλές φορές με τα έργα της και ένα από τα καταλληλότερα εργαλεία για την προστασία της διεθνούς οικονομίας. Έχει βοηθήσει σε αρκετούς τομείς για την καλύτερεύσή τους και ακόμα και την ανάπτυξή τους.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ V :
ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΘΕΣΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΓΙΑ
ΤΗΝ ΕΝΙΑΙΑ ΤΡΑΠΕΖΙΚΗ ΑΓΟΡΑ

5.1 Ευρωπαϊκή ολοκλήρωση- Θεσμικές εξελίξεις

Θα ήταν συνετό να προχωρήσουμε βήμα- βήμα στην εξέλιξη της χρηματοπιστωτικής ολοκλήρωσης και του θεσμικού πλαισίου για την χρηματοπιστωτική ολοκλήρωση στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα.

Η *Συνθήκη της Ρώμης* υπογράφηκε στην Ρώμη στις 25 Μαρτίου το 1957 και τέθηκε σε ισχύ το 1958. στην πραγματικότητα στην Ρώμη υπογράφησαν δύο συνθήκες: η μια ήταν η Συνθήκη της Ευρωπαϊκής Κοινότητας Ατομικής Ενέργειας (ΕΥΡΑΤΟΜ) και η δεύτερη αυτή που αφορούσε τις Ευρωπαϊκές Οικονομικές Κοινότητες (ΕΟΚ) ¹⁰.

Με την Συνθήκη της Ρώμης ήρθε η Τελωνειακή Ένωση η οποία είχε τρία χαρακτηριστικά :

- ▶ είναι μια ζώνη ελεύθερων συναλλαγών στο εσωτερικό της,
- ▶ τα κράτη- μέλη της έπρεπε να υιοθετήσουν ένα κοινό εξωτερικό δασμολόγιο, δηλαδή μια κοινή εμπορική πολιτική στις εισαγωγές προϊόντων από τρίτες χώρες και
- ▶ διαφέρει από την Ζώνη Ελευθέρων Συναλλαγών γιατί η συγκεκριμένη δεν έχει Κοινό Εξωτερικό Δασμολόγιο.

Η δημιουργία της ΕΟΚ έφερε σαν στόχους τη δημιουργία μιας κοινής αγοράς και την εξομοίωση των οικονομικών πολιτικών των κρατών- μελών της. Οι δύο αυτοί στόχοι συμπληρώθηκαν όταν θεσπίστηκαν κοινές πολιτικές: αυτές της κοινής εμπορικής πολιτικής, της κοινής αγροτικής πολιτικής και της κοινής πολιτικής των μεταφορών και εγκαθίδρυσης καθεστώτος.

Η ΕΟΚ θεωρήθηκε επιτυχημένη προσπάθεια ένωσης εκτός από την αδυναμία της να πραγματοποιήσει την πολιτική συνεργασία. Την 1^η Ιουλίου το 1967 τίθεται σε ισχύ η Συνθήκη Συγχώνευσης των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (Ευρωπαϊκή Κοινότητα Άνθρακα και Χάλυβα- ΕΚΑΧ και των ΕΥΡΑΤΟΜ κ' ΕΟΚ), η οποία δημιούργησε ένα ενιαίο θεσμικό πλαίσιο και για τις τρεις.

Η Συνθήκη της Ρώμης, όμως, δεν ήταν αρκετή για να διαμορφώσει στην Κοινότητα μια «εσωτερική αγορά». Έτσι το 1986 υπογράφεται η Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη (ισχύς από 1^η Ιουλίου το 1987), η οποία τροποποίησε τη Συνθήκη της Ρώμης και έδωσε τις απαραίτητες θεσμικές βάσεις για την

¹⁰ Τα μέλη της ΕΟΚ αρχικά ήταν η Γαλλία, το Βέλγιο, η Ολλανδία, η Ιταλία και το Λουξεμβούργο.

«εσωτερική αγορά». Σκοπός ήταν η υπερπήδηση όλων των εμποδίων μεταξύ των κρατών- μελών, για την ελεύθερη διακίνηση του εμπορίου.

Εσωτερική αγορά ονομάζεται το πεδίο εκείνο στο οποίο δεν υπάρχουν σύνορα και μέσα στο οποίο εξασφαλίζεται η ελεύθερη διακίνηση των αγαθών, υπηρεσιών, κεφαλαίων και προσώπων όπως ορίζεται από τις διατάξεις της συγκεκριμένης Συνθήκης.

Αργότερα, ήρθε η *Συνθήκη του Μάαστριχ*, στις 7 Φεβρουαρίου του 1992 με ημερομηνία ισχύς τον Νοέμβριο του 1993, να δημιουργήσει την πρώτη βάση για την Ευρωπαϊκή Ένωση, βαφτίζοντας τις Ευρωπαϊκές Οικονομικές Κοινότητες (ΕΟΚ) σε *Ευρωπαϊκή Κοινότητα* μαζί με τις άλλες δύο βάσεις, την *Κοινή Εξωτερική Πολιτική και Πολιτική Ασφαλείας* (ΚΕΠΠΑ) και η *Συνεργασία στους Τομείς της Δικαιοσύνης και των Εσωτερικών Υποθέσεων*, αποτελούν την Ευρωπαϊκή Ένωση και έχουν το ίδιο θεσμικό πλαίσιο.

Σκοπός αυτής της τροποποίησης ήταν η νομισματική και οικονομική ένωση καθώς και η καθιέρωση ενός κοινού νομίσματος. Κάποιες από τις εργασίες με τις οποίες ήταν επιφορτισμένη η Κοινότητα ήταν να καθιερώσει το ευρώ ως κοινό νόμισμα και να καθιερώσει τις συναλλαγματικές ισοτιμίες των νομισμάτων των κρατών- μελών.

5.2 Η Χρηματοπιστωτική Ολοκλήρωση των αγορών και Θεσμικό Πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Κοινότητας

Πριν προχωρήσουμε στην ενότητα αυτή θα ήταν ορθό να δώσουμε τον ορισμό της λέξης «τράπεζα». Τράπεζα, με βάση την *Πρώτη Τραπεζική Οδηγία* (77/780/ΕΟΚ), είναι «μια επιχείρηση της οποίας οι ενέργειες έχουν να κάνουν με την λήψη καταθέσεων ή άλλων επιστρεπτέων κεφαλαίων από το κοινό και στην χορήγηση πιστώσεων για λογαριασμό τους».

Είναι ευνόητο ότι για να υπάρξει ολοκλήρωση πρέπει να ξεπεραστούν όλα τα εμπόδια. Το ίδιο ίσχυε και για την χρηματοπιστωτική ολοκλήρωση. Μια βασική προϋπόθεση για την θεσμική θεμελίωση η οποία τέθηκε στην Συνθήκη της Ευρωπαϊκής Ένωσης σαν θέμα που αφορούσε την ελεύθερη κίνηση εργαζομένων

και κεφαλαίου και την ελεύθερη εγκατάσταση των πιστωτικών ιδρυμάτων· τέλος, αφορούσε στην ελεύθερη παροχή χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών.

Για να πραγματοποιηθεί η άρση των περιορισμών εκδόθηκαν δύο Γενικά Προγράμματα. Το πρώτο είχε να κάνει με την άρση όλων των περιορισμών τους σχετικούς με την ελευθερία εγκατάστασης και το δεύτερο με την κατάργηση όλων των περιορισμών που είχαν να κάνουν με την ελεύθερη παροχή υπηρεσιών.

Οι διαδικασίες για την ολοκλήρωση αυτή ξεκίνησαν το 1977 όταν το Συμβούλιο υιοθέτησε την Πρώτη Τραπεζική Οδηγία με τις διατάξεις της οποίας καθιερώθηκαν ο ορισμός της έννοιας του πιστωτικού ιδρύματος (οι Οδηγίες όπως αναφέρονται κατά λέξη θα δοθούν σε ξεχωριστό παράρτημα), οι προϋποθέσεις για την χορήγηση άδειας λειτουργίας στα υποκαταστήματα των χωρών που ήταν εκτός της Ε.Ε. από τις εποπτικές αρχές των κρατών της και των υποκαταστημάτων των κρατών- μελών και οι βάσεις για την συνεργασία μεταξύ των εποπτικών αρχών των κρατών καταγωγής και υποδοχής.

5.2.1 Ενιαία Τραπεζική Αγορά

Οι απαραίτητες προϋποθέσεις για την δημιουργία και θεμελίωση της ενιαίας τραπεζικής αγοράς ήταν, όπως έχουμε αναφερθεί παραπάνω, η κατάργηση όλων των περιορισμών που αφορούν την ελεύθερη διακίνηση εργαζομένων και κεφαλαίων και η δεύτερη προϋπόθεση, η οποία αποτελεί την **Δεύτερη Τραπεζική Οδηγία**, ήταν να εξασφαλιστεί η ελεύθερη παροχή χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών και τέλος, η ελεύθερη εγκατάσταση των πιστωτικών ιδρυμάτων.

Κάποιες άλλες προϋποθέσεις ήταν να εναρμονιστεί το περιεχόμενο των κανόνων του τραπεζικού ελέγχου και εποπτείας, η εξασφάλιση της προστασίας των φυσικών και νομικών προσώπων που χρησιμοποιούν τις χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες. Επίσης, άλλη μια βασική προϋπόθεση ήταν η εξασφάλιση της απρόσκοπτης διενέργειας διασυνοριακών πληρωμών.

Υπάρχουν δύο κατηγορίες διατάξεων που βοηθούν την ενιαία τραπεζική αγορά. Πρώτον, οι διατάξεις που ορίζουν ότι το Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο θα πρέπει να εκδίδουν από κοινού τις Οδηγίες τις σχετικές με την

εσωτερική αγορά και δεύτερον, από τα άρθρα της Συνθήκης 56-60 ορίζεται αυστηρά η απαγόρευση οποιουδήποτε περιορισμού στην διακίνηση κεφαλαίων.

5.2.2 Διατάξεις παράγωγου κοινοτικού δικαίου για την Ενιαία Τραπεζική Αγορά (Δεύτερη Τραπεζική Οδηγία)

Κατά την Δεύτερη Τραπεζική Οδηγία η πραγματοποίηση της «εσωτερικής αγοράς» βασίζεται σε τρεις θεμελιώδεις αρχές :

1. *την αρχή της ισχύος της άδειας λειτουργίας* που μπορούν να δώσουν σε ένα πιστωτικό ίδρυμα οι εποπτικές αρχές του κράτους καταγωγής, η οποία ισχύει σε όλα τα κράτη- μέλη,
2. *την αρχή της άσκησης της προληπτικής εποπτείας* από τις εποπτικές αρχές του κράτους καταγωγής στα πιστωτικά ιδρύματα και
3. *την αρχή της αμοιβαίας αναγνώρισης* όλων των μέτρων που λαμβάνουν τα κράτη- μέλη από όλα τα κράτη- μέλη.

A. Η άδεια λειτουργίας είναι κάτι σαν «κοινοτικό διαβατήριο». Με αυτή την άδεια επιτρέπεται σε ένα πιστωτικό ίδρυμα να παρέχει τις χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες του στην χώρα του ή σε οποία άλλη χώρα- μέλος επιθυμεί χωρίς να είναι απαραίτητη η χορήγηση άδειας από τις αρχές οποιουδήποτε κράτους- μέλους εκτός του κράτους καταγωγής¹¹ του και χωρίς να χρειάζεται να καταβάλει κάποια χρηματική εγγύηση (με την μορφή «προϊκώου κεφαλαίου»). Οι προϋποθέσεις που πρέπει να πληρούνται για να δοθεί η άδεια λειτουργίας είναι :

- να ενημερωθούν οι εποπτικές αρχές του κράτους καταγωγής για την ταυτότητα των μετόχων και των ατόμων των υπεύθυνων για την διοίκηση του πιστωτικού ιδρύματος,
- να καταβληθεί ένα αρχικό κεφάλαιο το οποίο θα ανέρχεται στα 5 εκατ. Ευρώ και
- να ενημερωθούν οι αρχές για τις δραστηριότητες που πρόκειται να πραγματοποιήσει το πιστωτικό ίδρυμα.

¹¹ Στην κοινοτική νομοθεσία ως κράτος- μέλος καταγωγής ενός πιστωτικού ιδρύματος νοείται εκείνο το οποίο του χορήγησε την άδεια λειτουργίας και ως σημείο αναφοράς θεωρείται η χώρα στην οποία ιδρύθηκε το πιστωτικό ίδρυμα.

Β. Όπως έχουμε αναφέρει αρκετές φορές, σύμφωνα με την Δεύτερη Τραπεζική Οδηγία, υπεύθυνες για την φερεγγυότητα του πιστωτικού ιδρύματος είναι οι εποπτικές αρχές του κράτους- καταγωγής ενώ για την νομισματική πολιτική και την ρευστότητα είναι οι εποπτικές αρχές του κράτους- υποδοχής. Το Συμβούλιο (θεσμικό όργανο της Ε.Ε.) δηλαδή σε αυτή την περίπτωση εφάρμοσε το Αναθεωρημένο Κονκορδάτο της Επιτροπής της Βασιλείας.

Σημειώνεται, ότι την προληπτική εποπτεία δεν την ασκούν σε όλα τα κράτη- μέλη οι Κεντρικές Τράπεζες του καθενός, για παράδειγμα όπως είναι στην Ελλάδα η Τράπεζα της Ελλάδος, αλλά αυτόνομες διοικητικές αρχές που συνεργάζονται με την Κεντρική Τράπεζα και οι οποίες μπορούν να ασκούν προληπτική εποπτεία ή μόνο στα πιστωτικά ιδρύματα ή και στα πιστωτικά ιδρύματα αλλά και στις χρηματιστηριακές εταιρείες.

Τέλος, στην Δεύτερη Τραπεζική Οδηγία σημειώνεται ότι οι αρμόδιες εποπτικές αρχές του κράτους- καταγωγής και υποδοχής πρέπει να συνεργάζονται μεταξύ τους για την «ομαλή λειτουργία της εσωτερικής τραπεζικής αγοράς...».

Γ. Η αρχή της αμοιβαίας αναγνώρισης προσφέρει δύο πλεονεκτήματα στα πιστωτικά ιδρύματα αφού από την μια μπορούν να παρέχουν τις υπηρεσίες τους σε όλα τα κράτη- μέλη ελεύθερα και από την άλλη μπορούν να ασκούν τις ίδιες δραστηριότητες που ασκούν στο κράτος- καταγωγής τους και στα άλλα κράτη- μέλη. Όλα τα παραπάνω μπορούν να γίνονται είτε με την εγκατάσταση κάποιου υποκαταστήματος, είτε διασυνοριακά. Το παράρτημα της Δεύτερης Τραπεζικής Οδηγίας, σε σχέση με την αρχή της αμοιβαίας αναγνώρισης, περιλαμβάνει επενδυτικές υπηρεσίες και εργασίες εμπορικής τραπεζικής.

Τέλος, από την Οδηγία καθορίζονται οι αρμοδιότητες των αρχών του κράτους υποδοχής, οι ενέργειες που πρέπει να ακολουθήσει το πιστωτικό ίδρυμα και οι ευθύνες που έχουν οι εποπτικές αρχές του κράτους καταγωγής.

5.2.3 Ελάχιστη εναρμόνιση κανονιστικών διατάξεων

Στην ενότητα 5.2.1 αναφέραμε μια βασική προϋπόθεση για την δημιουργία της ενιαίας τραπεζικής αγοράς ήταν η ελάχιστη εναρμόνιση των κανονιστικών διατάξεων που σκοπός αυτού ήταν να επιτευχθεί και να εξασφαλιστεί η σταθερότητα της αγοράς για να αποφευχθούν οι αλυσιδωτές πτωχεύσεις πιστωτικών ιδρυμάτων, κάτι που είχε συμβεί στο παρελθόν και του οποίου οι συνέπειες είχαν επηρεάσει την παγκόσμια οικονομία και όχι μόνο σε ένα τομέα.

Το θεσμικό πλαίσιο που έχει να κάνει με την εξασφάλιση της σταθερότητας αυτής, αποτελείται από τέσσερις μηχανισμούς οι οποίοι συνδέονται με το «προστατευτικό δίχτυ» του τραπεζικού συστήματος¹². Οι μηχανισμοί αυτοί που θα βοηθήσουν την σταθερότητα της ενιαίας τραπεζικής αγοράς είναι :

A. Προϋποθέσεις που πρέπει να πληρούνται για να δοθεί η άδεια λειτουργίας, θέμα για το οποίο έχει γίνει ήδη λόγος.

B. Προληπτική εποπτεία. Ένας από τους κινδύνους που διατρέχουν τα πιστωτικά ιδρύματα είναι ο κίνδυνος της αφερεγγυότητας. Για το λόγο αυτό υπάρχουν κανόνες προληπτικής εποπτείας για να μειωθεί η πιθανότητα να εκτεθεί το χαρτοφυλάκιο τους σε κινδύνους χρηματοπιστωτικής φύσης, δηλαδή, τον πιστωτικό κίνδυνο, τον κίνδυνο χώρας, τον κίνδυνο ρευστότητας, εισοδήματος επιτοκίων και αγοράς.

Για να πραγματοποιηθεί η μείωση αυτή οι Οδηγίες 92/121/ΕΟΚ, 93/6/ΕΟΚ και η Δεύτερη Τραπεζική Οδηγία μέσω των οποίων τα πιστωτικά ιδρύματα πρέπει να ενημερώνουν τις εποπτικές αρχές για τα μεγάλα χρηματοδοτικά τους ανοίγματα και να προσπαθούν να διαφοροποιούν το χαρτοφυλάκιο τους για συγκεκριμένους πελάτες, ατομικά ή ομαδικά. Οι οδηγίες αφορούν και σε ένα δεύτερο στόχο της προληπτικής εποπτείας, ο οποίος έχει να κάνει με την ικανότητα των πιστωτικών ιδρυμάτων να απορροφούν τις ζημιές που δημιουργούνται από τους χρηματοοικονομικούς κινδύνους και που είναι πάντα αποτέλεσμα των δραστηριοτήτων τους

¹² Για το «προστατευτικό δίχτυ» θα μιλήσουμε σε παρακάτω ενότητα του κεφαλαίου.

Γ. *Εξυγίανση και εκκαθάριση προβληματικών πιστωτικών ιδρυμάτων.* Η Οδηγία την Ευρωπαϊκής Επιτροπής για το συγκεκριμένο θέμα καθόριζε τις αρμοδιότητες μεταξύ των διοικητικών και δικαστικών αρχών πάνω στον τομέα αυτό.

Δ. *Εγγύηση καταθέσεων.* Στόχος του θεσμικού πλαισίου για την λειτουργία εθνικών συστημάτων εγγύησης είναι η σταθερότητα της ενιαίας τραπεζικής αγοράς, η προστασία των μικροκαταθετών (σε περίπτωση πτώχευσης η τράπεζα δεν θα μπορεί / θα αδυνατεί να τους επιστρέψει τις καταθέσεις τους) και τέλος να διατηρηθούν οι όροι ανταγωνισμού. Επισημαίνεται ότι, η συμμετοχή στο σύστημα καταθέσεων είναι υποχρεωτική. Επίσης, το ελάχιστο επίπεδο κάλυψης για όλα τα εθνικά συστήματα εγγύησης καταθέσεων είναι 20.000 ευρώ.

5.3 Ο πιστωτικός κίνδυνος και η αντιμετώπισή του

Ο πιστωτικός κίνδυνος είναι ένας από τους κινδύνους στους οποίους εκτίθενται τα πιστωτικά ιδρύματα. Συνήθως, εμφανίζεται με δύο μορφές :

Α. Μπορεί να είναι η πιθανότητα εμφάνισης ζημιάς επειδή ο αντισυμβαλλόμενος του χρηματοπιστωτικού ιδρύματος μπορεί να καθυστερήσει ή ακόμα και να αποφύγει να εκπληρώσει τις υποχρεώσεις του σε μια συναλλαγή. Γι' αυτό το θέμα πρώτη φορά έγινε λόγος για την αντιμετώπισή του με την Οδηγία περί συντελεστή φερεγγυότητας. Ο *συντελεστής φερεγγυότητας* είναι ένα κλάσμα με αριθμητή το σύνολο των ιδίων κεφαλαίων και παρονομαστή το σύνολο του σταθμισμένου ενεργητικού.

Το κατώτατο όριο του συντελεστή πρέπει να είναι 8 % και αν πέσει σε ποσοστό μικρότερο αυτού το πιστωτικό ίδρυμα θα πρέπει είτε να αυξήσει τα ίδια κεφάλαιά του είτε να μειώσει το ενεργητικό του.

Η αύξηση των ιδίων κεφαλαίων επιτυγχάνεται με δύο τρόπους: είτε με την αύξηση των διακρατούμενων κερδών, είτε με την προσέλκυση εξωτερικών πηγών κεφαλαίου. Άλλος τρόπος είναι να δημιουργηθούν σχήματα συμμετοχής των

εργαζομένων στο μετοχικό κεφάλαιο ή η σύναψη δανείων μειωμένης εξασφάλισης.

Η μείωση του ενεργητικού σημαίνει μείωση του δείκτη πιστωτικού κινδύνου. Ο δείκτης πιστωτικού κινδύνου είναι πιο αξιόπιστος από τις προηγούμενες περιπτώσεις αφού μπορεί να μετρά τη σχέση μεταξύ του συνολικού σταθμισμένου ενεργητικού και του συνολικού αστάθμητου ενεργητικού.

Οι τρόποι που χρησιμοποιούνται για την μείωση του δείκτη πιστωτικού κινδύνου είναι με αναδιάρθρωση του ενεργητικού και με αύξηση των εργασιών που αποφέρουν προμήθειες.

Όμως, ο καλύτερος τρόπος διαχείρισης ενεργητικού παθητικού είναι η πραγματοποίηση εξαγοράς ή συγχώνευσης με άλλο πιστωτικό ίδρυμα. Με την εξαγορά η τράπεζα που έχει υψηλό δείκτη φερεγγυότητας θα υποχρεωθεί να αυξήσει τα στοιχεία του ενεργητικού και να μειώσει τα ίδια κεφάλαια της, ενώ η τράπεζα που έχει χαμηλό δείκτη θα ενεργήσει ακριβώς προς την αντίθετη κατεύθυνση. Με την συγχώνευση δημιουργείται μια πιο ισορροπημένη κατάσταση και οι τράπεζες θα μπορούν να μειώσουν στο ελάχιστο την ανάγκη παρεμβάσεων στον ισολογισμό τους.

B. Τέλος, πιστωτικός κίνδυνος μπορεί να είναι η πιθανότητα να εμφανιστεί ζημιά στο χρηματοπιστωτικό ίδρυμα λόγω της συγκέντρωσης μεγάλων ανοιγμάτων σε συγκεκριμένες επιχειρήσεις ή ομίλους επιχειρήσεων. Για αυτή την μορφή πιστωτικού κινδύνου δεν είναι απαραίτητη η διακράτηση κεφαλαίου αλλά υιοθετούνται ορισμένοι κανόνες διαφοροποίησης του χαρτοφυλακίου δανείων της.

5.3.1 Οι κίνδυνοι αγοράς και τρόποι αντιμετώπισής τους

Οι κίνδυνοι αγοράς είναι από τους πιο σημαντικούς κινδύνους που μπορούν να αντιμετωπίσουν τα πιστωτικά ιδρύματα.

Κίνδυνος αγοράς είναι ο κίνδυνος που επέρχεται όταν μεταβάλλεται η αξία των χρεογράφων έτσι ώστε να υποστεί ζημιές η επιχείρηση που τα διαχειρίζεται.

Η Capital Adequacy Directive (CAD) αναλύει τους κινδύνους αγοράς σε τρεις κατηγορίες :

A. Ο κίνδυνος επενδυτικής θέσης (position risk), ο οποίος ανάλογα με το είδος του αξιόγραφου που αφορά η θέση την οποία έχει πάρει το χρηματοπιστωτικό ίδρυμα, διακρίνεται σε άλλες τέσσερις κατηγορίες :

- Κίνδυνος θέσης σε μετοχές (stocks),
- Κίνδυνος που αναφέρεται σε αναδοχή της έκδοσης τίτλων (underwriting),
- Κίνδυνος θέσης σε χρεωστικούς τίτλους (debt instruments) και
- Κίνδυνος θέσης σε παράγωγα προϊόντα (derivatives)

B. Ο κίνδυνος διακανονισμού και αντισυμβαλλομένου (settlement and counterparty risk), ο οποίος αναλύεται σε άλλες δύο κατηγορίες :

- Πρώτος είναι ο κίνδυνος εκκαθάρισης της συναλλαγής και παράδοσης του αξιόγραφου (settlement and delivery risk) και
- Ο δεύτερος είναι ο κίνδυνος αντισυμβαλλόμενου.

Γ. Ο κίνδυνος συναλλάγματος.

Το ποσό των κεφαλαίων που θα πρέπει να διακρατείται από μια επιχείρηση για να καλύψει αυτούς τους κινδύνους καθορίζεται από τους κανόνες που υπάρχουν και αφορούν την επάρκεια κεφαλαίων.

Στους κανόνες περί κεφαλαιακής επάρκειας οι κίνδυνοι διακρίνονται σε δύο είδη :

- i. οι κίνδυνοι που επέρχονται από τις εργασίες επί χρεογράφων και
- ii. οι κίνδυνοι που παρουσιάζονται από την υλοποίηση όλων των υπόλοιπων εργασιών (π.χ. δάνεια).

Οι κίνδυνοι από τις εργασίες επί χρεογράφων είναι ιδιαίτεροι αφού καθορίζεται διαφορετικό ύψος και είδος κεφαλαίων για την κάλυψή τους. Η διαφορά μεταξύ των δύο κινδύνων προέρχεται από τον διαφορετικό βαθμό ρευστότητας των στοιχείων του ενεργητικού. Τα χρεόγραφα αντιπροσωπεύονται από το χαρτοφυλάκιο των επενδυτικών τραπεζών και των τραπεζών γενικών συναλλαγών.

Πολλές φορές τα χρεόγραφα παρουσιάζουν χαμηλό βαθμό εμπορευσιμότητας και η χρηματιστηριακή τους αξία διακυμαίνεται με πολύ γοργούς ρυθμούς.

Η βασική διαφορά στον βαθμό ρευστότητας των περιουσιακών στοιχείων συνεπάγεται δύο ξεχωριστά είδη κινδύνων για καθένα από αυτά για το χαρτοφυλάκιο δανείων ο βασικότερος κίνδυνος είναι ο *πιστωτικός κίνδυνος* (credit card), ενώ οι επιχειρήσεις επενδύσεων δεν απειλούνται από τον αμέσως προαναφερθέντα κίνδυνο αλλά από τον *κίνδυνο αγοράς* (market risk).

5.3.2 Κίνδυνος ρευστότητας

Η ρευστότητα του Τραπεζικού συστήματος μιας χώρας, με την περιορισμένη έννοια της δυνατότητας αντιμετώπισης των αναγκών της οικονομίας σε πιστώσεις, διαφέρει σημαντικά από την αντίστοιχη ρευστότητα μιας συγκεκριμένης τράπεζας που επηρεάζεται άμεσα και καθοριστικά από την εισροή νέων καταθέσεων, οι οποίες κινούνται μεταξύ των διάφορων τραπεζών, όπως επίσης και από την κανονικότητα της επανεισροής των δανεισθέντων κεφαλαίων, χωρίς να επηρεάζεται όμως η ρευστότητα του Τραπεζικού συστήματος στο σύνολό του.

Πρόδηλο λοιπόν είναι ότι κυρίαρχο στοιχείο της ρευστότητας μιας εμπορικής τράπεζας είναι η αβεβαιότητα τόσο για την κατάθεση νέων αποταμιεύσεων, όσο και για τη διατήρηση των υφιστάμενων καταθέσεων. Η κατά το δυνατόν ασφαλέστερη πρόβλεψη και επιτυχέστερη αντιμετώπιση των καθημερινών διακυμάνσεων των καταθέσεων, που είναι προσδιοριστικές της καθημερινής οικονομικής θέσης (position) μιας τράπεζας, διασφαλίζουν την τράπεζα από τον κίνδυνο ζημιών που θα μπορούσε να υποστεί από την ανάγκη βεβαιωμένης ρευστοποίησης στοιχείων του ενεργητικού της κάτω από αντίξοες συνθήκες αγοράς για την αντιμετώπιση αιφνίδιας και σημαντικής, σε μέγεθος, ανάγκης για την πληρωμή των αναλήψεων εκ μέρους των καταθετών της.

Εκτός από το διασφαλιστικό της όμως ρόλο στην περίπτωση της ανάληψης καταθέσεων, η διατήρηση επαρκούς ρευστότητας από μια εμπορική τράπεζα αποσκοπεί και στην αντιμετώπιση εποχικών και άλλων έκτακτων αναγκών, όπως επίσης και αυξημένων αναγκών σε ρευστότητα για την ανανέωση δανείων, την

αντιμετώπιση καθυστερήσεων στην επανεισροή δανείων και για την ικανοποίηση νέων αναγκών της πελατείας, οπότε η έννοια της ρευστότητας προσλαμβάνει περισσότερο ενεργητικό χαρακτήρα.

Από τη γενική περιγραφή που προηγήθηκε εύκολα διαπιστώνεται η πρωταρχική ανάγκη, για την επιβίωση και την ομαλή λειτουργία μιας τράπεζας, της συνεχούς διατήρησης επαρκούς ρευστότητας. Είναι αυτονόητο ότι η έννοια της εάρκειας σε ρευστότητα μπορεί να δημιουργήσει τους προαναφερθέντες κινδύνους ζημιών, η δε ύπαρξη υπερβολικής ρευστότητας, που σημαίνει μη επικερδή τοποθέτηση των υφιστάμενων κεφαλαίων, είναι ενδεχόμενο να οδηγήσει σε περιορισμό των κερδών. Ο δε καθορισμός μιας γενικής φόρμουλας για τον ακριβή προσδιορισμό της ιδανικής ρευστότητας σε μια τράπεζα είναι αδύνατος, δεδομένου ότι καμιά ασφαλής πρόβλεψη δεν μπορεί να γίνει για την ομαλή και προγραμματισμένη εξέλιξη των καταθέσεων, την κανονική επανεισροή των δανεισθέντων κεφαλαίων και το μέγεθος και το χρόνο των εκάστοτε αναγκών της πελατείας σε ρευστότητα.

Η διατήρηση λοιπόν ρευστών και ιδιαίτερα ταμιακών διαθεσίμων, όπως επίσης και επενδύσεων που εύκολα μπορούν να ρευστοποιηθούν σε σύντομο χρονικό διάστημα και χωρίς σημαντική ζημιά είναι οι συνηθέστεροι και γενικότερα αποδεκτοί τρόποι διατήρησης ρευστότητας από τις εμπορικές τράπεζες.

Η ρευστότητα των εμπορικών τραπεζών είναι δυνατό να μετρηθεί με τη χρησιμοποίηση ορισμένων αριθμοδεικτών που προκύπτουν από τη συσχέτιση και τη σύγκριση διάφορων στοιχείων του ισολογισμού. Οι σπουδαιότεροι από τους αριθμοδείκτες με τους οποίους είναι δυνατό να μετρηθεί η ρευστότητα των εμπορικών τραπεζών είναι οι ακόλουθοι :

- Ο αριθμοδείκτης χορηγήσεις προς καταθέσεις. Όσο μικρότερος είναι ο δείκτης τόσο αυξάνεται η ρευστότητα της τράπεζας αλλά με δυσμενείς επιπτώσεις στην πιστωτική, ενδεχόμενα δε και παραγωγική τοποθέτηση των διαθεσίμων της. Τα αντίθετα αποτελέσματα θα ισχύουν σε περίπτωση που ο δείκτης είναι υψηλός.
- Οι αριθμοδείκτες της Άμεσης Ρευστότητας (Acid Test). Δύο είναι οι αριθμοδείκτες αυτής της κατηγορίας. Ο ένας δείχνει τη δυνατότητα κάλυψης των τρεχουσών υποχρεώσεων από στοιχεία του ενεργητικού με “αυξημένη” ρευστότητα και ο δεύτερος είναι ενδεικτικός του βαθμού κάλυψης των τρεχουσών υποχρεώσεων από στοιχεία του ενεργητικού με

“άμεση” ρευστότητα, που συνήθως η περίοδος της ρευστοποίησής τους δεν πρέπει να υπερβαίνει τις τρεις ημέρες.

- Οι αριθμοδείκτες της Κυκλοφοριακής Ρευστότητας. Περιλαμβάνονται οι εξής τρεις :
 - α. Χορηγήσεις + Προεξοφλήσεις/ Καταθέσεις
 - β. Κεφάλαια + Αποθεματικά/ Τρέχουσες Υποχρεώσεις
 - γ. Απαιτήσεις από τράπεζες/ Υποχρεώσεις σε τράπεζες.

Η ρευστότητα μιας εμπορικής τράπεζας είναι δυνατό να επηρεασθεί από εποχικές διακυμάνσεις τόσο στον όγκο των καταθέσεων, όσο και στον όγκο των αιτούμενων πιστώσεων. Όπως επίσης, είναι δυνατό μια περίοδος δυσμενούς εξέλιξης στην εισροή νέων καταθέσεων να συμπέσει χρονικά με μια περίοδο έντονης ζήτησης πιστώσεων ή βραδύτητας επανεισροής των χορηγηθέντων δανείων. Τέλος, ιδιαίτερα πρέπει να επισημανθεί η δυσμενής επίδραση στη ρευστότητα των εμπορικών τραπεζών από την αστάθεια ορισμένων μορφών καταθέσεων ιδίως όψεως και ταμειυτηρίου, που παρουσιάζεται σε περιόδους οικονομικών κρίσεων και νομισματικής αβεβαιότητας ή σε περιόδους δραστηριοποίησης άλλων θεσμών και μορφών προσέλκυσης των ιδιωτικών αποταμιεύσεων, όπως είναι η κεφαλαιαγορά, οι κατασκευαστικές εταιρείες, οι εταιρείες επενδύσεων χαρτοφυλακίου, τα αμοιβαία κεφάλαια, τα έντοκα γραμμάτια του Δημοσίου κ.λπ. .

5.3.3 Κίνδυνος Χώρας (Country risk)

Σε προηγούμενη ενότητα μιλήσαμε για τον κίνδυνο χώρας με λίγα λόγια. Είναι ένας πολύ σημαντικός κίνδυνος και η ανάλυσή του είναι προς το συμφέρον των τραπεζών. Γι' αυτό θα αφιερώσουμε ένα κομμάτι του κεφαλαίου αυτού στην ανάλυση του κινδύνου αυτού.

Ο «κίνδυνος χώρας» είναι ένας πρόσφατος όρος που υποδηλώνει τους κινδύνους που αντιμετωπίζει μια τράπεζα στις συναλλαγές της (συμμετοχή σε

δάνεια πολλαπλής συμμετοχής, ενέγγυες πιστώσεις, εγγυητικές επιστολές...) με φορείς (επιχειρήσεις, κυβερνήσεις, τράπεζες) άλλων χωρών.

Όσο προχωρούσε η συμμετοχή των διεθνών τραπεζών στον εξωτερικό δανεισμό των αναπτυσσόμενων χωρών, οι αναλύσεις του κινδύνου- χώρας άρχισαν να αποτελούν ένα βασικό εργαλείο στον καθορισμό της πολιτικής των τραπεζών. Η εμφάνιση προβλημάτων πληρωμής του εξωτερικού χρέους από ορισμένες αναπτυσσόμενες χώρες οδήγησε τις τράπεζες και ιδιαίτερα τις αμερικανικές, οι οποίες είχαν δανείσει σημαντικά ποσά στις χώρες αυτές, να καθιερώσουν τις αναλύσεις αυτές με στόχο τον προσδιορισμό όλων εκείνων των παραγόντων που μπορούν να δημιουργήσουν προβλήματα στην εξυπηρέτηση του εξωτερικού σιγά-σιγά και από τις υπόλοιπες διεθνείς τράπεζες.

A. Αναλύσεις «κινδύνου- χώρας»

Σύμφωνα με τις αναλύσεις του κινδύνου- αγοράς, οι δυσκολίες πληρωμής μιας χώρας μπορούν να προέλθουν από :

- ◆ **οικονομικούς και χρηματοπιστωτικούς παράγοντες** που μπορούν να δημιουργήσουν προβλήματα στο ισοζύγιο πληρωμών μιας χώρας. Η εξέλιξη των διαφορών οικονομικών μεγεθών μιας χώρας πιθανά να μην μπορεί να εξασφαλίσει στη χώρα αυτή το αναγκαίο συνάλλαγμα για την εξυπηρέτηση του εξωτερικού χρέους.
- ◆ **πολιτικούς παράγοντες**, οι οποίοι μπορούν να οδηγήσουν μια χώρα να μην σεβαστεί τις υποχρεώσεις πληρωμής.

Οι δύο αυτές κατηγορίες παραγόντων αλληλοσυνδέονται και οι εξελίξεις στην κάθε κατηγορία επιδρούν άμεσα στην πορεία των υπόλοιπων παραγόντων. Ο κίνδυνος κάθε χώρας μπορεί να εκδηλωθεί με διαφορετικό τρόπο για τις δανείστριες τράπεζες, δηλαδή ο δανειζόμενος μπορεί να ανακοινώσει την οριστική διακοπή των πληρωμών (είτε από αδυναμία να ανταποκριθεί στις υποχρεώσεις του, είτε από θέληση να μη σεβαστεί τις υποχρεώσεις του) ή να ζητήσει αναδιαπραγμάτευση του εξωτερικού του χρέους ή αναμόρφωση των περιόδων πληρωμής ή να αντιμετωπίζει μια πρόσκαιρη δυσκολία στην εξυπηρέτηση του εξωτερικού του χρέους.

Ανάλογα με το βαθμό κινδύνου που παρουσιάζει η κάθε χώρα, οι τράπεζες κάνουν καταμερισμό του διαθέσιμου κεφαλαίου τους, αποφασίζοντας ποιο θα είναι το άνοιγμα στις συναλλαγές τους με τις διάφορες χώρες.

Στις αναλύσεις του κινδύνου- χώρας ορίζονται όλοι οι παράγοντες που σύμφωνα με τα κριτήρια των αναλυτών δίνουν μια πλήρη εικόνα της εξεταζόμενης χώρας. Έτσι, επιλέγονται ορισμένοι δείκτες, και στη συνέχεια εφαρμόζονται συγκεκριμένες μέθοδοι που καταλήγουν στη βαθμολογική κατάταξη των εξεταζόμενων χωρών.

B. Δείκτες ανάλυσης κινδύνου- χώρας

Οι δείκτες που συνήθως χρησιμοποιούνται στις αναλύσεις κινδύνου- χώρας είναι :

- ◆ **Κοινωνικο- πολιτικά κριτήρια.** Σαν τέτοια κριτήρια χρησιμοποιούνται : η πιθανότητα πολέμου με άλλες χώρες, η σταθερότητα της κυβέρνησης που είναι στην εξουσία, οι πιθανές ταραχές που μπορούν να δημιουργηθούν στο εσωτερικό της χώρας και η πιθανότητα να προκαλέσουν αλλαγή της πολιτικής εξουσίας, άλλοι παράγοντες που μπορούν να δημιουργήσουν κοινωνικές αναταραχές (θρησκευτικές ή φυλετικές διαφορές...), η ποιότητα της συγκεκριμένης πολιτικής εξουσίας, καθώς και της δημόσιας διοίκησης.
- ◆ **Οικονομικά κριτήρια.** Συνήθως χρησιμοποιούνται τρεις κατηγορίες κριτηρίων : οι δείκτες που περιγράφουν τη γενική οικονομική κατάσταση της χώρας, οι δείκτες του ισοζυγίου πληρωμών και οι δείκτες του εξωτερικού χρέους.

1. **Δείκτες γενικής οικονομικής κατάστασης.** Οι δείκτες αυτοί δείχνουν το επίπεδο οικονομικής ανάπτυξης μιας χώρας και τις προοπτικές της. αποτελούν μια πρώτη ένδειξη των ικανοτήτων μιας χώρας να ανταποκριθεί στις υποχρεώσεις. Σαν τέτοιοι δείκτες χρησιμοποιούνται :

- **Η εξέλιξη του ΑΠΕ και του κατά κεφαλήν εισοδήματος μιας χώρας.** Είναι ένας γενικός δείκτης, που δείχνει την εξέλιξη των οικονομικών δυνατοτήτων μιας χώρας να παράγει αγαθά και υπηρεσίες. Ο δείκτης αυτός σχετίζεται επίσης με τις εξαγωγικές αποδόσεις της χώρας, οι οποίες και θα της αποφέρουν τους ανάλογους συναλλαγματικούς πόρους.

- *Ποσοστό πληθωρισμού.* Υψηλά ποσοστά πληθωρισμού μπορούν να πλήξουν τις εξαγωγές μιας χώρας, να ανακόψουν τους ρυθμούς ανάπτυξης, να επηρεάσουν τα εισοδήματα και να δημιουργήσουν πιθανή κοινωνική ένταση. Τέτοιοι παράγοντες σχετίζονται άμεσα με την ικανότητα της χώρας να ανταποκριθεί στις υποχρεώσεις πληρωμής των τοκοχρεολυσίων του εξωτερικού της δανεισμού.
- *Αύξηση της κυκλοφορίας χρήματος.* Το μέγεθος αυτό δείχνει τις νομισματικές συνθήκες μιας οικονομίας και συνδυαζόμενο με την εξέλιξη του ΑΠΕ δίνει μια εικόνα για την αύξηση των μέσων πληρωμής σε σχέση με την εξέλιξη των παραγωγικών δυνατοτήτων μιας χώρας.
- *Εξέλιξη των επενδύσεων συνδυαζόμενη με την εξέλιξη εισοδήματος.*
- *Εξέλιξη του ελλείμματος του δημόσιου τομέα*
- Πολλές φορές χρησιμοποιούνται και δείκτες, όπως το ποσοστό ανεργίας, οι επενδύσεις πάγιου κεφαλαίου, σε σχέση με την εξέλιξη του εισοδήματος.

2. Δείκτες του ισοζυγίου πληρωμών. Οι δείκτες αυτοί αποτελούν μια εκτίμηση της εξωτερικής ισορροπίας μιας οικονομίας. Κάποιοι από αυτούς είναι :

- η εξέλιξη των εξαγωγών- εισαγωγών μιας χώρας και της ισορροπίας του εμπορικού της ισοζυγίου,
- η εισροή κεφαλαίων σε μια χώρα σε σχέση με την εξέλιξη του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών,
- η εξέλιξη των επίσημων συναλλαγματικών αποθεμάτων μιας χώρας και η δυνατότητα που της παρέχεται από αυτά τα αποθέματα να αντιμετωπίσει μια πρόσκαιρη κρίση,
- η σχέση των συναλλαγματικών αποθεμάτων προς τις εισαγωγές.

3. Δείκτες του εξωτερικού χρέους:

- εξωτερικό χρέος προς το ΑΕΠ,
- εξυπηρέτηση του εξωτερικού χρέους προς έσοδα από εξαγωγές,
- εξέλιξη της προσφυγής της χώρας στο Διεθνές Νομισματικό Ταμείο.

5.3.4 Προστατευτικό δίκτυο

Αφού ο βασικός στόχος ήταν και είναι η διατήρηση της σταθερότητας του τραπεζικού συστήματος, έπρεπε να παρθούν μέτρα και να εφαρμοστούν παρεμβατικοί και προστατευτικοί μηχανισμοί. Όλα αυτά συνθέτουν το λεγόμενο «προστατευτικό δίκτυο» του τραπεζικού συστήματος (bank safety risk). Για να σταματήσει η πορεία των κρίσεων δημιουργήθηκαν και υιοθετήθηκαν τα εξής :

- Προληπτική εποπτεία (prudential supervision), όπου στόχος της είναι η μετρίαση του βαθμού έκθεσης των τραπεζών σε αφερεγγυότητα, ελέγχοντας το χαρτοφυλάκιο τους και τον βαθμό ευαισθησίας που απέναντι στους κινδύνους που προέρχονται από τις ενέργειες που ασκεί (η τράπεζα) και ενισχύοντας την ικανότητά τους να απορροφούν ζημιές όταν επέλθει ο κίνδυνος.
- Εγγύηση καταθέσεων (deposit guarantee), με την οποία γίνεται προσπάθεια να αποφευχθεί η γρήγορη ανάληψη των καταθέσεων. Που λέγεται ότι είναι προβληματικές, από τους καταθέτες και προσπάθεια για την διασφάλιση της σταθερότητας του τραπεζικού συστήματος με τον περιορισμό των συνθηκών πανικού.
- Δανεισμός έσχατης προσφυγής (lending of last resort), εδώ παρεμβαίνουν οι νομισματικές αρχές, σε περίπτωση που μια φερέγγυα τράπεζα γίνει αφερέγγυα λόγω της συνεχούς έκθεσης στον κίνδυνο ρευστότητας, με την μορφή του δανειστή έσχατης προσφυγής.
- Προϋποθέσεις χορήγησης άδειας λειτουργίας, για το οποίο μιλήσαμε σε προηγούμενη ενότητα και θα μιλήσουμε για τους κανόνες που ισχύουν για αυτή την περίπτωση στην Ελλάδα σε επόμενη ενότητα.
- Παρεμβατική πολιτική (termination authority). Ρόλος της παρεμβατικής πολιτικής είναι να θεσπίσει διαδικασίες για την γρήγορη παρέμβαση των αρμόδιων εποπτικών αρχών με στόχο την εξυγίανση της λειτουργίας των παρεμβατικών τραπεζών.

5.3.5 Μεγάλα Χρηματοδοτικά Ανοίγματα και οι κανόνες που τα διέπουν

Σαν «μεγάλο χρηματοδοτικό άνοιγμα» θεωρείται το χρηματοδοτικό άνοιγμα ενός πιστωτικού ιδρύματος σε μια επιχείρηση ή σε ένα όμιλο επιχειρήσεων, όταν το ύψος του είναι ίσο ή μεγαλύτερο του 10 % των ιδίων κεφαλαίων του.

Οι υποχρεώσεις των πιστωτικών ιδρυμάτων, για να μπορεί να γίνεται ο έλεγχος των ανοιγμάτων αυτών, είναι πρώτον, να ενημερώνουν την Κεντρική τράπεζα της χώρας καταγωγής τους για τα μεγάλα χρηματοδοτικά τους ανοίγματα και δεύτερον, να προνοούν το σύνολο των ανοιγμάτων να μην ξεπερνάει τα προκαθορισμένα ανώτατα όρια.

Εκτός από την πρώτη υποχρέωση που αναφέρθηκε υπάρχουν δύο επιπλέον ως προς την ενημέρωση της Κεντρικής Τράπεζας για τα ανοίγματα αυτά :

- Πρέπει εντός 20 ημερών από την λήξη του ημερολογιακού εξαμήνου να ενημερώσουν για τα ανοίγματα αυτού του τύπου που υπάρχουν μέχρι το τέλος του εξαμήνου και
- Εντός 10 ημερών να ενημερώνουν για οποιοδήποτε καινούργιο μεγάλο άνοιγμα και για κάθε αύξηση κάποιου ήδη υπάρχοντος ανοίγματος που αντιστοιχεί σε ποσοστό 20 % το λιγότερο αυτού που είχε γνωστοποιηθεί στην Κεντρική τράπεζα.

Τα ανώτατα όρια, στα οποία αναφερθήκαμε παραπάνω, που καθορίζονται είναι δύο :

- Απαγορεύεται η υπέρβαση του ποσοστού του 25 % των ιδίων κεφαλαίων τους ή το 20 % όταν πρόκειται για μητρική επιχείρηση, θυγατρική-ες ή επιχειρήσεις που ελέγχονται από φυσικά ή νομικά πρόσωπα που κατέχουν ειδική συμμετοχή στο ίδρυμα και
- Απαγορεύεται το σύνολο των μεγάλων ανοιγμάτων να είναι μεγαλύτερο του 80 % των ιδίων κεφαλαίων του πιστωτικού ιδρύματος.

5.4 Διασυννοριακή εγκατάσταση και παροχή υπηρεσιών πιστωτικών ιδρυμάτων

A. Παροχή υπηρεσιών ελληνικού πιστωτικού ιδρύματος σε άλλα κράτη- μέλη της Ε.Ε.

Αν ένα ελληνικό πιστωτικό ίδρυμα θέλει να εγκαταστήσει υποκατάστημα σε άλλο κράτος- μέλος της Ε.Ε. για να παρέχει τις υπηρεσίες του, οι οποίες πρέπει να καλύπτονται βάση της άδειας λειτουργίας που έχει παράσχει η Τράπεζα της Ελλάδος, δεν είναι απαραίτητο να γίνει αίτηση για την χορήγηση άδειας εγκατάστασης προς τις εποπτικές αρχές του κράτους υποδοχής. Το μόνο που χρειάζεται είναι να γνωστοποιήσουν εγγράφως στην ΤτΕ το κράτος- μέλος υποδοχής, τις λεπτομερείς υπηρεσίες και δραστηριότητες που έχει σκοπό να προσφέρει και να πραγματοποιήσει αντίστοιχα και τέλος πρέπει να δηλώσει την διεύθυνση και τα ονόματα των διευθυντικών στελεχών του υποκαταστήματος.

Υστερα είναι η σειρά της ΤτΕ, αφού παραλάβει τα απαραίτητα στοιχεία είτε να ανακοινώσει τα στοιχεία στις αρμόδιες αρχές του κράτους υποδοχής μπορώντας κάνοντας την ανακοίνωση αργότερα να περιορίσει τις δραστηριότητες του ιδρύματος στο κράτος υποδοχής είτε αν αποφασίσει να μην ανακοινώσει τα απαραίτητα στοιχεία, τότε θα πρέπει να αναλύσει τουλάχιστον τους λόγους της άρνησης. Φυσικά, αν ακολουθήσει την δεύτερη εκδοχή τότε το κράτος υποδοχής δεν θα εγκρίνει την εγκατάσταση του υποκαταστήματος στο έδαφός του.

Όλες αυτές οι διαδικασίες έχουν περιθώριο τριών μηνών για να πραγματοποιηθούν από την ΤτΕ. Αν αποφασίσει να ανακοινώσει τα στοιχεία τότε πρέπει να περάσουν δυο μήνες για να ξεκινήσει την λειτουργία του το υποκατάστημα και αυτό γίνεται για να μπορέσουν οι εποπτικές αρχές του κράτους υποδοχής να προετοιμαστούν για την εποπτεία του υποκαταστήματος.

Τέλος, είναι εφικτή η παροχή υπηρεσιών ενός ελληνικού πιστωτικού ιδρύματος και εφόσον καλύπτονται από την άδεια λειτουργίας της ΤτΕ, σε έδαφος άλλης χώρας- μέλους της Ευρωπαϊκής Ένωσης χωρίς να χρειάζεται υποκατάστημα· και σε αυτή την περίπτωση χωρίς να είναι απαραίτητη η άδεια των υπεύθυνων αρχών της χώρας- υποδοχής. Το μόνο που χρειάζεται είναι η έγγραφη ενημέρωση της

ΤτΕ για το είδος των υπηρεσιών που πρόκειται να προσφέρει το πιστωτικό ίδρυμα και μετά η Τράπεζα της Ελλάδος να γνωστοποιήσει τις πληροφορίες στο κράτος-υποδοχής.

Β. Παροχή υπηρεσιών ελληνικού πιστωτικού ιδρύματος σε κράτη εκτός Ευρωπαϊκής Ένωσης

Για να ιδρυθεί ένα υποκατάστημα ελληνικού πιστωτικού ιδρύματος σε μια χώρα εκτός Ε.Ε. δεν ισχύει το ίδιο θεσμικό πλαίσιο με αυτό των χωρών εντός Ευρωπαϊκής Ένωσης, αλλά το θεσμικό πλαίσιο της χώρας στην οποία θα εγκατασταθεί το υποκατάστημα ή θα παρέχονται οι υπηρεσίες, για παράδειγμα αν η χώρα υποδοχής είναι μέλος του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου θα ισχύουν οι διατάξεις της Γενικής Συμφωνίας για τις Συναλλαγές στον Τομέα των Υπηρεσιών.

Η πρώτη διαδικασία είναι να υποβάλλει το πιστωτικό ίδρυμα στην ΤτΕ έγγραφη γνωστοποίηση. Αν είναι η πρώτη φορά που επιθυμεί να παράσχει υπηρεσίες σε μια τρίτη χώρα πρέπει να ακολουθήσει την ίδια διαδικασία όπως αν ήταν σε χώρα της Ε.Ε. .

Γ. Εγκατάσταση αλλοδαπών πιστωτικών ιδρυμάτων με τη μορφή υποκαταστήματος στην Ελλάδα

Όπως, ίσχυε για την εγκατάσταση ενός υποκαταστήματος ελληνικού πιστωτικού ιδρύματος σε μια χώρα της Ε.Ε. ότι δεν είναι απαραίτητο να πάρει έγκριση από τις αρμόδιες αρχές του κράτους υποδοχής παρά μόνο να ενημερώσει την ΤτΕ, έτσι και ένα πιστωτικό ίδρυμα με έδρα κάποιο άλλο κράτος- μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης αν επιθυμεί να παράσχει τις υπηρεσίες του μέσω υποκαταστήματος στην Ελλάδα, δεν χρειάζεται την έγκριση της ΤτΕ.

Οι διαδικασίες που πρέπει να ακολουθηθούν είναι όμοιες με αυτές που αναφέρθηκαν παραπάνω, δηλαδή, πρέπει οι υπηρεσίες που προτίθενται να παράσχουν να καλύπτονται από την άδεια λειτουργίας που έχουν χορηγήσει οι αρμόδιες αρχές του κράτους καταγωγής και δεύτερον, οι αρχές αυτές να γνωστοποιήσουν στην Τράπεζα της Ελλάδος τις πληροφορίες που τους έχουν δοθεί από το πιστωτικό ίδρυμα, τις σχετικές με τους όρους λειτουργίας του

συστήματος εγγύησης καταθέσεων στο οποίο συμμετέχει και πληροφορίες σχετικά με το σύστημα αποζημίωσης επενδυτών. Ισχύουν οι ίδιες διαδικασίες και για τις μετέπειτα ενέργειες.

Όσο για την διασυνοριακή παροχή υπηρεσιών το μόνο που χρειάζεται είναι οι αρμόδιες αρχές του κράτους καταγωγής να ενημερώσουν την ΤτΕ για τις δραστηριότητες που θα πραγματοποιήσει το υποκατάστημα στην Ελλάδα, το οποίο υποχρεώνεται να δώσει στην Τράπεζα της Ελλάδος όλες τις απαραίτητες πληροφορίες για να μπορέσει να κάνει όσο το δυνατόν πιο αποτελεσματικούς ελέγχους.

Δ. Εγκατάσταση υποκαταστήματος στην Ελλάδα ενός πιστωτικού ιδρύματος με έδρα σε χώρα εκτός Ευρωπαϊκής Ένωσης

Εάν ένα πιστωτικό ίδρυμα με έδρα σε μια χώρα εκτός Ε.Ε., επιθυμεί την εγκατάσταση υποκαταστήματος στην Ελλάδα, τότε είναι απαραίτητη η άδεια από την ΤτΕ. Η άδεια θα χορηγηθεί αν πληρούνται κάποιες προϋποθέσεις. Κάποιες από αυτές είναι :

- Το πιστωτικό ίδρυμα πρέπει να εισάγει υπό την μορφή Ευρω ένα ποσό συναλλάγματος που θα υπέχει θέση ιδίων κεφαλαίων για την δραστηριότητα του υποκαταστήματος στην Ελλάδα. Το ποσό στα τέλη της δεκαετίας του '90 ανερχόταν στα δύο δις εκατομμύρια δραχμές για τα τέσσερα πρώτα υποκαταστήματα.
- Εάν θέλει να ιδρύσει περισσότερα από τέσσερα υποκαταστήματα θα πρέπει να εισάγει μεγαλύτερο ποσό συναλλάγματος.
- Τα άτομα που θα διευθύνουν τα υποκαταστήματα να έχουν μια αρκετά μεγάλη επαγγελματική εμπειρία, να θεωρούνται αξιόπιστα και να είναι το λιγότερο δύο.
- Τέλος, το υποκατάστημα είναι υποχρεωμένο να δίνει όλες τις απαραίτητες πληροφορίες που μπορεί να ζητήσει η Τράπεζα της Ελλάδος με σκοπό να μπορεί να έχει μια πιο ολοκληρωμένη άποψη για τις ενέργειές του.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ VI :
ΔΙΕΘΝΕΣ ΝΟΜΙΣΜΑΤΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

6.1 Οι λόγοι και το ιστορικό της δημιουργίας του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου

Η κυριότερη λειτουργία του διεθνούς νομισματικού συστήματος συνίσταται στη δημιουργία και διασφάλιση της ικανοποιητικής ανάπτυξης του διεθνούς εμπορίου. Η λειτουργία όμως αυτή αποδυναμώθηκε σε μεγάλο βαθμό στη διάρκεια της μεγάλης διεθνούς οικονομικής κρίσης των ετών 1929- 1933, οπότε παρατηρήθηκε παντελής έλλειψη διεθνούς οικονομικής συνεργασίας και ελέγχου με αποτέλεσμα η κάθε χώρα να αποφασίζει μεμονωμένα την αξία του νομίσματός της σε όρους χρυσού.

Κύριες συνέπειες αυτής της πρακτικής ήταν η επιδείνωση της οικονομικής ύφεσης και ο δραστικός περιορισμός του διεθνούς εμπορίου που ο ετήσιος τζίρος του περιορίστηκε στα 56 δις δολάρια το 1929 και στα 22 δις δολάρια το 1932 για να ανέλθει στη συνέχεια μόνο στα 24,3 δις δολάρια το 1938.

Όλες σχεδόν οι χώρες, προκειμένου να διασφαλίσουν τη χρηματοδότηση ανελαστικών εισαγωγών, αναγκάστηκαν να χρησιμοποιήσουν τα αποθεματικά τους σε χρυσό και σε διεθνώς αποδεκτά νομίσματα και να προσφύγουν στην εφαρμογή ορισμένων “ ανορθόδοξων” πρακτικών, όπως του περιορισμού της ελευθερίας αγορών από το εξωτερικό εκ μέρους του ιδιωτικού τομέα, της υιοθέτησης συστημάτων πολλαπλών ή διαφορετικών τιμών συναλλάγματος, των συχνών υποτιμήσεων των εθνικών τους νομισμάτων, κ.λπ., χωρίς όμως τελικά να εξασφαλίσουν σταθερά συγκριτικά πλεονεκτήματα στο διεθνές εμπόριο.

Ο Β΄ Παγκόσμιος Πόλεμος φυσικά επιδείνωσε την όλη κατάσταση σε τρόπο που να ωριμάσει πλέον η ιδέα κάποιας ριζικότερης αντιμετώπισης του προβλήματος.

Μέσα στο κλίμα αυτό και μετά από αρκετές επιμέρους προσπάθειες ορισμένων χωρών, έγινε στις 21.4.1944 μια Κοινή Δήλωση μιας Επιτροπής Εμπειρογνομόνων για τη δημιουργία ενός διεθνούς νομισματικού ταμείου.

Στην συνέχεια συνήλθε η «Νομισματική και Δημοσιονομική Διάσκεψη» του ΟΗΕ στο Bretton- Woods, στην προσπάθεια δημιουργίας ενός παγκόσμιου νομισματικού συστήματος που θα επέβαλε κανόνες και δεσμεύσεις στην διεθνή οικονομική συμπεριφορά των κρατών- μελών, το οποίο θα ελεγχόταν από ένα

διεθνές όργανο. Στην Συνδιάσκεψη αυτή συμμετείχαν αντιπρόσωποι 44 χωρών που επεξεργάστηκαν το Καταστατικό του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου που εγκρίθηκε στις 27/12/1945. Η λειτουργία του ξεκίνησε τον Μάρτιο του 1947 με πρώτο διευθυντή τον βέλγο Καμίγ Γκιτ. Αρχιτέκτονες της δημιουργίας του ήταν ο διεθνούς φήμης άγγλος οικονομολόγος Τζον Μείναρντ Κεινς, υπέρμαχος της κρατικής παρέμβασης στην οικονομία, και ο βοηθός υπουργός Οικονομικών των ΗΠΑ, Χάρι Ουάιτ.

Ήταν μια προσπάθεια να σταματήσει η κατάρρευση του διεθνούς εμπορίου και να επέλθει μια διεθνής νομισματική και οικονομική τακτοποίηση.

Το ΔΝΤ και το «δίδυμο αδελφάκι» του, η Παγκόσμια τράπεζα, δημιουργήθηκαν από τον Οργανισμό Ηνωμένων Εθνών (ΟΗΕ) και σήμερα αριθμούν 184 μέλη μεταξύ των οποίων η Γερμανία, το Βέλγιο, ο Καναδάς, οι ΗΠΑ, η Γαλλία, η Ιαπωνία, η Ολλανδία, η Μεγάλη Βρετανία και η Σουηδία. Για διάφορους λόγους δεν συμμετέχουν η Βόρειος Κορέα, η Κούβα, το Λίχτενσταϊν, η Ανδόρα, το Μονακό, το Τουβαλού και το Ναούρου.

Αρχικός του στόχος ήταν η σταθερότητα των συναλλαγματικών ισοτιμιών και η αποφυγή των ανισορροπιών στο ισοζύγιο πληρωμών μέσω ενός συνόλου κανόνων. Μέρος της αποστολής του είναι η ενίσχυση των χωρών που αντιμετωπίζουν δυσεπίλυτα δημοσιονομικά προβλήματα.

Σε αντάλλαγμα, οι χώρες αυτές είναι υποχρεωμένες να προχωρήσουν σε μια σειρά οικονομικών μεταρρυθμίσεων, όπως η ιδιωτικοποίηση κρατικών επιχειρήσεων και η εφαρμογή μέτρων λιτότητας, συνήθως επώδυνων για τους πολίτες.

6.2 Οι σκοποί και οι δραστηριότητες του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου

Δύο ήταν οι κύριοι λόγοι δημιουργίας του ΔΝΤ. Πρώτον, να εντείνει τη συνεργασία στο νομισματικό τομέα ανάμεσα στα μέλη με σκοπό τη διαμόρφωση και τη διατήρηση ενός σταθερού νομισματικού συστήματος και δεύτερον, να

βοηθά τα κράτη να μειώσουν τις ανισορροπίες του ισοζυγίου πληρωμών παρέχοντάς τους βοήθεια υπό όρους.

Σύμφωνα με το άρθρο 1 του Καταστατικού οι στόχοι του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου είναι οι ακόλουθοι έξι :

- η προώθηση της διεθνούς νομισματικής συνεργασίας,
- η διευκόλυνση της επέκτασης και της ισόρροπης ανάπτυξης του εμπορίου, σε τρόπο που να συμβάλλει στην προώθηση και στη διατήρηση υψηλών επιπέδων απασχόλησης και πραγματικού εισοδήματος,
- η προώθηση της συναλλαγματικής σταθερότητας, η διατήρηση συνεπών συναλλαγματικών διευθετήσεων μεταξύ των χωρών- μελών και η αποφυγή συναλλαγματικών υποτιμήσεων για τη διασφάλιση ανταγωνιστικών πλεονεκτημάτων,
- η υποβοήθηση της δημιουργίας ενός πολυεθνικού συστήματος πληρωμών και η εξάλειψη των περιορισμών επί του εξωτερικού εμπορίου,
- η διάθεση των πόρων του Ταμείου στα μέλη για να κατορθώσουν να ισοσκελίσουν τα εξωτερικά τους ισοζύγια χωρίς να προσφύγουν στη λήψη μέτρων που θα μπορούσαν να καταστρέψουν την εθνική και διεθνή ευημερία και
- ο περιορισμός της διάρκειας και η μείωση του βαθμού ανισορροπίας των εξωτερικών ισοζυγίων των χωρών- μελών.

Από τους παραπάνω στόχους προκύπτει ότι ο ρόλος του Δ.Ν.Τ. είναι τριπλός και ειδικότερα :

- **Ρυθμιστικός** των διεθνών πληρωμών,
- **Συμβουλευτικός**, αφού αποτελεί κέντρο της διεθνούς συνεργασίας και παροχής τεχνικής και συμβουλευτικής βοήθειας στις χώρες- μέλη και
- **Τραπεζικός**, αφού με τα αρκετά δις δολάρια που διαθέτει μπορεί να δανείσει βραχυπρόθεσμα και μεσοπρόθεσμα τα κράτη- μέλη για την αντιμετώπιση προβλημάτων στα ισοζύγια πληρωμών.

Το ΔΝΤ διαθέτει ευρύτατο φάσμα εμπειριών στα διεθνή και εθνικά οικονομικά προβλήματα και χρησιμοποιεί εμπειρογνώμονες που επισκέπτονται τις χώρες- μέλη για μακρές χρονικές περιόδους, προκειμένου να παράσχουν συμβουλευτική και τεχνική βοήθεια για τη βελτίωση των μηχανισμών των Κεντρικών Τραπεζών, την απλοποίηση των συστημάτων ξένου συναλλάγματος, την κατάρτιση προγραμμάτων σταθεροποίησης και τη συγκέντρωση στατιστικών στοιχείων.

Εάν, για παράδειγμα, μια χώρα αντιμετωπίσει προβλήματα αιφνίδιας οικονομικής αστάθειας ή χειροτέρευσης των εξαγωγών της, το ΔΝΤ θέτει την ήδη κεκτημένη εμπειρία του στη διάθεση της χώρας αυτής, οι δε οικονομικές πολιτικές και τα προβλήματα κάθε χώρας συζητούνται στην Εκτελεστική Επιτροπή του ΔΝΤ κάθε χρόνο.

Η συμμετοχή μιας χώρας στο Διεθνές Νομισματικό Ταμείο συνεπάγεται την αποδοχή και εφαρμογή ενός “κώδικα συμπεριφοράς” για την εφαρμογή της πολιτικής των ελεύθερων πληρωμών. Το ΔΝΤ είναι ο “φύλακας-φρουρός” της πολιτικής αυτής που στοχεύει στην κατάργηση των προστατευτικών μέτρων επί του διεθνούς εμπορίου, και στην αποφυγή συναλλαγματικών υποτιμήσεων για τη διασφάλιση εξαγωγικών πλεονεκτημάτων και στην προώθηση της σταθερότητας των συναλλαγματικών ισοτιμιών.

6.3 Γενικές υποχρεώσεις των χωρών- μελών του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου

Το ΔΝΤ έχει θεσπίσει κάποιες υποχρεώσεις τις οποίες κάθε κράτος που θέλει να γίνει μέλος του πρέπει να ασπάζεται και να τηρεί. Οι υποχρεώσεις αυτές είναι :

- υποχρέωση μη επιβολής περιορισμών στην πραγματοποίηση πληρωμών που συνδέονται με τις τρέχουσες διεθνείς συναλλαγές, δηλαδή η κατάργηση των περιορισμών που δυσχεραίνουν την ανάπτυξη του παγκόσμιου εμπορίου,
- υποχρέωση μη εφαρμογής μέτρων που εισάγουν διακρίσεις καθώς και πρακτικών πολλαπλών συναλλαγματικών ισοτιμιών χωρίς την έγκριση του Ταμείου,
- υποχρέωση κοινοποίησης, προς το Ταμείο, όλων των πληροφοριών που κρίνονται από αυτό αναγκαίες για την άσκηση των πολιτικών και αρμοδιοτήτων του. Κάποιες από τις πληροφορίες που πρέπει να δίνονται έχουν να κάνουν με το διεθνές ισοζύγιο, η κατάσταση διεθνών επενδύσεων, το εθνικό εισόδημα, οι δείκτες τιμών, οι κανονισμοί οι

σχετικοί με το συναλλάγμα, οι συνολικές εξαγωγές και εισαγωγές και άλλα,

- σε περίπτωση κατά την οποία μια χώρα μέλος έχει την εξουσία να διατηρεί σε ισχύ ή να επιβάλλει συναλλαγματικούς περιορισμούς και από την άλλη πλευρά οι χώρες μέλη έχουν αναλάβει δεσμεύσεις προγενέστερες από το καταστατικό του ταμείου και ασύμβατες με τους παραπάνω περιορισμούς, προβλέπεται η υποχρέωση των εν λόγω κρατών- μελών που έχουν αναλάβει τέτοιες δεσμεύσεις να διεξάγουν διαβουλεύσεις με αντικείμενο την εισαγωγή αναγκαίων και αμοιβαία αποδεκτών τροποποιήσεων,
- υποχρέωση κάθε χώρας- μέλους να συνεργάζεται με το ταμείο και τις άλλες χώρες- μέλη.

Επιπλέον, υπάρχουν υποχρεώσεις που πρέπει να τηρούν τα μέλη του Ταμείου που έχουν να κάνουν με τις σχέσεις τους με χώρες που δεν είναι μέλη του :

- υποχρέωση να μην επιτρέψουν σε κανένα χρηματοοικονομικό οργανισμό (του άρθρου V Παρ. 1) να πραγματοποιήσει συναλλαγές που δεν αναφέρονται στο καταστατικό του ταμείου με χώρες που δεν είναι μέλη του,
- υποχρέωση η συνεργασία μεταξύ ενός κράτους- μέλους και ενός κράτους μη μέλους να υλοποιείται μόνο με πρακτικές που είναι σύμφωνες με τις διατάξεις του καταστατικού του ΔΝΤ,
- υποχρέωση τα μέλη να συνεργάζονται με το ΔΝΤ για να αποτρέψουν να λάβουν χώρα συναλλαγές με κράτη μη μέλη, οι οποίες δεν προβλέπονται στις διατάξεις του καταστατικού του Ταμείου.

Τέλος, τα μέλη έχουν το δικαίωμα να επιβάλλουν περιορισμούς στις κινήσεις συναλλάγματος με χώρες μη μέλη, εκτός κι αν αυτοί οι περιορισμοί θίγουν το συμφέρον των άλλων κρατών- μελών και στο ίδιο το ΔΝΤ.

6.4 Ειδικές υποχρεώσεις των κρατών σχετικά με το καθεστώς συναλλαγματικών ισοτιμιών

Το Άρθρο IV του καταστατικού του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου προβλέπει μια θεμελιώδη δέσμευση που αναλαμβάνουν όλες οι χώρες που συμμετέχουν σε αυτό και η οποία εξηγεί ότι πρέπει να συνεργάζονται με το Ταμείο και μεταξύ τους για να μένει αμετάβλητο το σύστημα συναλλαγματικών ισοτιμιών. Αυτή η δέσμευση είναι υποχρεωτική προκειμένου να πραγματοποιηθεί ο πιο σημαντικός στόχος του ΔΝΤ, δηλαδή, η δημιουργία ενός πλαισίου κατάλληλου που να καθιστά πιο εύκολη τη διεθνή κυκλοφορία αγαθών, υπηρεσιών και κεφαλαίων και η δημιουργία των αναγκαίων για τη χρηματοοικονομική και νομισματική σταθερότητα όρων.

Κάθε χώρα όταν γίνεται μέλος του ταμείου πρέπει υποχρεωτικά να καθορίσει την επίσημη ισοτιμία του νομίσματός της σε σχέση με την τιμή του χρυσού και του μετατρέψιμου σε χρυσό δολαρίου ΗΠΑ και να διατηρήσει σταθερή ισοτιμία, με παρέκκλιση της τάξης του 1 %. Τώρα, για την περίπτωση που κάποια χώρα έχει προβλήματα στο ισοζύγιο πληρωμών μπορεί να προχωρήσει σε υποτίμηση. Το μέγεθος της υποτίμησης δεν θα πρέπει να είναι υπερβολικό για να αποτρέπεται η νόθευση των συνθηκών του υγιούς διεθνούς ανταγωνισμού και να μην προκαλείται αστάθεια στις συναλλαγές. Για ποσοστό άνω του 10 % για να γίνει υποτίμηση πρώτα η κίνηση αυτή θα πρέπει να εγκριθεί από το Ταμείο.

Οι ειδικές δεσμεύσεις που θα αναφερθούν είναι σχετικές με την εφαρμογή της εσωτερικής οικονομικής πολιτικής τους αλλά και με την εξωτερική νομισματική πολιτική.

Κάποιες από αυτές τις υποχρεώσεις αναφορικά με το καθεστώς των συναλλαγματικών ισοτιμιών είναι οι παρακάτω :

- να ασκούν χρηματοπιστωτική και οικονομική πολιτική με στόχο την επίτευξη μιας σταθερής οικονομικής ανάπτυξης,
- να προωθούν την σταθερότητα και ένα νομισματικό σύστημα το οποίο βοηθά στην αποφυγή αναταράξεων,
- να προσέχουν πώς διαχειρίζονται τις συναλλαγματικές ισοτιμίες και το διεθνές νομισματικό σύστημα ώστε να μην εμποδίζεται προσαρμογή των

ισοζυγίων πληρωμών, καθώς επίσης, να αποκτούν άνισα ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα έναντι των άλλων χωρών- μελών και

- να εφαρμόζουν συναλλαγματικές ισοτιμίες συμβατές με τις υποχρεώσεις που προβλέπονται στις διατάξεις του Άρθρου IV του καταστατικού του ΔΝΤ.

6.5 Οργανωτική διάρθρωση του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου

Τα κύρια όργανα από τα οποία αποτελείται και μέσω των οποίων διοικείται, αναπτύσσει τις δραστηριότητές του και πραγματοποιεί τους στόχους του το ΔΝΤ είναι τα ακόλουθα :

- Το **Συμβούλιο των Διοικητών** (Board of Governors), στο οποίο η κάθε χώρα- μέλος εκπροσωπείται με ένα Διοικητή ή τον Αναπληρωτή του. Τούτο είναι το ανώτατο όργανο του Ταμείου, συνεδριάζει μια φορά το χρόνο και έχει εκχωρήσει πολλές από αρμοδιότητές του στο Διοικητικό Συμβούλιο.
- Το **Διοικητικό Συμβούλιο** (Conseil d'Administration). Είναι το κύριο όργανο, αποτελείται από 24 μέλη εκ των οποίων τα πέντε είναι αυτά με την μεγαλύτερη εισφορά κεφαλαίου στο ταμείο και είναι οι ΗΠΑ, η Ιαπωνία, η Γερμανία, η Γαλλία και η Αγγλία. Τα υπόλοιπα δεκαεννέα είναι η Ρωσία, η Σαουδική Αραβία, η Κίνα και τέλος τα εναπομείναντα δεκαέξι επιλέγονται με βάση την γεωγραφική κατανομή. Εκτελεί τις δραστηριότητες που του έχει θέσει το Συμβούλιο των Διοικητών οι οποίες κινούνται κυρίως γύρω από την λειτουργία του Ταμείου. Επίσης, μέσα στις αρμοδιότητες του είναι να καθορίζει την γενική πολιτική του ΔΝΤ, το επίπεδο χρηματοδότησης, να λαμβάνει αποφάσεις αναφορικά με τον δανεισμό στις διεθνείς χρηματαγορές και για την χορήγηση της νομισματικής βοήθειας, να καθορίζει τους όρους χορήγησης βοήθειας στα μέλη και η ερμηνεία της ιδρυτικής συνθήκης.
- Ο **Διευθύνων Σύμβουλος ή γενικός διευθυντής** του ΔΝΤ, ο οποίος είναι επικεφαλής των υπηρεσιών, της γραμματείας του Ταμείου, είναι δηλαδή, ο

Ανώτατος Πολιτικός Υπάλληλος. Επιλέγεται από το Διοικητικό Συμβούλιο και ασκεί την προεδρία στις συνεδριάσεις αυτού και του Συμβουλίου των Διοικητών χωρίς να έχει βέβαια δικαίωμα ψήφου. Κάποιες από τις αρμοδιότητές του είναι να παρακολουθεί την κατάσταση και την εξέλιξη των νομισμάτων των κρατών- μελών του ΔΝΤ, την οικονομική και δημοσιονομική τους εξέλιξη. Διευθύνει όλο το προσωπικό του Ταμείου, που το 1983 αριθμούσε 1.578 άτομα προερχόμενα από 96 χώρες- μέλη.

6.5.1 Εξουσία λήψης απόφασης

Όσον αναφορά την εξουσία λήψης απόφασης χρησιμοποιείται το σύστημα της σταθμισμένης ψήφου κατά το οποίο κάθε κράτος- μέλος διαθέτει έναν ορισμένο αριθμό ψήφων. Που είναι ο ίδιος για όλα τα μέλη και ένα αριθμό συμπληρωματικών ψήφων, ο οποίος είναι ανάλογος με το κριτήριο που εφαρμόζεται.

Το κριτήριο που εφαρμόζεται είναι η συνολική εισφορά των χωρών στο κεφάλαιο, ο προϋπολογισμός τους, το Ακαθάριστο Εθνικό Προϊόν σε συνδυασμό με τα νομισματικά αποθέματα, τις εισαγωγές και τις μεταβολές των εξαγωγών.

Πιο αναλυτικά, κάθε μέλος έχει 250 ψήφους οι οποίες είναι οι βασικές και μια συμπληρωματική ψήφο για κάθε μερίδα εισφοράς στο κεφάλαιο του Ταμείου. Φυσικά αυτό προκαλεί αντιδράσεις διότι ο έλεγχος της λειτουργίας και της λήψης απόφασης στο Διεθνές Νομισματικό Ταμείο και στους άλλους χρηματοδοτικούς οργανισμούς βρίσκεται στα χέρια των πλούσιων κρατών. Παραδείγματος χάριν, οι ΗΠΑ δίνουν το μεγαλύτερο ποσοστό (18,25 %), ήτοι 35 δις δολάρια της συνολικής χρηματοδότησης του ΔΝΤ, η Γερμανία συνεισφέρει 5,67 %, η Ιαπωνία το 5,60 %, η Γαλλία το 5,10, όπως και η Βρετανία. Δηλαδή οι ΗΠΑ διαθέτουν 265.000 ψήφους το οποίο μεταφράζεται σε 18 % του συνολικού αριθμού των ψήφων. Τέλος σημειώνεται ότι οι χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης διαθέτουν το 30 % των ψήφων.

6.5.2 Διεθνές Νομισματικό Ταμείο και έλεγχος

Το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο έχει δικαίωμα να ελέγχει την λειτουργία του διεθνούς νομισματικού συστήματος και του τρόπου με τον οποίο εκπληρώνουν τα κράτη τις υποχρεώσεις τους στον εσωτερικό τομέα. Έχει την εξουσία να παρακολουθεί στενά τις συναλλαγματικές πολιτικές των κρατών- μελών ενώ παράλληλα μπορεί να τα καθοδηγήσει.

Το Ταμείο πρέπει να ελέγχει σε μόνιμη βάση τα κράτη και αυτό έχει νομιμοποιηθεί με το Άρθρο IV παρ. 3. τα μέσα ελέγχου που διαθέτει και χρησιμοποιεί το ταμείο είναι αρκετά και τα περισσότερα έχουν την μορφή πληροφοριών που τις παίρνει πρώτον, από τα κράτη βάση της υποχρέωσης τους να δημοσιεύουν κάποιες πληροφορίες σχετικά με την λειτουργία τους, τον τρόπο που διαχειρίζονται κινδύνους κ.λπ. και δεύτερον, με το να στέλνει εμπειρογνώμονες.

Αν ένα κράτος αρνηθεί για πολλές και συνεχόμενες φορές να συνεργαστεί με το Ταμείο τότε το αρμόδιο όργανό του έχει δικαίωμα να αποβάλλει το κράτος από τον οργανισμό. Βέβαια σπάνια οι κυρώσεις που προβλέπει το ΔΝΤ εφαρμόζονται, εκτός από κάποιες σπάνιες περιπτώσεις, λόγω χάριν, Τσεχοσλοβακία 1954.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ VII :
ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΚΑΙ
ΤΡΑΠΕΖΙΚΗ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ

7.1 Εξέλιξη ελληνικού χρηματοπιστωτικού συστήματος

Η πρώτη φορά που η Ελλάδα ξεκίνησε τις τραπεζικές τις λειτουργίες ήταν περίπου στα μέσα του 19^{ου} αιώνα. Το κράτος μέχρι το 1950 ήλεγχε την λειτουργία του τραπεζικού συστήματος όχι όμως πολύ αυστηρά και τακτικά. Μετά τις δεκαετίες '50 και '60 ενίσχυσε την παρουσία του με την ίδρυση της Νομισματικής Επιτροπής, με το να επιβάλλει ελέγχους στις εμπορικές τράπεζες και με την θεσμοθέτηση της λειτουργίας εξειδικευμένων αναπτυξιακών τραπεζών.

Βέβαια από το 1920 είχαν ήδη αρχίσει να χτίζονται οι πρώτοι πυλώνες του σημερινού ελληνικού συστήματος οι οποίοι αφορούσαν στην ίδρυση μιας Κεντρικής Τράπεζας (δηλαδή της Τράπεζας της Ελλάδος), στην δημιουργία συγκεκριμένων πιστωτικών οργανισμών για την χρηματοδότηση της αγροτικής και της κτηματικής πίστης και στην διαμόρφωση ενός θεσμικού πλαισίου που να αφορά την λειτουργία των εμπορικών τραπεζών και τις συναλλαγές με την πελατεία τους.

Ο εκσυγχρονισμός του ελληνικού χρηματοπιστωτικού συστήματος ξεκίνησε εντατικά την δεκαετία του '80 και κυρίως το έτος 1987. ο εκσυγχρονισμός αυτός ήταν αναγκαίος για να μπορούν οι τράπεζες στην Ελλάδα να προσαρμοστούν στις συνθήκες λειτουργίας των ανεπτυγμένων πιστωτικών συστημάτων σε όλο τον κόσμο και στην ενιαία τραπεζική αγορά της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Τα γεγονότα που αναφέραμε και στα προηγούμενα κεφάλαια (Α' και Β' Παγκόσμιος) όπως ήταν φυσικό επηρέασαν και άλλους τομείς. Οι δύο πόλεμοι, οι πτωχεύσεις και τα σκάνδαλα που επικράτησαν τις δεκαετίες '70 και '80 έφεραν στην επιφάνεια την ανάγκη αλλαγής του θεσμικού πλαισίου του χρηματοπιστωτικού συστήματος. Αναμενόμενο, λοιπόν, ήταν οι μεταβολές στον διεθνή χώρο να αγγίξουν και την Ελλάδα.

Ένας από τους λόγους που χρειάστηκε να γίνουν γρήγορα οι αλλαγές στο ελληνικό χρηματοπιστωτικό σύστημα ήταν η διαδικασία χρηματοπιστωτικής ολοκλήρωσης στην Ευρωπαϊκή Ένωση με την δημιουργία της ενιαίας τραπεζικής και χρηματιστηριακής αγοράς. Το ελληνικό σύστημα επέδειξε έναν διεθνή χαρακτήρα αφού εντάθηκε η σύνδεση της ελληνικής αγοράς με τις αγορές

περισσότερο ανεπτυγμένων χρηματοπιστωτικών κέντρων πράγμα το οποίο αύξησε την προσφορά και την ζήτηση υπηρεσιών σε διασυνοριακή βάση.

7.2 Πιστωτικές Μεταρρυθμίσεις

Σκοπός της μεταρρύθμισης και της αποκανονικοποίησης του χρηματοπιστωτικού συστήματος στην χώρα μας ήταν να καταργηθούν οι διοικητικοί περιορισμοί στην λειτουργία των πιστωτικών ιδρυμάτων. Οι πιο αξιοσημείωτες μεταρρυθμίσεις είναι :

A. Η κατάργηση των κατασταλτικών ελέγχων στη λειτουργία των πιστωτικών ιδρυμάτων με :

- την κατάργηση της υποχρέωσης χορήγησης πιστώσεων στις μικρομεσαίες επιχειρήσεις,
- την απαγόρευση της νομισματικής χρηματοδότησης των δανειακών αναγκών του Δημοσίου,
- την εξορθολογικοποίηση και κωδικοποίηση των κανόνων που αφορούν στην χορήγηση δανείων, τους τρεχούμενους λογαριασμούς καταθέσεων και την διακίνηση επιταγών μέσω του τραπεζικού συστήματος,
- την διεύρυνση των περιθωρίων των εμπορικών τραπεζών και ειδικών πιστωτικών οργανισμών για ελεύθερη διαχείριση του χαρτοφυλακίου τους και απέκτησαν την ελευθερία να επενδύουν κάποιο τμήμα των διαθεσίμων τους σε μετοχές και μερίδια αμοιβαίων κεφαλαίων και
- την απελευθέρωση της καταναλωτικής πίστης με την χορήγηση σε εμπορικές και κτηματικές τράπεζες του δικαιώματος έκδοσης καρτών και χορήγησης καταναλωτικών δανείων.

B. Η αποεξειδίκευση της λειτουργίας των διάφορων κατηγοριών πιστωτικών ιδρυμάτων, που έγινε με τους εξής τρόπους :

- επήλθε εξομοίωση του καθεστώτος λειτουργίας της Αγροτικής Τράπεζας της Ελλάδος προς εκείνο των εμπορικών τραπεζών και ταυτόχρονα επιτράπηκε στις εμπορικές τράπεζες να παρέχουν πιστωτικές υπηρεσίες

σε αγρότες και στους συνεταιρισμούς τους και να χορηγούν στεγαστικά δάνεια,

- οι κτηματικές τράπεζες απέκτησαν το δικαίωμα να παρέχουν διαμεσολαβητικές και επενδυτικές υπηρεσίες,
- οι επενδυτικές τράπεζες απέκτησαν το δικαίωμα να αποδέχονται κάποιες κατηγορίες καταθέσεων και να αντλούν μεσοπρόθεσμα δάνεια και να επενδύουν σε εμπορικά χρεόγραφα.

Γ. Η απελευθέρωση της διασυνοριακής κίνησης κεφαλαίων, η οποία επιτεύχθηκε με την κατάργηση των συναλλαγματικών περιορισμών στην κίνηση κεφαλαίων ανάμεσα σε Έλληνες κατοίκους και τους κατοίκους τρίτων χωρών μη μέλη και εκτός της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

7.2.1 Στοιχεία που απαρτίζουν το Ελληνικό Χρηματοπιστωτικό Σύστημα

Στο ελληνικό χρηματοπιστωτικό σύστημα υπάρχουν αρκετοί φορείς που είναι υπεύθυνοι για την παροχή υπηρεσιών κατά την διοχέτευση δανειακών κεφαλαίων και είναι οι εξής :

A. Ενδιάμεσοι χρηματοπιστωτικοί φορείς :

▪ Πιστωτικά Ιδρύματα :

- i. Τράπεζα της Ελλάδος,
- ii. Εμπορικές τράπεζες,
- iii. Ειδικοί πιστωτικοί οργανισμοί [Αγροτική Τράπεζα της Ελλάδος, Ελληνική Τράπεζα Βιομηχανικής Ανάπτυξης-ΕΤΒΑ, Κτηματικές Τράπεζες, Ναυτιλιακές Τράπεζες, Ταχυδρομικό Ταμειυτήριο και Ταμείο Παρακαταθηκών κ' Δανείων],
- iv. Πιστωτικά ιδρύματα με τη μορφή πιστωτικού συνεταιρισμού.

- **Χρηματοδοτικά Ιδρύματα**, τα οποία αναφέρονται επιγραμματικά :

- i. Εταιρείες χρηματοδοτικής μίσθωσης,
 - ii. Εταιρείες πρακτορείας επιχειρηματικών απαιτήσεων,
 - iii. Εταιρείες κεφαλαίου επιχειρηματικών συμμετοχών.
- **Επιχειρήσεις Παροχής Επενδυτικών Υπηρεσιών (ΕΠΕΥ)** , των οποίων οι κατηγορίες είναι :
 - i. Ανώνυμες Χρηματιστηριακές εταιρείες,
 - ii. Εταιρείες παροχής υπηρεσιών διαχείρισης χαρτοφυλακίου και διαμεσολάβησης στην αγοραπωλησία αξιών,
 - iii. Εταιρείες Λήψης και Διαβίβασης Εντολών.
 - Οργανισμοί Συλλογικών Επενδύσεων σε κινητές Αξίες.

Β. Αγορές χρήματος και κεφαλαίου, η συμμετοχή των τραπεζών στις αγορές χρήματος και κεφαλαίου είναι έντονη παρέχοντας επενδυτικές υπηρεσίες σε χρηματοπιστωτικά μέσα. Οι πιο σημαντικές από αυτές τις αγορές είναι :

- **Το Χρηματιστήριο Παραγώγων Αθηνών**, το οποίου έχει μορφή ανωνύμου εταιρείας και ο σκοπός δημιουργίας του είναι η οργάνωση και υποστήριξη των συναλλαγών που πραγματοποιούνται στη χρηματιστηριακή αγορά παραγώγων και στην οργάνωση της λειτουργίας του συστήματος αυτών των συναλλαγών.
- **Το Χρηματιστήριο Αξιών Αθηνών**, όπου και αυτό έχει μορφή ανωνύμου εταιρείας και ο σκοπός του είναι η οργάνωση των διαπραγματεύσεων που αφορούν μετοχές ανωνύμων εταιρειών που πληρούν τις προϋποθέσεις εισαγωγής τους είτε στην Κύρια είτε στην Παράλληλη Αγορά του, τίτλους που εκδίδονται από το Ελληνικό Δημόσιο και ομόλογα που εκδίδονται από πιστωτικά ιδρύματα, άλλους ιδιωτικούς ή δημόσιους οργανισμούς και από διεθνείς οργανισμούς.
- **Η διατραπεζική αγορά χρήματος**. Πρόκειται για μια αγορά που διαπραγματεύονται βραχυπρόθεσμες συναλλαγές σε εγχώριο

νόμισμα και σε συνάλλαγμα. Το επιτόκιο αγοράς σε αυτές τις αγορές είναι το ATHIBOR (Athens Interbank Offered Rate).

- **Η αγορά των τίτλων του Ελληνικού Δημοσίου**, οι οποίοι τίτλοι εκδίδονται από την Τράπεζα της Ελλάδος και διακρίνονται σε έντοκα γραμμάτια διάρκειας 3,6 ή 12 μηνών και σε ομόλογα διάρκειας 3,5,7,10 ή 15 ετών. Το επιτόκιο των εντόκων γραμματίων είναι σταθερό και των ομολόγων κυμαινόμενο ή σταθερό τοκομερίδιο.

Γ. Τα συστήματα διατραπεζικής μεταφοράς κεφαλαίων, στα οποία θα αναφερθούμε στην αμέσως επόμενη υποενότητα.

7.3 Συστήματα διατραπεζικής μεταφοράς κεφαλαίων

Τα συστήματα διατραπεζικής μεταφοράς κεφαλαίων στην χώρα μας είναι αρκετά και είναι τα εξής :

- για την εκκαθάριση επιταγών, ευρωεπιταγών και μεταφορών πιστώσεων μόνο μεταξύ των πιστωτικών ιδρυμάτων της Ελλάδας υπάρχουν τα διατραπεζικά συστήματα πληρωμών, τα οποία έχουν δημιουργηθεί από την εταιρεία ΔΙΑΣ ,
- για τον διακανονισμό των μεταφορών πιστώσεων και των τραπεζικών επιταγών τα πιστωτικά ιδρύματα της χώρας μας εφαρμόζουν το διεθνές σύστημα πληρωμών SWIFT,
- για την εκκαθάριση και τον συμψηφισμό των επιταγών και των διατραπεζικών δανείων λειτουργεί μέσω του Γραφείου Συμψηφισμού Αθηνών, ένα μικτό σύστημα τόσο για συναλλαγές μεγάλης αξίας όσο και για συναλλαγές μικρής αξίας,
- για την εκκαθάριση συναλλαγών σε πραγματικό χρόνο για πληρωμές μεγάλης αξίας η ΤτΕ έχει δημιουργήσει το σύστημα EPMΗΣ, το οποίο είναι μέρος του πανευρωπαϊκού συστήματος TARGET.

Υπάρχουν και άλλα συστήματα που έχουν αναπτυχθεί και υιοθετηθεί λόγω της δημιουργίας της Ζώνης του Ευρώ τα οποία αναφέρουμε ονομαστικά :

- το σύστημα διακανονισμού σε ευρώ της EBA (Euro Banking Association, πρώην ECU Banking Association),
- το δίκτυο ανταπόκρισης μεταξύ τραπεζών (correspondent banking) και
- τα συστήματα SIBOS και TIPA που μπορούν να συνδέουν τις ευρωπαϊκές τράπεζες εφόσον μπορούν να δεχτούν πολλαπλά νομίσματα.

7.3.1 Λοιπές πληροφορίες για τα συστήματα

A. Γραφείο Συμψηφισμού Αθηνών

Όπως αναφέραμε παραπάνω το Γραφείο Συμψηφισμού Αθηνών ασχολείται με την εκκαθάριση και τον συμψηφισμό των επιταγών και των διατραπεζικών δανείων για πληρωμές μικρής και μεγάλης αξίας. Η έδρα του είναι στην Αθήνα, έχει 68 υποκαταστήματα σε όλη την Ελλάδα, διοικείται από εξαμελές Διοικητικό Συμβούλιο και το έτος ίδρυσής του ήταν το 1929.

Στο Γραφείο Συμψηφισμού Αθηνών μπορούν να απευθύνονται τα ελληνικά και κοινοτικά πιστωτικά ιδρύματα, οι δημόσιες υπηρεσίες και τέλος, τα χρηματοδοτικά ιδρύματα.

Οι εκκαθαρίσεις γίνονται μέσω των τρεχόντων λογαριασμών των μελών στην Τράπεζα της Ελλάδος. Επόμενο βήμα είναι να μεταφερθούν τα καθαρά ποσά που προήλθαν από τις εργασίες εκκαθάρισης, στην ΤτΕ και αυτή με την σειρά της πιστώνει ή χρεώνει ανάλογα τους τρέχοντες λογαριασμούς των συμμετεχόντων πιστωτικών ιδρυμάτων.

B. Συστήματα ΔΙΑΣ

Τα συστήματα ΔΙΑΣ δημιουργήθηκαν από την ομόθυμη εταιρεία ΔΙΑΣ, η οποία ιδρύθηκε το έτος 1989 και είχε για μετόχους της ΤτΕ και 32 ενδιάμεσους χρηματοπιστωτικούς φορείς. Τα συστήματα ΔΙΑΣ είναι τρία και είναι τα εξής :

- το ηλεκτρονικό σύστημα DIASCHEQUE, εκκαθάριση επιταγών σε ευρώ ή συνάλλαγμα που αγοράζονται από ελληνικά πιστωτικά ιδρύματα και

εκδίδονται επί λογαριασμού καταθέσεων ενός άλλου πιστωτικού ιδρύματος,

- το σύστημα DIAS TRANSFER, μεταφορά κεφαλαίων μικρής αξίας ανάμεσα σε πιστωτικά ιδρύματα που εδρεύουν στην Ελλάδα και
- το εθνικό κέντρο εκκαθάρισης των ευρωεπιταγών που αγοράζονται από τα ελληνικά πιστωτικά ιδρύματα.

Υπεύθυνη για την εποπτεία αυτών των συστημάτων είναι η Τράπεζα της Ελλάδος.

Γ. Σύστημα TARGET

Το σύστημα TARGET (Transeuropan Automated Real- time Gross- settlement Express Transfer) δημιουργήθηκε στις αρχές του έτους 1999 για να υπάρχει επικοινωνία ανάμεσα στα εθνικά συστήματα διακανονισμού σε συνεχή χρόνο (real- time gross settlement systems, RTGS). Στο σύστημα αυτό είναι συνδεδεμένες υποχρεωτικά οι Κεντρικές Τράπεζες των κρατών- μελών με παρέκκλιση.

Με το σύστημα TARGET διευκολύνονται πολλές εργασίες κάποιες από τις οποίες είναι :

- οι συναλλαγές μεγάλης αξίας, οι προερχόμενες από τις παρεμβάσεις των πιστωτικών ιδρυμάτων στην αγορά συναλλάγματος,
- τα συστήματα συμψηφισμού μεγάλων ποσών και διακανονισμού της αγοραπωλησίας τίτλων σε ευρώ και
- οι πληρωμές στις οποίες αντισυμβαλλόμενος είναι το ΕΣΚΤ (Ευρωπαϊκό Σύστημα Κεντρικών Τραπεζών).

Δ. Σύστημα EPMHΣ (HERMES, Hellenic Real- time Money transfer Express System)

Το σύστημα EPMHΣ είναι η ελληνική εκδοχή του ευρωπαϊκού συστήματος TARGET. Δημιουργήθηκε το 1999 και υπεύθυνη για την εποπτεία του είναι η

Τράπεζα της Ελλάδος. Είναι ένα αυτοματοποιημένο σύστημα διακανονισμού σε συνεχή χρόνο.

Οι υποχρεωτικές εντολές πληρωμής που διακανονίζει είναι οι πράξεις στη διατραπεζική αγορά, οι πράξεις ανοικτής αγοράς στο πλαίσιο άσκησης της νομισματικής πολιτικής, τα αποτελέσματα των συστημάτων συμψηφισμού που υπάρχουν στην Ελλάδα και άλλα, ενώ διακανονίζει και εντολές πληρωμής προαιρετικές όπως για παράδειγμα εντολές σχετικά μεγάλου ύψους της πελατείας των τραπεζών.

Μέλη του συστήματος αυτού έχουν την δυνατότητα να γίνουν όσα πιστωτικά ιδρύματα έχουν έδρα στην Ελλάδα (με βασική προϋπόθεση να τηρούν λογαριασμό στην ΤτΕ), χρηματοδοτικά ιδρύματα, οργανισμοί Ελληνικού Δημοσίου και πιστωτικά ιδρύματα που εδρεύουν σε άλλες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης εάν και εφόσον τους χορηγηθεί ειδική άδεια από την Τράπεζα της Ελλάδος.

7.3.2 Τραπεζική νομοθεσία και πιστωτικά ιδρύματα

Η ελληνική νομοθεσία ορίζει ως πιστωτικό ίδρυμα (νόμος 2076/1992, άρθρο 2) κάθε «επιχείρηση, η δραστηριότητα της οποίας συνίσταται στην αποδοχή καταθέσεων ή άλλων επιστρεπτέων κεφαλαίων από το κοινό και στη χορήγηση πιστώσεων για λογαριασμό της».

Για να δοθεί άδεια λειτουργίας σε ένα πιστωτικό ίδρυμα οι δραστηριότητές του πρέπει να είναι συνοπτικά :

- αποδοχή καταθέσεων από το κοινό,
- χορήγηση πιστώσεων για λογαριασμό του.

Τα πιστωτικά ιδρύματα διακρίνονται σε πέντε κατηγορίες :

1. Τράπεζα της Ελλάδος,
2. Οι εμπορικές τράπεζες,
3. Οι ειδικοί πιστωτικοί οργανισμοί,
4. Τα πιστωτικά ιδρύματα με τη μορφή πιστωτικού συνεταιρισμού και
5. Τα υποκαταστήματα στην Ελλάδα αλλοδαπών πιστωτικών ιδρυμάτων.

Για όλα αυτά μιλήσαμε παραπάνω, αλλά αξίζει να αναφέρουμε κάποιες λεπτομέρειες για τις υπηρεσίες που μπορούν να προσφέρουν και τις δραστηριότητες που επιτρέπεται να ασκούν βάσει της ελληνικής νομοθεσίας.

A. Τράπεζα της Ελλάδος

Κατά την διάρκεια της εργασίας αναφέραμε πολλές από τις δραστηριότητες της Τράπεζας της Ελλάδος. Ουσιαστικά είναι μια ανώνυμη εταιρεία με έτος ίδρυσης το 1927 και έδρα την Αθήνα. Έχει υποκαταστήματα σε όλη την Ελλάδα. Μέχρι το 1999 ήταν μέλος του Ευρωπαϊκού Συστήματος Κεντρικών Τραπεζών ως εθνική Κεντρική Τράπεζα με παρέκκλιση, γεγονός το οποίο άλλαξε όταν η χώρα μας έγινε κράτος- μέλος της Ζώνης του Ευρώ.

Το καταστατικό της έχει υποστεί πολλές τροποποιήσεις και αυτό για να θεσπιστεί η προσωπική, οικονομική και λειτουργική της ανεξαρτησία, δηλαδή δεν θα ζητάει και δεν θα δέχεται οδηγίες από την Κυβέρνηση ή άλλους οργανισμούς.

Η ΤτΕ είναι μια νομισματική και εποπτική αρχή που οι αρμοδιότητές της είναι η χάραξη και άσκηση της νομισματικής πολιτικής, την άσκηση μιας ενιαίας συναλλαγματικής του Ευρώ, να ενεργεί πράξεις σε συνάλλαγμα, να κατέχει και να διαχειρίζεται τα επίσημα συναλλαγματικά διαθέσιμα της χώρας και τα διαθέσιμα του Δημοσίου σε χρυσό και συνάλλαγμα. Επίσης, όπως έχει ήδη αναφερθεί, μπορεί να χορηγεί άδεια λειτουργίας και να ασκεί προληπτική εποπτεία στα περισσότερα χρηματοδοτικά ιδρύματα και σε όλα τα πιστωτικά ιδρύματα με έδρα την Ελλάδα, να εποπτεύει τα ελληνικά υποκαταστήματα πιστωτικών ιδρυμάτων σε άλλες χώρες- μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, να εκδίδει τραπεζογραμμάτια, μπορεί να προωθεί και να επιβλέπει την ομαλή λειτουργία των συστημάτων πληρωμών, διαπραγμάτευσης, διακανονισμού και εκκαθάρισης εξωχρηματοπιστηριακών συναλλαγών σε τίτλους και άλλα χρηματοπιστωτικά μέσα. Τέλος, είναι ταμίας και εντολοδόχος του Δημοσίου.

Φυσικά ο θεσμικός της ρόλος δεν περιορίζεται μόνο σε αυτά αφού έχει την δυνατότητα να επιβάλλει ένα ή περισσότερα μέτρα αναδιοργάνωσης, συμμετέχει

στη διοίκηση του Ταμείου Εγγύησης Καταθέσεων και του αρμόδιου φορέα για την συγκέντρωση, αξιολόγηση και διερεύνηση πληροφοριών σχετικά με συναλλαγές που δημιουργούν υποψίες νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες.

B. Εμπορικές τράπεζες

Οι εμπορικές τράπεζες είναι και αυτές ανώνυμες εταιρείες, όπου το καθεστώς της λειτουργίας τους διέπεται από τις διατάξεις περί ανωνύμων εταιρειών και τις ειδικές διατάξεις της τραπεζικής νομοθεσίας. Διακρίνονται σε αυτές που ελέγχονται από το Δημόσιο και στις τράπεζες ιδιωτικών συμφερόντων.

Με αυτές τις διατάξεις καθορίζονται και οι υπηρεσίες που μπορούν να προσφέρουν. Κάποιες από αυτές είναι :

- να αποδέχονται καταθέσεις ή άλλα εισπρακτέα κεφάλαια και να χορηγούν πιστώσεις,
- να διενεργούν πληρωμές για λογαριασμό της πελατείας, να εκτελούν μεταφορές κεφαλαίων και να εκδίδουν κ' να διαχειρίζονται μέσα πληρωμών,
- να παρέχουν εγγυήσεις, να παρέχουν υπηρεσίες σε συνάλλαγμα και
- να παρέχουν μια μεγάλη γκάμα κύριων και παρεπόμενων επενδυτικών υπηρεσιών(πίνακας θα δοθεί στο παράρτημα 2).

Γ. Ειδικοί πιστωτικοί οργανισμοί

I . Αγροτική Τράπεζα Ελλάδος

Η ΑτΕ χρονολογείται από το 1929 όπου με τον νόμο 4332/1929 εγκρίθηκε η σύμβαση ίδρυσής της. η σύμβαση έγινε μεταξύ του Ελληνικού Δημοσίου και της Εθνικής Τράπεζας της Ελλάδος. Όταν μετατράπηκε σε ανώνυμη εταιρεία , το 1987, με βάση τις διατάξεις του άρθρου 26 (παρ. 1) του νόμου 1914/1990 το

νομικό της καθεστώς εξομοιώθηκε κατά βάση με εκείνο των εμπορικών τραπεζών με δύο βασικές διαφορές από αυτές: πρώτον, ότι βασική της λειτουργία είναι η χρηματοδότηση της αγροτικής πίστης και απολαμβάνει προνόμια που παρά την αλλαγή της τραπεζικής νομοθεσίας δεν έχουν σταματήσει να ισχύουν.

II . Ελληνική Τράπεζα Βιομηχανικής Ανάπτυξης (ΕΤΒΑ)

Η ίδρυσή της έλαβε χώρα το 1964 και μετατράπηκε σε μονοπρόσωπη ανώνυμη εταιρεία με το άρθρο 1369/1973 και ο σκοπός της ίδρυσής της ήταν να προωθήσει την βιομηχανική, βιοτεχνική, μεταλλευτική, ναυτιλιακή και τουριστική ανάπτυξη της χώρας μας. Με βάση την τραπεζική νομοθεσία κάποιες από τις δραστηριότητες που μπορεί να ασκεί είναι η συμμετοχή στο κεφάλαιο υφιστάμενων επιχειρήσεων, η ίδρυση εταιρειών επενδύσεων χαρτοφυλακίου και εταιρειών διαχείρισης αμοιβαίων κεφαλαίων, η ίδρυση επιχειρήσεων για την υλοποίηση προγραμμάτων γενικού οικονομικού ενδιαφέροντος και άλλα.

III . Κτηματικές Τράπεζες

Οι κτηματικές τράπεζες διέπονται από τις διατάξεις του Ποινικού Κώδικα της 22/30.9.1931 και τις τροποποιήσεις αυτού από τους νόμους 1812/1988 και 2076/1992. με βάση αυτούς τους νόμους οι λειτουργίες που μπορούν να ασκούν είναι να χορηγούν δάνεια και πιστώσεις με εμπράγματα ασφάλεια με προσημείωση και με βάση αυτά μπορούν να εκδίδουν κτηματικές ομολογίες, να χορηγούν δάνεια ή πιστώσεις με ενέχυρο από κτήση ή μεταβίβαση ενυπόθηκων απαιτήσεων, να χρηματοδοτούν φυσικά και νομικά πρόσωπα, κατασκευαστικές εταιρείες για στεγαστικά ή επισκευές κτιρίων, να χορηγούν δάνεια σε Νομικά Πρόσωπα Δημοσίου Δικαίου, σε ιδρύματα και σωματεία που έχουν πάγιες προσόδους είτε με το να εκχωρούν τις προσόδους αυτές προς την δανείστρια τράπεζα είτε με το να υποθηκεύουν ακίνητα και τέλος, μπορούν να χορηγούν δάνεια ή πιστώσεις σε φυσικά πρόσωπα με προσωπική ασφάλεια ποσού μέχρι το 5 % του τρέχοντος

υπολοίπου των συνολικών χορηγήσεών τους. Σημειώνεται ότι στην Ελλάδα πλέον λειτουργεί μόνο μία τράπεζα αυτού του τύπου, δηλαδή κτηματική τράπεζα, η οποία είναι η Aspis Bank.

IV . Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο

Το Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο είναι δημόσια υπηρεσία και με βάση τις διατάξεις του Ποινικού Κώδικα 224/1988 οι καταθέσεις του πρέπει να έχουν από το νόμο την εγγύηση του κράτους και οι λειτουργίες του μπορούν να είναι η εκπλήρωση κοινωφελών σκοπών, η χορήγηση στεγαστικών δανείων, να αξιοποιεί τις καταθέσεις με τη διάθεσή τους για την οικονομική ανάπτυξη της Ελλάδας και τέλος άλλη μια λειτουργία είναι αυτή των ενεχυροδανειστηρίων.

V . Ναυτιλιακές Τράπεζες

Οι ναυτιλιακές τράπεζες διέπονται από τις διατάξεις του Νομικού Δικαίου 1321 της 23/29.12.1972 και σκοπός δημιουργίας τους είναι η χρηματοδότηση ναυτιλιακών και ναυπηγικών επιχειρήσεων και βάση αυτού του σκοπού και των διατάξεων οι υπηρεσίες που μπορούν να προσφέρουν είναι να χορηγούν δάνεια και πιστώσεις έναντι εγγυήσεων ή να μεσολαβούν για την χρηματοδότησή τους, να συμμετέχουν σε ναυτιλιακές, ναυπηγικές και χρηματοδοτικές επιχειρήσεις μόνο αν το ποσό συμμετοχής δεν ξεπερνά το 20 % των ιδίων κεφαλαίων τους και τέλος, μπορούν να καλύπτουν ομολογιακά δάνεια που εκδίδονται από τις προαναφερθείσες επιχειρήσεις.

VI . Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων

Το Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων είναι Νομικό Πρόσωπο Δημοσίου Δικαίου και διέπεται από τις διατάξεις του Ποινικού Κώδικα 471/198 βάση των οποίων οι λειτουργίες που μπορεί να ασκεί έχουν να κάνουν με την στήριξη της στεγαστικής πολιτικής με την χορήγηση δανείων, την εκτέλεση τραπεζικών εργασιών (π.χ. αποδοχή καταθέσεων, μίσθωση θυρίδων και άλλα), την εξυπηρέτηση του δημόσιου και κοινωνικού συμφέροντος με ταμειακή διαχείριση των κεφαλαίων των ΝΠΔΔ, ειδικών ταμείων και των Οργανισμών Τοπικής, Νομαρχιακής και Περιφερειακής Αυτοδιοίκησης, την ενίσχυση της περιφερειακής ανάπτυξης με τη χρηματοπιστωτική και τεχνική υποστήριξη των προγραμμάτων που αποβλέπουν στην οικονομική ανάπτυξη και τέλος την φύλαξη και διαχείριση των κάθε μορφής παρακαταθηκών.

7.3.3 Επιπλέον στοιχεία που αποτελούν το Ελληνικό Χρηματοπιστωτικό Σύστημα

Φυσικά το ελληνικό χρηματοπιστωτικό σύστημα δεν απαρτίζεται μόνο από τις τράπεζες και τα πιστωτικά ιδρύματα που αναλύσαμε ούτε το θεσμικό του πλαίσιο και η τραπεζική νομοθεσία δεν σταματούν εκεί αλλά συνεχίζουν και με τα εξής :

1. Πιστωτικά Ιδρύματα με τη μορφή Πιστωτικού Συνεταιρισμού,
2. Χρηματοδοτικά Ιδρύματα,
3. Επιχειρήσεις Παροχής Επενδυτικών Υπηρεσιών (ΕΠΕΥ) και
4. Οργανισμοί Συλλογικών Επενδύσεων σε Κινητές Αξίες (ΟΣΕΚΑ).

1. Πιστωτικά ιδρύματα μορφής πιστωτικού συνεταιρισμού

Τα πιστωτικά ιδρύματα που με τη μορφή πιστωτικού συνεταιρισμού διέπονται από το άρθρο 5 του νόμου 2076/1992. Με βάση αυτή τη νομοθεσία μπορούν να παρέχουν τις ίδιες υπηρεσίες που παρέχουν οι εμπορικές τράπεζες με την μόνη διαφορά ότι υπάρχουν κάποιιοι περιορισμοί όπως για παράδειγμα μπορούν συναλλάσσονται μόνο με μέλη τους, με το Ελληνικό Δημόσιο και άλλα πιστωτικά ιδρύματα και σε περίπτωση που θέλουν να πραγματοποιήσουν κάποια συναλλαγή με μη μέλος τους θα πρέπει να πάρουν έγκριση από την Τράπεζα της Ελλάδος και αυτή με όρους. Κάποιοι άλλοι περιορισμοί που ισχύουν είναι ότι το ύψος των πιστωτικών διευκολύνσεων και συμμετοχών προς τον ίδιο συνέταιρο δεν θα πρέπει να είναι μεγαλύτερο του 15 % των ιδίων κεφαλαίων του πιστωτικού ιδρύματος ή το συνολικό ύψος της χρηματοδότησης τους που προέρχεται από την διατραπεζική αγορά ευρώ και συναλλάγματος δεν πρέπει να ξεπερνά το 10 % και 5 % αντίστοιχα των ιδίων κεφαλαίων τους κ.α. .

2. Χρηματοδοτικά Ιδρύματα

Η νομοθεσία του ελληνικού χρηματοπιστωτικού συστήματος με τον νόμο 2076/1992 (άρθρο 2, στοιχείο 3) καθορίζει ως χρηματοπιστωτικό ίδρυμα « την επιχείρηση που δεν είναι πιστωτικό ίδρυμα και της οποίας η κύρια δραστηριότητα είναι είτε οι τοποθετήσεις σε τίτλους είτε στην άσκηση μιας ή περισσότερων από τις δραστηριότητες, που αναφέρονται στα σημεία β-ιβ του άρθρου 24 του ίδιου νόμου». Τα χρηματοδοτικά ιδρύματα διακρίνονται σε επτά κατηγορίες των οποίων οι δραστηριότητες και οι τυχόν περιορισμοί αναφέρονται στις διατάξεις του ίδιου νόμου, και είναι οι εξής :

- i. ο εταιρείες διαμεσολάβησης στις διατραπεζικές αγορές συναλλάγματος και χρήματος,
- ii. ο εταιρείες έκδοσης πιστωτικών καρτών,
- iii. ο εταιρείες χρηματοδοτικής μίσθωσης,
- iv. ο εταιρείες κεφαλαίου επιχειρηματικών συμμετοχών,
- v. ο εταιρείες πρακτορείας επιχειρηματικών απαιτήσεων,

- vi. τα ανταλλακτήρια συναλλάγματος και
- vii. οι εταιρείες αμοιβαίων εγγυήσεων και τα ταμεία αντεγγύησης.

Οι πιο σημαντικές από τις κατηγορίες που προαναφέρθηκαν και έχουν ουσιαστική σημασία για το ελληνικό χρηματοπιστωτικό σύστημα είναι οι εταιρείες χρηματοδοτικής μίσθωσης (leasing), οι εταιρείες πρακτορείας επιχειρηματικών απαιτήσεων (factoring) και οι εταιρείες κεφαλαίου επιχειρηματικών συμμετοχών (ΕΚΕΣ).

3. Επιχειρήσεις Παροχής Επενδυτικών Υπηρεσιών (ΕΠΕΥ)

Όταν το ελληνικό δίκαιο υιοθέτησε, δημιουργώντας τον νόμο 2396/1996, τις διατάξεις της Οδηγίας 93/22/ΕΟΚ καθορίστηκε και η έννοια της ΕΠΕΥ. Η Οδηγία αφορούσε τις επενδυτικές υπηρεσίες στον τομέα των κινητών αξιών. Η έννοια της ΕΠΕΥ δεν περιλαμβάνει όλες τις χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες παρά μόνο αυτές που ονομάζονται *κύριες επενδυτικές υπηρεσίες* (θα αναλυθούν υπό την μορφή πίνακα στο παράρτημα 4), δηλαδή, με βάση τον προαναφερθέντα νόμο άρθρο 2 (στοιχείο 3) καθορίζεται ότι Επιχειρήσεις Παροχής Επενδυτικών Υπηρεσιών είναι «οποιοδήποτε φυσικό ή νομικό πρόσωπο παρέχει κατ' επάγγελμα προς τρίτους μία ή περισσότερες επενδυτικές υπηρεσίες». Για να μπορεί μια ΕΠΕΥ να παρέχει ελεύθερα τις κύριες επενδυτικές υπηρεσίες της πρέπει να έχει άδεια λειτουργίας από την Τράπεζα της Ελλάδος σαν πιστωτικό ίδρυμα και να έχει μια από τις τυπικές μορφές που καθορίζονται από τον νόμο 2396/1996 τον σχετικό με τις ΕΠΕΥ. Πρέπει να συστήνονται σαν ανώνυμες εταιρείες με ονομαστικές μετοχές, εφόσον έχουν έδρα την Ελλάδα και τέλος πρέπει να τους έχει δοθεί άδεια λειτουργίας από την Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς. Οι ΕΠΕΥ διακρίνονται στις εξής τρεις κατηγορίες :

- Ανώνυμες Χρηματιστηριακές Εταιρείες (ΑΧΕ),
- Εταιρείες παροχής υπηρεσιών διαχείρισης χαρτοφυλακίου και διαμεσολάβησης στην αγοραπωλησία αξιών και
- Εταιρείες Λήψης και Διαβίβασης Εντολών.

4. Οργανισμοί Συλλογικών Επενδύσεων σε Κινητές Αξίες (ΟΣΕΚΑ)

Οι Οργανισμοί Συλλογικών Επενδύσεων σε Κινητές Αξίες διέπονται από τον νόμο 1969/1991 που έχει υπάρξει στο ελληνικό θεσμικό πλαίσιο, όπου καθορίζεται ότι αν κάποιος θέλει να έχει σαν επάγγελμα την πραγματοποίηση συλλογικών επενδύσεων σε κινητές αξίες αυτό μπορεί να γίνει με δύο τρόπους : πρώτον με συμβατική μορφή και δεύτερον με καταστατική- εταιρική μορφή. Η πρώτη μορφή σημαίνει ότι οι εταιρείες μπορούν να αναλάβουν την ευθύνη διαχείρισης αμοιβαίων κεφαλαίων και η δεύτερη μορφή σημαίνει ότι πρόκειται για εταιρείες επενδύσεων χαρτοφυλακίου.

7.4 Αλλαγή νομίσματος

Μία από τις βασικές μεταρρυθμίσεις που έπρεπε να γίνουν για να προσαρμοστεί το ελληνικό χρηματοπιστωτικό σύστημα στα ευρωπαϊκά δεδομένα ήταν η αλλαγή του νομίσματος μας από δραχμή σε ευρώ.

Το ενιαίο νόμισμα προτεινόμενο από την Ευρωπαϊκή Ένωση και αποδεκτό από σχεδόν όλα τα κράτη- μέλη του, ήρθε να εκμηδενίσει τον συναλλαγματικό κίνδυνο από την ύπαρξη εθνικών νομισμάτων που κάποιες φορές δυσχεραίνει την κίνηση των κεφαλαίων και τις χρηματοοικονομικές επενδύσεις.

Η αλλαγή αυτή του νομίσματος δημιουργεί μια εναρμόνιση των όρων λειτουργίας του χρηματοπιστωτικού συστήματος των κρατών- μελών της Ζώνης του Ευρώ. μέσα σε αυτή την εναρμόνιση περιλαμβάνονται η νομοθεσία και η φορολογική μεταχείριση των χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών και μέσων.

Το ευρώ υποδιαιρείται σε 100 λεπτά (cents) και το 1999 αποτελούσε μόνο την λογιστική μονάδα της Τράπεζα της Ελλάδος και εννοείται όλων των Κεντρικών Τραπεζών των κρατών- μελών της Ε.Ε.

Έπρεπε να γίνουν κάποιες αναπροσαρμογές στο χρηματοπιστωτικό σύστημα για να μπορέσει να υποδεχτεί το νέο νόμισμα. Κάποιες από τις αλλαγές που έπρεπε να γίνουν ήταν :

- οι νομικές πράξεις που ήταν εκφρασμένες σε δραχμές έπρεπε να μετατραπούν σε ευρώ,
- τα τραπεζογραμμάτια που είχαν εκδοθεί σε δραχμές έπρεπε να αποσυρθούν δύο μήνες μετά την κυκλοφορία των τραπεζογραμματίων που θα εκδίδονταν σε ευρώ. Τα τραπεζογραμμάτια τα εκφρασμένα σε ευρώ κυκλοφόρησαν για πρώτη φορά την 1^η Ιανουαρίου του 2002, άρα τα τραπεζογραμμάτια τα εκφρασμένα σε δραχμές έπρεπε να αποσυρθούν μέχρι τις 28 Φεβρουαρίου του ίδιου έτους,
- αποδοχή τραπεζογραμματίων εκφρασμένων σε δραχμές έναντι ευρώ από τους εκδότες τους και
- καθιερώθηκε η αρχή της «συνέχειας των συμβάσεων» κατά την οποία με την εισαγωγή του ευρώ δεν μεταβάλλεται το οφειλόμενο ονομαστικό επιτόκιο στις συμβάσεις σταθερού επιτοκίου, ενώ στις συμβάσεις κυμαινόμενου επιτοκίου η αντιμολόγηση γίνεται με τα επιτόκια του ευρώ.

Το ευρώ έφερε πολλές αλλαγές και δεν είναι δυνατό να τις αναλύσουμε σε αυτή την εργασία μιας και αποτελεί θέμα ολόκληρης εργασίας και όχι μόνο μιας παραγράφου. Αναφέρεται ότι ένας από τους λόγους δημιουργίας του ήταν να ρίξει το δολάριο σε χαμηλότερα επίπεδα μιας και το ίδιο αποτελεί ένα πολύ ισχυρό νόμισμα που είναι σχετικά δύσκολο να το στηρίξουν κράτη που η οικονομία τους δεν είναι και τόσο “ανθηρή”.

7.5 Η εποπτεία και το σύγχρονο τραπεζικό management

Έως την απελευθέρωση του ελληνικού τραπεζικού συστήματος, η οποία ξεκίνησε στα τέλη της δεκαετίας του 1980 υπό τη διοίκηση του κ. Δημήτρη Χαλικιά, το τραπεζικό δίκαιο στη χώρα μας στηριζόταν στη βάση της γενικής απαγόρευσης πάσης φύσεως δραστηριοτήτων, με τις αποφάσεις της Νομισματικής Επιτροπής της Τράπεζας της Ελλάδος να καθορίζουν με σαφήνεια τις επιτρεπόμενες δράσεις από πλευράς πιστωτικών ιδρυμάτων. Κατά την έναρξη της διαδικασίας απελευθέρωσης, τα στελέχη της Κεντρικής Τράπεζας επδόθηκαν στην κατάργηση πληθώρας αποφάσεων, απλοποίησαν τους κανόνες λειτουργίας της χρηματοπιστωτικής αγοράς, ενώ ταυτόχρονα ανέλαβαν το δύσκολο έργο της

ενημέρωσης των Ελλήνων τραπεζιτών για τις νέες συνθήκες του ελεύθερου ανταγωνισμού.

Έκτοτε πέρασε σχεδόν μια δεκαπενταετία, κατά τη διάρκεια της οποίας το ελληνικό τραπεζικό σύστημα διήλθε με επιτυχία τις παιδικές ασθένειες και προχώρησε προς την ωρίμανση και τη σταθερότητα. Οι ελληνικές τράπεζες μεγεθύνθηκαν, ανέπτυξαν νέες καινοτόμες υπηρεσίες, επεκτάθηκαν σε νέες αγορές, με κυρίαρχη αυτή των Βαλκανίων, όπου σήμερα ανταγωνίζονται επί ίσοις όροις τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα από την υπόλοιπη Ευρώπη.

Ταυτόχρονα, η Τράπεζα της Ελλάδος επιδόθηκε σε διαδικασίες εκσυγχρονισμού των τεχνικών εποπτείας του τραπεζικού συστήματος. Σημείο σταθμό για την εγχώρια εποπτική δραστηριότητα υπήρξε το σκάνδαλο Κοσκωτά στα τέλη της δεκαετίας του '80, το οποίο αποτέλεσε τη σημαντικότερη υπόθεση στην ιστορία της ελληνικής τραπεζικής εποπτικής δράσης. «Μετά το σκάνδαλο Κοσκωτά, η εποπτεία άλλαξε ριζικά», παραδέχονται σήμερα στελέχη της Τράπεζας της Ελλάδος.

Την ίδια εποχή, οι διεθνείς κανόνες της Βασιλείας I (1988) περί κεφαλαιακής επάρκειας των πιστωτικών ιδρυμάτων, η απελευθέρωση της τραπεζικής αγοράς, η ένταση του ανταγωνισμού και η πρόοδος που είχε επιτελεστεί στο τραπεζικό μανάτζμεντ συνέβαλαν στον περαιτέρω εκσυγχρονισμό του μοντέλου εποπτικής δράσης που εφαρμόζει η Κεντρική Τράπεζα.

Πριν τέσσερα χρόνια, περίπου το καλοκαίρι του 2004, η Διεύθυνση Γενικής Επιθεώρησης Τραπεζών της ΤτΕ μετονομάστηκε σε Διεύθυνση Εποπτείας Πιστωτικού Συστήματος και ανέλαβε και τις κανονιστικές αρμοδιότητες για το χρηματοπιστωτικό σύστημα. Η ΔΕΠΣ έχει ήδη διευρυνθεί και εξειδικευθεί σημαντικά κατά τομέα εποπτείας, ενώ το έργο της προβλέπεται να γίνει ακόμη ευρύτερο και πιο σύνθετο με την έναρξη εφαρμογής του νέου εποπτικού πλαισίου (Βασιλεία II). Οι προσπάθειες της ΤτΕ με στόχο την επιτυχή προσαρμογή στις ραγδαίες εξελίξεις στον τομέα του χρηματοοικονομικού μανάτζμεντ και την εξασφάλιση της εύρυθμης λειτουργίας του από το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο σε ότι αφορά την εφαρμοζόμενη πολιτική που στοχεύει στην ενίσχυση του εποπτικού ρόλου της Τράπεζας της Ελλάδος.

1. Το τραπεζικό περιβάλλον αλλάζει

Στην χώρα μας, 62 ελληνικά και ξένα πιστωτικά ιδρύματα, τράπεζες και ειδικοί πιστωτικοί οργανισμοί απασχολούν περίπου 60.000 εργαζόμενους και συναλλάσσονται με το κοινό μέσω 3.400 υποκαταστημάτων. Οι τράπεζες κυριαρχούν στον ελληνικό χρηματοοικονομικό τομέα, με τα κεφάλαιά τους να αντιστοιχούν στο 85 % του συνόλου (στοιχεία ΤτΕ, 2004). Η συγκέντρωση είναι επίσης έντονη, με τις πέντε μεγαλύτερες τράπεζες να κατέχουν μέχρι και το 2006 το 65 % του συνόλου των δραστηριοτήτων, ενώ οι 10 τράπεζες των οποίων οι μετοχές είναι εισηγμένες στο Χρηματιστήριο Αξιών Αθηνών αντιστοιχούν σε άνω του 75 % των κεφαλαίων του συνόλου των πιστωτικών ιδρυμάτων που λειτουργούν στην Ελλάδα.

Τα τελευταία χρόνια, το ευρωπαϊκό και γενικότερα το διεθνές χρηματοοικονομικό τοπίο χαρακτηρίζεται από την περαιτέρω ενοποίηση των χρηματοπιστωτικών αγορών, τις συνεχιζόμενες, αν και με βραδύτερο ρυθμό, εξαγορές και συγχωνεύσεις, τη διεύρυνση του φάσματος των προσφερομένων υπηρεσιών, τη διεθνοποίηση των εργασιών και τη στροφή προς τη λιανική τραπεζική¹³. Οι τάσεις αυτές παρατηρούνται υπό συνθήκες αυξανόμενου ανταγωνισμού και ιστορικά χαμηλών επιτοκίων. Ειδικότερα, σε ότι αφορά την ελληνική τραπεζική αγορά, όπως είχε επισημάνει ο κ. Νικόλαος Γκαργκάνας, διοικητής της ΤτΕ σε ομιλία του στα τέλη του 2005 σε συνέδριο της Κεντρικής Τράπεζας της Τουρκίας στην Κωνσταντινούπολη, η σταδιακή διεθνοποίηση των δραστηριοτήτων των ελληνικών τραπεζών, η ένταξη της χώρας στην ΟΝΕ και η ενοποίηση των ευρωπαϊκών χρηματοοικονομικών αγορών, αν και προκαλούν σημαντικά οφέλη, έχουν την ίδια στιγμή αυξήσει την έκθεση του ελληνικού χρηματοοικονομικού συστήματος σε κινδύνους που προέρχονται από την αλληλεπίδραση των αγορών.

Η σταθερότητα του τραπεζικού συστήματος αποτελεί τον κυρίαρχο στόχο της εποπτείας. Προς αυτήν την κατεύθυνση συντείνει και η έγκαιρη προετοιμασία των πιστωτικών ιδρυμάτων εν όψει των κανόνων του νέου Συμφώνου της Βασιλείας για

¹³ Λιανική Τραπεζική (Retail Banking) : στη δραστηριότητα της Λιανικής Τραπεζικής περιλαμβάνονται τα παραδοσιακά τραπεζικά προϊόντα όπως οι καταθέσεις και οι χορηγήσεις, οι πιστωτικές και χρωστικές κάρτες αλλά και οι συμβουλευτικές επενδυτικές υπηρεσίες που παρέχονται στο πλαίσιο της Ιδιωτικής Τραπεζικής .

την Κεφαλαιακή Επάρκεια (Βασιλεία II). Επίσης, η εφαρμογή των Διεθνών Λογιστικών Πρότυπων (ΔΛΠ), (και ειδικότερα του ΔΛΠ 19, το οποίο αφορά στις ασφαλιστικές υποχρεώσεις των τραπεζών προς τους υπαλλήλους τους) εκτιμάται ότι θα επηρεάσει σημαντικά το δείκτη κεφαλαιακής επάρκειας μικρού αριθμού πιστωτικών ιδρυμάτων, ενώ η αναπροσαρμογή στοιχείων ενεργητικού με βάση τα ΔΛΠ θα αντισταθμίσει – σε ορισμένες περιπτώσεις- τη μείωση των ιδίων κεφαλαίων.

Η Τράπεζα της Ελλάδος αναπτύσσει και προσαρμόζει διαρκώς την εποπτική μεθοδολογία της, ενθαρρύνοντας ταυτόχρονα τις αντίστοιχες προσαρμογές που πραγματοποιούν τα ίδια τα πιστωτικά ιδρύματα στα συστήματά τους, έτσι ώστε η αποδοτικότητα των επιμέρους τραπεζικών δραστηριοτήτων να λαμβάνει σε ακόμη μεγαλύτερο βαθμό υπόψη τους σχετικούς κινδύνους που αυτές εμπεριέχουν, ιδίως σε περιβάλλον αυξημένου ανταγωνισμού για διατήρηση ή και αύξηση των μεριδίων αγοράς, όπως τονίζεται από την ΤτΕ, η ανάληψη πρόσθετων κινδύνων πρέπει να εξετάζεται σε συνδυασμό με τους παράγοντες που επιδρούν στο ευρύτερο μακροοικονομικό περιβάλλον και τις επιπτώσεις τους επί συγκεκριμένων κατηγοριών δανειοληπτών, όπως οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις και τα νοικοκυριά, που κατά τεκμήριο παρουσιάζουν μεγαλύτερη ευαισθησία στον οικονομικό κύκλο και ιδιαίτερα σε μια πιθανή επιβράδυνση της οικονομικής ανάπτυξης.

Στο πλαίσιο της «Βασιλείας II», η ΤτΕ, σε συνεργασία με τις τράπεζες, στοχεύει στην τυποποίηση των ασκήσεων προσομοίωσης κρίσεων (stress testing) για τον υπολογισμό και την ενσωμάτωση στην πολιτική διαχείρισης κινδύνου των επιπτώσεων που έχουν στην κεφαλαιακή επάρκεια και στην αποδοτικότητα των τραπεζών εναλλακτικά κατά μορφή κινδύνου σενάρια (όπως: αύξηση των επιτοκίων, ή μεταβολή της συναλλαγματικής ισοτιμίας του ευρώ έναντι ξένων νομισμάτων ή μεταβολή των τιμών των μετοχών), ώστε να υπάρχει επαρκές περιθώριο απορρόφησης των επιπτώσεων από τυχόν επιβράδυνση της οικονομικής δραστηριότητας, χρηματιστηριακές ή συναλλαγματικές κρίσεις.

Έτερο στόχο της εποπτείας αποτελεί η κατανόηση από πλευράς πιστωτικών ιδρυμάτων της έννοιας της δυναμικής αξιολόγησης της κεφαλαιακής επάρκειας, σε συνδυασμό με το φαινόμενο της αύξησης των επισφαλειών σε περιόδους οικονομικής επιβράδυνσης. Προς τον σκοπό αυτό πρέπει να λαμβάνονται υπόψη οι επιδράσεις από τις μεταβολές του μακροοικονομικού περιβάλλοντος, έτσι ώστε να υπάρχει επαρκές περιθώριο για την αντιμετώπιση μελλοντικών κινδύνων.

Παραδοσιακά, στην Ελλάδα, η εποπτεία επικεντρώθηκε περισσότερο στην εξέταση της ακρίβειας των αναφορών που κατατίθενται στην ΤτΕ από τις τράπεζες. Εντούτοις, τα τελευταία χρόνια αυξημένη σημασία έχει δοθεί στην αξιολόγηση των εσωτερικών συστημάτων διοίκησης, καθώς και των συστημάτων διαχείρισης κινδύνου, λαμβάνοντας υπόψη το προφίλ κινδύνου της κάθε τράπεζας ξεχωριστά. Στο πλαίσιο αυτό, η ΤτΕ έκρινε σκόπιμο να επιβάλλει σε ορισμένες τράπεζες ανώτερο (από το ελάχιστο 8 %) ποσοστό κεφαλαιακής επάρκειας.

3. «Βασιλεία II» και εποπτεία

Η Επιτροπή της Βασιλείας, μετά από πέντε χρόνια διαβουλεύσεων με τους φορείς της αγοράς, εξέδωσε τον Ιούνιο του 2004 το νέο Σύμφωνο για την κεφαλαιακή επάρκεια, το οποίο επιφέρει μεγάλες αλλαγές στο εποπτικό πλαίσιο και αποτελεί πραγματική πρόκληση για εποπτεία και τράπεζες. Το νέο Σύμφωνο, το οποίο καταργεί εξ ολοκλήρου το Σύμφωνο του 1988 (Βασιλεία I), επιφέρει ριζικές αλλαγές στο πλαίσιο διαχείρισης κινδύνων και υπολογισμού των κεφαλαιακών απαιτήσεων, όπως έχει ήδη αναφερθεί σε προηγούμενο κεφάλαιο.

Το νέο πλαίσιο για την κεφαλαιακή επάρκεια των τραπεζών στοχεύει στην καλύτερη εναρμόνιση των κεφαλαιακών απαιτήσεων των πιστωτικών ιδρυμάτων με τους τραπεζικούς κινδύνους που αναλαμβάνουν, επιβραβεύοντας τα πιστωτικά ιδρύματα με υγιή χαρτοφυλάκια και αποτελεσματικό σύστημα διαχείρισης κινδύνων. Επομένως, όπως τονίζεται και στα έγγραφα διαβούλευσης που έχει αποστείλει η ΤτΕ προς την Ένωση Ελληνικών Τραπεζών, το νέο πλαίσιο αποτελεί ισχυρό κίνητρο για τον εκσυγχρονισμό των συστημάτων διαχείρισης κινδύνων, καθώς και για τη διαμόρφωση νέων πρακτικών στην αναγνώριση, τη μέτρηση, την παρακολούθηση και τη διαχείριση κινδύνων.

Κατά την έναρξη εφαρμογής της Βασιλείας II (2007-2008), οι τράπεζες έπρεπε να επιλέξουν βασικά μεταξύ δύο μεθόδων διαχείρισης κινδύνων, οι οποίες θα καθορίσουν και τον τρόπο προετοιμασίας για την προσαρμογή των συστημάτων τους στα νέα δεδομένα. Αυτές, όπως γνωρίζουμε από προηγούμενα κεφάλαια, είναι η τυποποιημένη μέθοδος και η προηγμένη μέθοδος των εσωτερικών διαβαθμίσεων για τον προσδιορισμό των κεφαλαιακών απαιτήσεων (Internal Ratings Based Approach- IRB).

Σύμφωνα με εκτιμήσεις της εποπτείας, η μεγάλη πλειονότητα των ελληνικών τραπεζών έχει αρχίσει να υιοθετεί τη θεμελιώδη μέθοδο αποτίμησης των κεφαλαιακών απαιτήσεων για τον πιστωτικό κίνδυνο, ενώ οι περισσότερες μεγάλες τράπεζες αναμένεται να υιοθετήσουν την προηγμένη μέθοδο για σημαντικό μέρος του χαρτοφυλακίου τους.

Ανεξαρτήτως της μεθόδου που θα επιλέξει κάθε τράπεζα, η Βασιλεία II «αποτελεί ευκαιρία για την περαιτέρω ποιοτική αναβάθμιση των συστημάτων, στα οποία ενσωματώνεται η ευρεία κατανόηση του πιστωτικού κινδύνου και ιδίως η αποτελεσματικότερη εφαρμογή τεχνικών για την ποσοτικοποίηση της έγκαιρης αντιμετώπισης δυνητικών μελλοντικών κινδύνων», τονίζει ο κ. Παναγιώτης Κυριακόπουλος, επικεφαλής της Διεύθυνσης Εποπτείας Πιστωτικού Συστήματος της ΤτΕ. Βέβαια, όπως επισημαίνει ο ίδιος, η Κεντρική Τράπεζα ενθαρρύνει τις τράπεζες να κινηθούν προς την υιοθέτηση της προηγμένης μεθόδου και αυτό διότι η κίνηση αυτή θα έχει ως αποτέλεσμα τη βελτίωση της μέτρησης κινδύνου, καθώς και των συστημάτων μάνατζμεντ. Όμως, όπως τονίζει ο κ. Κυριακόπουλος, η εποπτεία «δεν πρόκειται να χαλαρώσει τα κριτήρια ελέγχου, προκειμένου οι τράπεζες να περάσουν στις εξελιγμένες μεθόδους. Θα πρέπει να αναβαθμίσουν τα συστήματά τους». Ο εκσυγχρονισμός που θα επέλθει θα συμβάλλει στην ενίσχυση της ανταγωνιστικής θέσης των ελληνικών τραπεζών, καθώς και της ικανότητάς τους να προσαρμόζονται επιτυχώς στις μεταβολές του οικονομικού περιβάλλοντος.

Η εφαρμογή των εξελιγμένων μεθόδων διαχείρισης κινδύνου, αποτελεί απαραίτητη στρατηγική επιλογή για τις μεγάλες ελληνικές τράπεζες, ιδιαίτερα αν ληφθεί υπόψη ο εξωστρεφής στρατηγικός προσανατολισμός τους, με τις όποιες ιδιαιτερότητές του όσον αφορά το εύρος της περιφερειακής παρουσίας και δράσης. Προς το παρόν, η πολυπλοκότητα του νέου πλαισίου, αλλά και το κόστος που εμπεριέχεται στις απαιτούμενες αναπροσαρμογές ωθεί τα εγχώρια πιστωτικά ιδρύματα προς την κατεύθυνση σταδιακής εφαρμογής των νέων κανόνων.

Το 2004 βρίσκονταν σε εξέλιξη λεπτομερείς διαβουλεύσεις μεταξύ της ΤτΕ και όλων των τραπεζών οι οποίες σχεδίαζαν να υιοθετήσουν την προηγμένη μέθοδο, ώστε τα τυχόν προβλήματα να εντοπιστούν και να επιλυθούν εγκαίρως. Οι τράπεζες που θα ακολουθούσαν τις βασικές μεθόδους θα έπρεπε εντός του 2005 να προχωρήσουν σε αναβάθμιση των συστημάτων τους και να είναι έτοιμες για δοκιμαστικές εφαρμογές περί τα τέλη του πρώτου εξαμήνου 2006.

Η ΤτΕ συνεργάζεται στενά με τις τράπεζες, παρέχοντάς τους βοήθεια ώστε να προετοιμαστούν για την εφαρμογή των νέων κανόνων. Ακόμη η ΤτΕ έχει ήδη εκδώσει πέντε κείμενα διαβούλευσης, στα οποία τίγονται ζητήματα, ο χειρισμός των οποίων εμπίπτει στην διακριτική ευχέρεια των κεντρικών τραπεζών. Οι «εθνικές διακριτικές ευχέρειες» αποτελούν αντικείμενο συζήτησης σε ευρωπαϊκό επίπεδο, την ευθύνη της οποίας έχει αναλάβει η Επιτροπή Ευρωπαϊκών Αρχών Τραπεζικής Εποπτείας (CEBS), στην οποία συμμετέχουν όλες οι αρχές τραπεζικής εποπτείας της Ε.Ε. . Στόχος της CEBS είναι η επίτευξη ομοιομορφίας στην εφαρμογή των κοινοτικών οδηγιών και στη σύγκλιση των εποπτικών πρακτικών των κρατών- μελών, καθώς και στην προαγωγή της εποπτικής συνεργασίας, μεταξύ άλλων, μέσω της ανταλλαγής πληροφοριών.

Στον τομέα αυτό οι εποπτείες των κρατών- μελών τηρούν στάση αναμονής, διερευνώντας ο ένας τις απόψεις του άλλου. Προς το παρόν αποφεύγουν να οριστικοποιήσουν τις προθέσεις τους σχετικά με τις διακριτικές ευχέρειες, για λόγους διαφύλαξης του ανταγωνισμού, που εξασφαλίζεται από την ομοιομορφία στην εφαρμογή των οδηγιών. Όπως τονίζεται χαρακτηριστικά, αν μια ξένη τράπεζα που δραστηριοποιείται στην ελληνική αγορά απολαμβάνει χαλαρότερα επιτόκια από εκείνα που θέτει η ΤτΕ για τα ελληνικά πιστωτικά ιδρύματα, τότε το καθεστώς ανταγωνισμού διαταράσσεται.

Προς το παρόν, είναι δύσκολο να προσδιορίσει κανείς τη συνολική επίπτωση της εφαρμογής των κανόνων της Βασιλείας II στις συνολικές κεφαλαιακές απαιτήσεις του ελληνικού τραπεζικού τομέα. Η επίπτωση θα εξαρτηθεί όχι μόνο στις εναλλακτικές προσεγγίσεις που θα υιοθετηθούν από κάθε τράπεζα, αλλά και από τη σύνθεση και την ποιότητα των συνολικών περιουσιακών στοιχείων, που επηρεάζονται από τις οικονομικές συνθήκες. Το βέβαιο είναι ότι το νέο Σύμφωνο προκαλεί αλλαγές στο εποπτικό μοντέλο, γεγονός που τα στελέχη της ΤτΕ έχουν συνειδητοποιήσει εδώ και καιρό.

Στο παρελθόν, οι αποφάσεις της εποπτείας αφορούσαν το σύνολο των πιστωτικών ιδρυμάτων. Τα τελευταία πέντε με έξι χρόνια η εποπτεία έχει αλλάξει. Ο κ. Κυριακόπουλος τονίζει πως «όταν ανέλαβα τη Διεύθυνση Εποπτείας, είπα ότι η λογική της Βασιλείας II είναι ήδη εδώ». Αυτός είναι ένας λόγος από τους πολλούς λόγους που η ΤτΕ επεδίωξε και εξασφάλισε τη δυνατότητα προσδιορισμού του δείκτη κεφαλαιακής επάρκειας (άνω του ελάχιστου 8 %) ανά τράπεζα. Η Βασιλεία II εξασφαλίζει την εξατομικευμένη δράση της εποπτείας, η

οποία καλείται να χειριστεί την κάθε τράπεζα ξεχωριστά, ανάλογα με τα συστήματα διαχείρισης κινδύνου που θα διαθέτει.

«Κύριο κριτήριο για εμάς θα είναι τα συστήματα της κάθε τράπεζας», λέει ο επικεφαλής της εποπτείας. Την ίδια στιγμή, παραδέχεται ότι η εξατομικευμένη προσέγγιση αποτελεί πρόκληση και για την ίδια την εποπτική λειτουργία. Παρά τον εκσυγχρονισμό που συντελείται, απαιτείται διαρκής αναβάθμιση συστημάτων, ποιοτική ενίσχυση των 150 υπαλλήλων της ΔΕΠΣ, αλλά και νέο εξειδικευμένο προσωπικό, «(το οποίο να μιλάει την ίδια γλώσσα με την αγορά)».

4. Η νέα «κουλτούρα κινδύνου»

Έχει υποστηριχθεί ότι η Βασιλεία II ενδέχεται να προκαλέσει ένα «προ-κυκλικό φαινόμενο». Ειδικότερα, για τις τράπεζες που επιλέξουν να χρησιμοποιήσουν την προηγμένη μέθοδο, οι κεφαλαιακές απαιτήσεις για την κάλυψη του πιστωτικού κινδύνου θα τείνουν να αυξάνονται κατά την διάρκεια οικονομικής καθόδου (λόγω επιδείνωσης της ποιότητας των χαρτοφυλακίων δανεισμού) και αντίθετα, να μειώνονται κατά την διάρκεια οικονομικής ανόδου. Ως αποτέλεσμα, η τραπεζική κεφαλαιακή επάρκεια θα επιδεινώνεται κατά τις υφέσεις, δημιουργώντας προβλήματα στην άντληση κεφαλαίων από την αγορά. Επομένως, οι τράπεζες θα βρίσκονται υπό πίεση να περιορίσουν το δανεισμό τους, ενώ κατά τη διάρκεια ανόδου θα τείνουν να τον αυξήσουν υπέρμετρα.

Εκ των πραγμάτων, αδυναμία των συστημάτων αποτελεί η έλλειψη ιστορικών στοιχείων του παρελθόντος, ιδιαίτερα υπό καθεστώς ύφεσης. Από τα μέσα της δεκαετίας του 1990, η ελληνική οικονομία «τρέχει» με ρυθμό πάνω από 3,5 %, με αποτέλεσμα τα διαθέσιμα ιστορικά στοιχεία να αφορούν αποκλειστικά την ανοδική φάση του οικονομικού κύκλου. Στο σημείο αυτό, η ΤτΕ υποστηρίζει ότι η προσέγγιση των ελληνικών τραπεζών ως προς τα συστήματα εκτίμησης κινδύνου θα πρέπει να λάβει υπόψη της τον οικονομικό κύκλο (υιοθέτηση μεθόδου looking-through-the- cycle), πρακτική όμως η οποία σήμερα απουσιάζει από το ελληνικό τραπεζικό σύστημα.

7.6 Επιχειρηματικές Μονάδες

Κατά την Επιτροπή της Βασιλείας, οι λειτουργίες του ευρύτερου χρηματοπιστωτικού χώρου (άρα και του ελληνικού), ταξινομούνται σε τρία επίπεδα :

- στο επίπεδο των επιχειρηματικών τομέων (business unit) ευρύτερα,
- στο επίπεδο των επιχειρηματικών δραστηριοτήτων (business lines)
- στο επίπεδο των προϊόντων και υπηρεσιών (activities).

Στο πρώτο επίπεδο, οι επιχειρηματικοί τομείς, κατά την Επιτροπή της Βασιλείας, βάσει των εργασιών που εμπεριέχουν, είναι οι ακόλουθες :

- α. Εργασίες Επενδυτικής Τραπεζικής (Investment Banking),
- β. Εργασίες Παραδοσιακής Τραπεζικής (Banking),
- γ. Λοιπές Τραπεζικές Εργασίες (Others).

Στο δεύτερο επίπεδο, οι επιχειρηματικές δραστηριότητες κατά την Επιτροπή της Βασιλείας, σύμφωνα με τις υποκείμενες εργασίες τους, είναι οι ακόλουθες :

1. **Επιχειρηματική Χρηματοοικονομική (Corporate Finance)** : στη δραστηριότητα αυτή περιλαμβάνονται οι συμβουλευτικές υπηρεσίες που σχετίζονται με την παροχή επιχειρηματικής χρηματοδότησης προς μεγάλες επιχειρήσεις, κρατικούς φορείς, φορείς τοπικής αυτοδιοίκησης και συνεταιρισμούς.
2. **Διαπραγμάτευση και Πώληση χρηματοοικονομικών μέσων (Trading and Sales)** : σε αυτή τη δραστηριότητα περιλαμβάνονται οι εργασίες για λογαριασμό τρίτων ή για το χαρτοφυλάκιο της Τράπεζας, όσον αφορά σε διαπραγμάτευση και αγοραπωλησία τίτλων, συναλλάγματος, εμπορευμάτων και άλλων χρηματοοικονομικών μέσων.
3. **Λιανική Τραπεζική (Retail Banking)** : στη δραστηριότητα της Λιανικής Τραπεζικής περιλαμβάνονται τα παραδοσιακά τραπεζικά προϊόντα όπως οι καταθέσεις και οι χορηγήσεις, οι πιστωτικές και χρεωστικές κάρτες αλλά και οι συμβουλευτικές επενδυτικές υπηρεσίες που παρέχονται στο πλαίσιο της Ιδιωτικής Τραπεζικής (Private Banking).
4. **Εμπορική Τραπεζική (Commercial Banking)** : εδώ περιλαμβάνονται τα προϊόντα και οι υπηρεσίες προς επιχειρήσεις όλων των μεγεθών, όπως για

παράδειγμα η χρηματοδότηση (έργων, εξαγωγών, εμπορικών δραστηριοτήτων, κ.λπ.), η διαχείριση ακινήτων, η χρηματοδοτική μίσθωση, εγγυητικές επιστολές, και άλλα.

5. **Εργασίες Πληρωμών και Διακανονισμού (Payment and Settlement)** : στη συγκεκριμένη δραστηριότητα περιλαμβάνονται οι εργασίες πληρωμών και εισπράξεων για λογαριασμό τρίτων.
6. **Εργασίες Θεματοφυλακής (Agency Services)** : σε αυτή την δραστηριότητα περιλαμβάνονται οι εργασίες για λογαριασμό τρίτων, όσον αφορά σε διαχείριση κεφαλαίων, δανεισμό χρεογράφων, εταιρικές πράξεις κ.λπ.
7. **Διαχείριση Επενδυτικών Κεφαλαίων (Asset Management)** : στη δραστηριότητα αυτή περιλαμβάνονται οι εργασίες διαχείρισης όλων των τύπων επενδυτικών κεφαλαίων για πελάτες οποιασδήποτε κατηγορίας.
8. **Διαμεσολάβηση για προϊόντα τρίτων (Retail Brokerage)** : εδώ περιλαμβάνονται οι εργασίες διαμεσολάβησης για την εκτέλεση χρηματοοικονομικών πράξεων και η σχετική πλήρης εξυπηρέτηση ιδιωτών πελατών.
9. **Ασφαλιστικές εργασίες (Insurance)** : στην δραστηριότητα των ασφαλιστικών εργασιών περιλαμβάνονται οι ασφαλιστικές υπηρεσίες προς κάθε κατηγορία πελατών, συμπεριλαμβανομένων των τομέων ασφάλισης ζωής, υγείας, ακινήτων, αντασφάλισης και των σχετικών υπηρεσιών διαμεσολάβησης και παροχής συμβουλευτικών υπηρεσιών.

7.6.1 Υλοποίηση της Βασιλείας

Η επιτυχής υλοποίηση της Βασιλείας II στις θυγατρικές των ελληνικών πιστωτικών ιδρυμάτων στη Νοτιοανατολική Ευρώπη, θα αποτελέσει εχέγγυο για την ασφαλή επέκτασή τους στην περιοχή, μέσω της ενίσχυσης της λειτουργίας διαχείρισης κινδύνων, και αφετέρου θα εναρμονίσει οργανωτικές δομές, πολιτικές, διαδικασίες και πληροφοριακά συστήματα, επηρεάζοντας καταλυτικά το επιχειρησιακό πρότυπο λειτουργίας των ελληνικών ομίλων.

Ο όμιλος της Εθνικής Τράπεζας της Ελλάδος αντιλήφθηκε εγκαίρως τη σημαντικότητα και το εύρος του νέου εποπτικού πλαισίου και ολοκλήρωσε σχετική διαγνωστική ανάλυση των επιπτώσεων (gap analysis), καθώς και των απαιτούμενων επιχειρησιακών αλλαγών. Με βάση την εν λόγω ανάλυση, η ΕΤΕ κατάρτισε πρόγραμμα έργων, το οποίο και ενέταξε στα πλαίσια του επιχειρηματικού σχεδιασμού της. Για τη διαχείριση και το συντονισμό των εν λόγω έργων ιδρύθηκε και λειτουργεί εξειδικευμένο γραφείο διαχείρισης προγράμματος έργων Βασιλεία II, το οποίο εποπτεύεται άμεσα από την ανώτατη διοίκηση του ομίλου.

Η εφαρμογή των νέων κανόνων της Βασιλείας σηματοδοτεί αναμφισβήτητα μια νέα εποχή για τη λειτουργία του χρηματοπιστωτικού συστήματος διεθνώς δημιουργώντας όρους και προϋποθέσεις σταθερότητας, κεφαλαιακής επάρκειας και συνοχής που θωρακίζουν τους τραπεζικούς οργανισμούς έναντι κινδύνων και κλυδωνισμών που μπορεί να εγκυμονούνται από τις διαρκώς μεταβαλλόμενες συνθήκες και τη ρευστότητα στο διεθνές οικονομικό περιβάλλον και τις αγορές.

Κλειδί των θεσμικών αλλαγών είναι η υιοθέτηση βελτιωμένων πρακτικών διαχείρισης κινδύνου από τις τράπεζες, ενώ για πρώτη φορά εισάγεται ως παράμετρος προσδιορισμού των κεφαλαιακών απαιτήσεων ο λειτουργικός κίνδυνος. Βεβαίως, τόσο το κόστος όσο και η ευκολία προσαρμογής στο νέο πλαίσιο δεν θα είναι ίδια για όλους τους τραπεζικούς οργανισμούς. Ευνοημένες από τις αλλαγές θα είναι οι τράπεζες εκείνες που, όπως αναφέραμε, θα υιοθετήσουν την εξελιγμένη μέθοδο μέτρησης πιστωτικού κινδύνου έναντι των τραπεζών που θα παραμείνουν στην πιο απλή μέθοδο, γεγονός το οποίο αντανακλά το κίνητρο που παρέχουν οι εποπτικές αρχές για διαρκή βελτίωση του πλαισίου διαχείρισης κινδύνων των τραπεζών. Για το ελληνικό τραπεζικό σύστημα αυτό σημαίνει ότι ευνοημένες θα είναι οι μεγαλύτερες τράπεζες οι οποίες έχουν επλέξει να προχωρήσουν στην εφαρμογή προηγμένων μεθόδων.

Αξίζει να σημειωθεί ότι σύμφωνα με πρόσφατη άσκηση (impact study) η οποία πραγματοποιήθηκε σε πανευρωπαϊκό επίπεδο, η υιοθέτηση της εξελιγμένης μεθόδου αναμένεται να επιφέρει μείωση των κεφαλαιακών απαιτήσεων της τάξεως του 8 – 15 % υπερκαλύπτοντας τις νέες απαιτήσεις για τον λειτουργικό κίνδυνο, με κερδισμένους τους τομείς της στεγαστικής πίστης και των μικρών επιχειρήσεων. Είναι προφανές ότι με βάση αυτά μεταβάλλονται και οι συνθήκες ανταγωνισμού στην τραπεζική αγορά υπέρ των τραπεζών που θα εφαρμόσουν

εξελιγμένες μεθόδους και θα έχουν λιγότερες υποχρεώσεις σε ότι αφορά στα εποπτικά τους κεφάλαια με προφανείς θετικές επιπτώσεις και στο κόστος χρήματος γι' αυτές.

Για τις ελληνικές επιχειρήσεις που επιδεικνύουν έντονη εξωστρέφεια και έχουν ήδη εκτεταμένη παρουσία εκτός συνόρων, σύμφωνα με το νέο πλαίσιο, η επέκταση αυτή θα πρέπει να συνοδεύεται από επαρκή συστήματα αξιολόγησης, παρακολούθησης και διαχείρισης των κινδύνων που αναλαμβάνονται. Ανάπτυξη των τραπεζικών εργασιών και ειδικότερα των χορηγήσεων σε ένα νέο περιβάλλον χωρίς ανάλογη διαχείριση του ρίσκου, θα σημαίνει υψηλότερες επισφάλειες και δέσμευση υψηλότερων κεφαλαίων με σημαντικό κόστος.

7.6.2 Διαχείριση κινδύνων στην Ελλάδα

Ο κος. Αντώνης Πολυταρίδης, πρόεδρος και διευθύνων σύμβουλος της TransCredit (εταιρείας συμβουλών συστημάτων πληροφορικής που προσφέρει στις τράπεζες συστήματα διαχείρισης κινδύνων), αναφέρει ότι στο εξωτερικό οι τράπεζες και οι μεγάλοι χρηματοοικονομικοί οργανισμοί εφαρμόζουν από τα μέσα της δεκαετίας του '80 συστήματα διαχείρισης διαθεσίμων (Treasury) και στοιχείων ενεργητικού- παθητικού (Asset- Liability Management). Από την αρχή της δεκαετίας του '90 υιοθετήθηκαν συστήματα διαχείρισης και μέτρησης κινδύνων την αγοράς (Market Risk), συστήματα διαχείρισης κινδύνου ρευστότητας (Liquidity Risk), όπως επίσης και συστήματα διαχείρισης των κινδύνων από τις χορηγήσεις (Credit Risk). Όλα αυτά τα συστήματα έχουν βάση τις σχετικές κατευθύνσεις των εποπτικών αρχών και της Τραπεζικής Επιτροπής της Βασιλείας. Τελευταία δε και μετά την οικονομική κατάρρευση της Barrings οι τράπεζες έχουν αρχίσει να λαμβάνουν σοβαρά υπόψη και την εφαρμογή συστήματος για τον έλεγχο των εσωτερικών λειτουργιών και διαδικασιών τους (Operational Risk Management).

Ο κος. Γεώργιος Ραουνάς, διευθυντής της KPMG Consultants στην Ελλάδα για τον τραπεζικό τομέα, αναφέρει ότι οι ελληνικές τράπεζες σχετικά πρόσφατα έχουν αρχίσει τις απαιτούμενες ενέργειες για την προμήθεια και εγκατάσταση συστημάτων διαχείρισης των κινδύνων. Το μόνο σύστημα σήμερα που έχουν είναι

εκείνο της Διαχείρισης Διαθεσίμων. Όσο για τη διαχείριση των κινδύνων από τα υποκαταστήματα των εν λόγω τραπεζών στο εξωτερικό, αυτή θα περιορίζεται στην αποστολή των στοιχείων ώστε η παρακολούθηση και η διαχείριση κινδύνων να γίνεται κεντρικά από τις μητρικές τράπεζες στην Ελλάδα.

Μέχρι στιγμής το ενδιαφέρον των ελληνικών τραπεζών έχει κυρίως επικεντρωθεί στα συστήματα που καλύπτουν τη μέτρηση του Κινδύνου Αγοράς, παρά το γεγονός ότι οι κίνδυνοι αγοράς δεν αποτελούν ακόμη τον κυριότερο από τους παράγοντες κινδύνου του χαρτοφυλακίου των ελληνικών τραπεζών. Αυτό οφείλεται κατ' αρχήν στην ωρίμανση των διεθνών πρακτικών και των μεθοδολογιών σε σχέση με τη μέτρηση των κινδύνων αγοράς, αλλά και στις σχετικές κατευθύνσεις των εποπτικών αρχών και της Επιτροπής της Βασιλείας.

Παρ' όλα αυτά ο πιστωτικός κίνδυνος ήταν ο μόνος που αναλάμβαναν, χωρίς όμως να έχουν επενδύσει σημαντικά ποσά για την μέτρηση και παρακολούθησή του, οι ελληνικές τράπεζες πράγμα το οποίο εντάθηκε με την είσοδό τους στην ευρωζώνη.

Επιπλέον, οι ελληνικές τράπεζες που επικεντρώνονται στις παραδοσιακές τραπεζικές εργασίες έχουν αυξημένους κινδύνους ισολογισμού, όπως για παράδειγμα τον κίνδυνο επιτοκίου που απορρέει από τις διαφορετικές ληκτότητες (mismatch) μεταξύ στοιχείων ενεργητικού και παθητικού. Οι κίνδυνοι αυτοί δεν μπορούν να μετρηθούν από τα συστήματα που περιορίζονται στη μέτρηση των κινδύνων αγοράς και απαιτούν την προμήθεια εξειδικευμένου συστήματος διαχείρισης στοιχείων ενεργητικού- παθητικού.

Το θέμα της Διαχείρισης κινδύνων έχει αντιμετωπίσει μέχρι στιγμής μόνο η Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος, ενώ σοβαρές προσπάθειες υλοποιούνται ήδη στην Alpha Bank, στην Τράπεζα Πειραιώς και τελευταία στην EFG Eurobank Εργασίας. Συμπερασματικά, η διαχείριση κινδύνων για το ελληνικό χρηματοοικονομικό σύστημα αποτελεί έναν τομέα όπου λίγα πράγματα έχουν γίνει σε σχέση με τον διεθνή ανταγωνισμό και τις συνεχώς αυξανόμενες ανάγκες και πολλά πρέπει να γίνουν άμεσα, ώστε να διασφαλιστούν η κερδοφορία και, χωρίς καμία δόση υπερβολής, η βιωσιμότητα των τραπεζών.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Στην εργασία αυτή είδαμε τις χρόνιες προσπάθειες των χωρών παγκοσμίως να δημιουργήσουν τις ιδανικές συνθήκες για την ανάπτυξη της διεθνούς οικονομίας. Τα προβλήματα που παρουσιάστηκαν και κυριολεκτικά διέλυσαν την οικονομία της πλειοψηφείας των κρατών, χρειάστηκαν μέτρα για να αντιμετωπιστούν.

Οι οικονομικοί γύροι («Γύρος της Ουρουγουάης», «Γύρος του Κέννεντυ» κ.λπ.) έθεσαν την σφραγίδα τους, αφού όλες οι χώρες που συμμετείχαν σε αυτούς προσπάθησαν να αφήσουν πίσω τους οικονομικούς και μη εγωισμούς τους και με την συνεργασία μεταξύ τους, την θέσπιση κανόνων κ' κανονισμών, την σύναψη Συμφωνιών και την δημιουργία οργανισμών παγκοσμίου επιπέδου στόχευσαν στην εξάλειψη των ήδη υφιστάμενων προβλημάτων της οικονομίας και την προστασία από τυχόν μελλοντικά. Πραγματικά, όταν εμφανίστηκαν διάφοροι κίνδυνοι, που θα μπορούσαν να τρίξουν τα θεμέλια της παγκόσμιας οικονομίας, αντιμετωπίστηκαν λόγω της διεθνούς συνεργασίας και οι επιπτώσεις ήταν εξαιρετικά μειωμένες εν συγκρίση αυτών που θα έπλυταν τις χώρες αν δεν υπήρχε συνεννόηση μεταξύ τους.

Οι παγκόσμιοι οργανισμοί κ' μηχανισμοί δεν ήταν λίγοι και στην εργασία αυτή περιοριστήκαμε στην μελέτη του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου (ΠΟΕ-World Trade Organization, WTO) και κυρίως του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου (ΔΝΤ-International Monetary Fund, IMF), που ως κύριους στόχους θα μπορούσαμε, συνοπτικά, να ορίσουμε την διασφάλιση της διεθνούς συνεργασίας, την προστασία κ' εξασφάλιση της ανάπτυξης της παγκόσμιας οικονομίας και να βοηθήσουν τα μέλη τους να αντιμετωπίζουν τυχόν προβλήματα που θα παρουσιάζονταν και θα εμπόδιζαν την οικονομική τους ανάπτυξη.

Το καθένα από αυτά περιλαμβάνει διάφορα διοικητικά όργανα που όλα μαζί ήταν αρμόδια για την επίτευξη των στόχων τους και την σωστή λειτουργία τους, καθώς επίσης, κανονισμούς, νόμους, κανόνες και διατάξεις, δημιουργώντας έτσι ένα, και εδώ ας μου επιτραπεί η έκφραση, παγκόσμιο θεσμικό οικονομικό πλαίσιο.

Στα πλαίσια αυτής της προσπάθειας ιδρύεται η Επιτροπή της Βασιλείας (Basil Committee), η οποία έχει εκδώσει πλήθος αριθμού εκθέσεις, στην προσπάθειά της να βοηθήσει και να καθοδηγήσει τις χώρες να μπορούν να αντιμετωπίζουν ξανά

και ξανά στο μέλλον προβλήματα κ' κινδύνους, όπως ο πιστωτικός κίνδυνος και ο κίνδυνος χώρας ή τουλάχιστον να μπορούν να μειώσουν τις συνέπειες των. Η εφαρμογή των μέτρων, αρχών και εκθέσεων της Επιτροπής δεν έχει υποχρεωτική μορφή (προαιρετική συμμετοχή).

Φυσικά, στην εργασία γίνεται λόγος για το τραπεζικό σύστημα όπου εκεί τα έργα της Επιτροπής της Βασιλείας πολλές φορές χαρακτηρίστηκαν προφητικά και ίσως αποτελεί ένα από τα καταλληλότερα εργαλεία για την προστασία της διεθνούς οικονομίας.

Ως αποτέλεσμα όλων αυτών ήταν να εξελιχθεί περισσότερο ο τραπεζικός τομέας και το θεσμικό του πλαίσιο στην Ελλάδα. Η χώρα μας αποτελεί κράτος-μέλος των παγκόσμιων οργανισμών και έχει ανατρέξει σε αυτούς για την χορήγηση οικονομικής στήριξης. Αν και η οικονομία μας δεν είναι και τόσο ανεπτυγμένη, όσο των ΗΠΑ για παράδειγμα, έχει κάνει σημαντικά βήματα εξέλιξης, παρ'όλο που καθυστέρησε αρκετά να υιοθετήσει κανόνες και διατάξεις της Επιτροπής της Βασιλείας.

Το συμπέρασμα είναι ότι το θεσμικό πλαίσιο του ελληνικού χρηματοπιστωτικού συστήματος διαμορφώθηκε κατάλληλα, έτσι ώστε, να καλύπτει τις ανάγκες των ελληνικών τραπεζών για έλεγχο και εποπτεία, να συμβαδίζει με το ευρωπαϊκό θεσμικό πλαίσιο κ' τα διεθνή πρότυπα στον τομέα των υπηρεσιών και να βοηθήσει την χώρα να αναπτυχθεί οικονομικά.

Αξίζει να σημειώσουμε ότι οι υπηρεσίες αποτελούν το 60 % της παγκόσμιας παραγωγής, 30% της παγκόσμιας απασχόλησης και 20 % του παγκόσμιου εμπορίου. Ποσοστά αρκετά μεγάλα και ικανά να πτοήσουν την οικονομία σε περίπτωση επέλευσης κινδύνου.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 1

Πίνακας 1

Κατηγορίες περιοριστικών μέτρων στο εμπόριο χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών

	Τιμολογιακής φύσης περιορισμοί	Ποσοτικοί περιορισμοί
A. ΔΙΑΣΥΝΟΡΙΑΚΟ ΕΜΠΟΡΙΟ		
<ul style="list-style-type: none"> • περιορισμοί ως προς την επέκταση των παρεχόμενων υπηρεσιών • επιβολή της υποχρέωσης για εγκατάσταση στη χώρα υποδοχής 	✓	✓
B ΕΜΠΟΡΙΚΗ ΠΑΡΟΥΣΙΑ		
1. Εμπόδια εισόδου στην αγορά		
<ul style="list-style-type: none"> • απαγόρευση εγκατάστασης • περιορισμοί στη χορήγηση άδειας λειτουργίας • περιορισμοί ως προς τη νομική μορφή • υπαγωγή στο ισχύον θεσμικό πλαίσιο • περιορισμοί αναφορικά με απόκτηση συμμετοχών σε εγχώριες επιχειρήσεις 	✓	✓ ✓ ✓
2. Εμπόδια λειτουργίας		
<ul style="list-style-type: none"> • περιορισμοί στο φάσμα των παρεχόμενων υπηρεσιών • περιορισμοί στη γεωγραφική έκταση δραστηριοποίησης • περιορισμοί αναφορικά με την 	✓	✓ ✓

<p>άντληση ιδίων και δανειακών κεφαλαίων</p> <p>3. Περιορισμοί αναφορικά με την παρουσία φυσικών προσώπων</p> <ul style="list-style-type: none"> • εγχώρια υπηκοότητα συγκεκριμένων διευθυντικών προσώπων ή/ και του προσωπικού • περιορισμοί στη διάρκεια εγκατάστασης. 	<p>✓</p> <p>✓</p> <p>✓</p>	
---	----------------------------	--

Πίνακας 2

**Ένωσης Έλεγχος της κεφαλαιακής επάρκειας των τραπεζών :
αντιστοιχία διατάξεων ανάμεσα στο έργο της Επιτροπής της Βασιλείας
και τις Οδηγίες της Ευρωπαϊκής**

Εποπτικό μέτρο	Επιτροπή της Βασιλείας	Κοινοτική νομοθεσία
Κεφαλαιακές απαιτήσεις για κάλυψη έναντι πιστωτικού κινδύνου	Capital accord (1988)	Οδηγία για τον συντελεστή φερεγγυότητας των πιστωτικών ιδρυμάτων (89/647/ΕΟΚ)
Εποπτική αναγνώριση συμφωνιών συμψηφισμού κατά τον υπολογισμό των κεφαλαιακών απαιτήσεων για κάλυψη έναντι του πιστωτικού κινδύνου από συναλλαγές σε παράγωγα	- The treatment of the credit risk associated with certain off- balance- sheet items (1994) - The treatment of potential exposure for off- balance- sheet items (1995)	Οδηγία 96/10/ΕΚ περί τροποποίησης της Οδηγίας 89/647/ΕΟΚ καθόσον αφορά την εκ μέρους των αρμοδίων αρχών αναγνώριση του συμβατικού συμψηφισμού
Κεφαλαιακές απαιτήσεις για κάλυψη έναντι κινδύνων αγοράς (τυποποιημένη μέθοδος)	Amendment to the capital accord to incorporate market risks (1996), Part A	Οδηγία 93/6/ΕΟΚ για την επάρκεια των ιδίων κεφαλαίων των επιχειρήσεων επενδύσεων και των πιστωτικών

		ιδρυμάτων
Κεφαλαιακές απαιτήσεις για κάλυψη έναντι κινδύνων αγοράς (εποπτική αναγνώριση εσωτερικών συστημάτων διαχείρισης κινδύνων)	- Amendment to the capital accord to incorporate market risks (market risk amendment 1996) - Modifications to the market risk amendment (1997)	Οδηγία 98/31/ΕΚ για την τροποποίηση της Οδηγίας 93/6/ΕΟΚ του Συμβουλίου για την επάρκεια των ιδίων κεφαλαίων των επιχειρήσεων επενδύσεων και των πιστωτικών ιδρυμάτων
Εκπλήρωση κεφαλαιακών απαιτήσεων	Capital Accord (1988)	Οδηγία για τα ίδια κεφάλαια των πιστωτικών ιδρυμάτων (89/299/ΕΟΚ)
Υπαγωγή των κεφαλαίων για γενικούς κινδύνους στην κατηγορία των βασικών στοιχείων των εποπτικών ιδίων κεφαλαίων	Amendment of the capital accord in respect of the inclusion of general provisions/ general loan-loss reserves in capital (1991)	Οδηγία 91/633/ΕΟΚ για την εφαρμογή της Οδηγίας 89/299/ΕΟΚ σχετικά με τα ίδια κεφάλαια των πιστωτικών ιδρυμάτων

Πίνακας 3

Κατηγορίες τραπεζικών ομίλων που υπόκεινται σε ενοποιημένη εποπτεία

	Επικεφαλής επιχείρηση	Συμμετοχές
1 ^η κατηγορία	Πιστωτικό ίδρυμα	Πιστωτικά και χρηματοδοτικά ιδρύματα ως θυγατρικές επιχειρήσεις
2 ^η κατηγορία	Πιστωτικό ίδρυμα	Συμμετοχή σε άλλα πιστωτικά και σε

		χρηματοδοτικά ιδρύματα
3^η κατηγορία	Χρηματοδοτικό ίδρυμα	Τουλάχιστον μια θυγατρική είναι πιστωτικό ίδρυμα

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 2

Οδηγίες

- ❖ **Οδηγία 73/183/ΕΟΚ του Συμβουλίου** «περί της καταργήσεως των περιορισμών στην ελευθερία εγκατάστασης και στην ελεύθερη παροχή υπηρεσιών για τις μη μισθωτές δραστηριότητες τραπεζών και λοιπών πιστωτικών ιδρυμάτων», L194, 16.7.1973, σ. 1.
- ❖ **Οδηγία 77/780/ΕΟΚ του Συμβουλίου** «περί του συντονισμού των νομοθετικών, κανονιστικών και διοικητικών διατάξεων που αφορούν την ανάληψη και την άσκηση της δραστηριότητας πιστωτικού ιδρύματος» (Πρώτη Τραπεζική Οδηγία), ΕΕ Αριθμ. L 322, 17.12.1977, σ. 30.
- ❖ **Οδηγία 78/660/ΕΟΚ του Συμβουλίου** «τέταρτη εταιρική Οδηγία περί ετήσιων λογαριασμών εταιριών ορισμένων μορφών», ΕΕ Αριθμ. N 222/11, 14.8.78, σ. 17.
- ❖ **Οδηγία 83/349/ΕΟΚ του Συμβουλίου** «τέταρτη εταιρική Οδηγία περί ενοποιημένων λογαριασμών», ΕΕ Αριθμ. L 193, 18.7.83, σ. 1.
- ❖ **Οδηγία 83/350/ΕΟΚ του Συμβουλίου** «για την εποπτεία των πιστωτικών ιδρυμάτων σε ενοποιημένη βάση», ΕΕ Αριθμ. L 193, 18.7.1983, σ. 18.
- ❖ **Οδηγία 85/611/ΕΟΚ του Συμβουλίου** «για τον συντονισμό των νομοθετικών, κανονιστικών και διοικητικών διατάξεων σχετικά με ορισμένους οργανισμούς συλλογικών επενδύσεων σε κινητές αξίες (ΟΣΕΚΑ)», ΕΕ Αριθμ. L 375, 31.12.1985, σ. 3.
- ❖ **Οδηγία 86/635/ΕΟΚ του Συμβουλίου** «για τους ετήσιους και ενοποιημένους λογαριασμούς των τραπεζών και των λοιπών άλλων χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων», ΕΕ Αριθμ. L 372, 31.12.1986, σ. 1.
- ❖ **Οδηγία 87/102/ΕΟΚ του Συμβουλίου** «για την προσέγγιση των νομοθετικών, κανονιστικών και διοικητικών διατάξεων των κρατών- μελών που διέπουν την καταναλωτική πίστη», ΕΕ Αριθμ. L 42, 12.2.1987, σ. 48.
- ❖ **Οδηγία 88/299/ΕΟΚ του Συμβουλίου** «για τη θέση σε εφαρμογή του άρθρου 67 της Συνθήκης», ΕΕ Αριθμ. L 178, 8.7.1988, σ. 5.
- ❖ **Οδηγία 89/299/ΕΟΚ του Συμβουλίου** «σχετικά με τα ίδια κεφάλαια των πιστωτικών ιδρυμάτων», ΕΕ Αριθμ. L 124, 5.5.1989, σ. 16.

- ❖ **Οδηγία 89/646/ΕΟΚ του Συμβουλίου** «για τον συντονισμό των νομοθετικών, κανονιστικών και διοικητικών διατάξεων που αφορούν την ανάληψη και την άσκηση της δραστηριότητας πιστωτικού ιδρύματος και την τροποποίηση της Οδηγίας 77/780/ΕΟΚ » (Δεύτερη Τραπεζική Οδηγία), ΕΕ Αριθμ. L386, 30.12.1989, σ.1.
- ❖ **Οδηγία 89/647/ΕΟΚ του Συμβουλίου** «σχετικά με τον συντελεστή φερεγγυότητας των πιστωτικών ιδρυμάτων», ΕΕ Αριθμ. L386, 30.12.1989, σ. 14.
- ❖ **Οδηγία 90/88/ΕΟΚ του Συμβουλίου** «για την τροποποίηση της Οδηγίας 87/102/ΕΟΚ για την προσέγγιση των νομοθετικών, κανονιστικών και διοικητικών διατάξεων των κρατών- μελών που διέπουν την καταναλωτική πίστη», ΕΕ Αριθμ. L61, 10.3.1990, σ. 14.
- ❖ **Οδηγία 91/308/ΕΟΚ του Συμβουλίου** «για την πρόληψη της χρησιμοποίησης του χρηματοπιστωτικού συστήματος για τη νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες», ΕΕ Αριθμ. L166, 28.6.1991, σ. 33.
- ❖ **Οδηγία 91/633/ΕΟΚ του Συμβουλίου** «για την εφαρμογή της Οδηγίας 89/299/ΕΟΚ σχετικά με τα ίδια κεφάλαια των πιστωτικών ιδρυμάτων», L339, 11.12.1991. σ.33.
- ❖ **Οδηγία 92/30/ΕΟΚ του Συμβουλίου** «σχετικά με την εποπτεία των πιστωτικών ιδρυμάτων σε ενοποιημένη βάση», ΕΕ Αριθμ. L110, 28.4.1992, σ.52.
- ❖ **Οδηγία 92/121/ΕΟΚ του Συμβουλίου** «σχετικά με την εποπτεία και τον έλεγχο των μεγάλων χρηματοδοτικών ανοιγμάτων των πιστωτικών ιδρυμάτων», ΕΕ Αριθμ. L29, 5.2.1993, σ.1.
- ❖ **Οδηγία 93/6/ΕΟΚ του Συμβουλίου** «για την επάρκεια των ιδίων κεφαλαίων των επιχειρήσεων επενδύσεων και των πιστωτικών ιδρυμάτων», ΕΕ Αριθμ. L141, 11.6.1993, σ.1.
- ❖ **Οδηγία 93/13/ΕΟΚ του Συμβουλίου** «σχετικά με τις καταχρηστικές ρήτρες των συμβάσεων που συνάπτονται με καταναλωτές», ΕΕ Αριθμ. L95, 21.4.1993, σ.29.
- ❖ **Οδηγία 93/22/ΕΟΚ του Συμβουλίου** «σχετικά με τις επενδυτικές υπηρεσίες στον τομέα των κινητών αξιών», ΕΕ Αριθμ. L141, 11.6.1993, σ. 27.
- ❖ **Οδηγία 94/7/ΕΚ της Επιτροπής** «περί τεχνικής τροποποίησης όσον αφορά τον ορισμό των «πολυμερών τραπεζών ανάπτυξης» της Οδηγίας

- 89/647/ΕΟΚ του Συμβουλίου σχετικά με τον συντελεστή φερεγγυότητας των πιστωτικών ιδρυμάτων», ΕΕ Αριθμ. L89, 6.4.1994, σ. 17.
- ❖ **Οδηγία 94/19/ΕΚ του Συμβουλίου** «περί των συστημάτων εγγύησης καταθέσεων», ΕΕ Αριθμ. L135, 31.5.1994, σ. 5.
 - ❖ **Οδηγία 95/15/ΕΚ της Επιτροπής** « για την τεχνική τροποποίηση της Οδηγίας 89/647/ΕΟΚ του Συμβουλίου σχετικά με τον συντελεστή φερεγγυότητας των πιστωτικών ιδρυμάτων, όσον αφορά τον τεχνικό ορισμό της “Ζώνης Α” και τη στάθμιση των στοιχείων ενεργητικού που αποτελούν απαιτήσεις με τη ρητή εγγύηση των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων», ΕΕ Αριθμ. L125, 8.6.1995, σ. 23.
 - ❖ **Οδηγία 95/26/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου** «για την τροποποίηση των Οδηγιών 77/780/ΕΟΚ και 89/646/ΕΟΚ στον τομέα των πιστωτικών ιδρυμάτων, των Οδηγιών 73/239/ΕΟΚ και 92/49/ΕΟΚ στον τομέα της ασφάλισης ζημιών, των Οδηγιών 79/267/ΕΟΚ και 92/96/ΕΟΚ στον τομέα της ασφάλισης ζωής, της Οδηγίας 93/22/ΕΟΚ στον τομέα των επιχειρήσεων επενδύσεων και της Οδηγίας 85/611/ΕΟΚ στον τομέα των οργανισμών συλλογικών επενδύσεων σε κινητές αξίες (ΟΣΕΚΑ), με σκοπό την ενίσχυση της προληπτικής εποπτείας», ΕΕ Αριθμ. L168, 18.7.1995, σ. 7.
 - ❖ **Οδηγία 95/67/ΕΚ της Επιτροπής** «για την τεχνική προσαρμογή της Οδηγίας 89/647/ΕΟΚ του Συμβουλίου σχετικά με τον συντελεστή φερεγγυότητας των πιστωτικών ιδρυμάτων όσον αφορά τον ορισμό των “πολυμερών τραπεζών ανάπτυξης”», L 314, 28.12.1995, σ. 72.
 - ❖ **Οδηγία 96/10/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου** «περί τροποποίησης της Οδηγίας 89/647/ΕΟΚ καθόσον αφορά την εκ μέρους των αρμοδίων αρχών αναγνώριση του συμβατικού συμψηφισμού», ΕΕ Αριθμ. L85, 3.4.1996, σ.17.
 - ❖ **Οδηγία 97/5/ΕΚ του Συμβουλίου** «για τις διασυνοριακές μεταφορές πιστώσεων», ΕΕ Αριθμ. L43, 14.2.1997, σ.25.
 - ❖ **Οδηγία 97/7/ΕΚ του Συμβουλίου** «για την προστασία των καταναλωτών κατά τις εξ αποστάσεως συμβάσεις», ΕΕ Αριθμ. L144, 4.6.1997, σ.19.
 - ❖ **Οδηγία 98/31/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου** «για την τροποποίηση της Οδηγίας 93/6/ΕΟΚ του Συμβουλίου για την

επάρκεια των ιδίων κεφαλαίων των επιχειρήσεων επενδύσεων και των πιστωτικών ιδρυμάτων», ΕΕ Αριθμ. L204, 21.7.1998.

Συστάσεις

- ❖ **Σύσταση 87/62/ΕΟΚ της Επιτροπής** «περί εποπτείας και ελέγχου μεγάλων χρηματοδοτικών ανοιγμάτων των πιστωτικών ιδρυμάτων», ΕΕ Αριθμ. L33, 4.2.1987, σ. 10.
- ❖ **Σύσταση 87/63/ΕΟΚ της Επιτροπής** «σχετικά με τη δημιουργία συστημάτων εγγύησης καταθέσεων στην Κοινότητα», ΕΕ Αριθμ. L33, 4.2.1987, σ. 16.
- ❖ **Σύσταση 87/598/ΕΟΚ της Επιτροπής** «για ευρωπαϊκό κώδικα δεοντολογίας σε θέματα ηλεκτρονικών πληρωμών», ΕΕ Αριθμ. L 365, 24.12.1987, σ.72.
- ❖ **Σύσταση 88/590/ΕΟΚ της Επιτροπής** «για τα συστήματα πληρωμών και ιδίως τις σχέσεις μεταξύ κατόχου και εκδότη κάρτας», ΕΕ Αριθμ. L317, 24.11.1988, σ. 55.
- ❖ **Σύσταση 90/109/ΕΟΚ της Επιτροπής** «σχετικά με τη διαφάνεια των τραπεζικών όρων που εφαρμόζονται στις διασυνοριακές χρηματοπιστωτικές συναλλαγές», ΕΕ Αριθμ. L67, 15.3.1990, σ.39.

Πίνακας 4

Κατανομή εποπτικών αρμοδιοτήτων ανάμεσα στις αρχές καταγωγής και υποδοχής διεθνών τραπεζών

Υποκαταστήματα
<p>Φερεγγυότητα:</p> <ul style="list-style-type: none">✓ Ο έλεγχος ασκείται από τις αρχές του κράτους καταγωγής.✓ Οι αρχές του κράτους υποδοχής έχουν, πάντως, δικαίωμα να τους επιβάλλουν την υποχρέωση καταβολής «προϊκώου κεφαλαίου» ως εγγύηση για την ορθή εκπλήρωση των υποχρεώσεών τους στην επικράτεια της δικαιοδοσίας τους.
<p>Ρευστότητα :</p> <ul style="list-style-type: none">✓ Ο έλεγχος ασκείται από τις αρχές του κράτους υποδοχής.✓ Οι αρχές του κράτους καταγωγής έχουν δικαίωμα να ασκούν συμπληρωματικούς ελέγχους.
Θυγατρικές
<p>Φερεγγυότητα:</p> <p>Την ευθύνη φέρουν από κοινού οι αρχές των κρατών καταγωγής και υποδοχής :</p> <ul style="list-style-type: none">✓ Οι μεν αρχές του κράτους υποδοχής επειδή είναι υπεύθυνες για την εποπτεία όλων των επιχειρήσεων που έχουν συσταθεί στην επικράτειά τους.✓ Οι δε αρχές του κράτους καταγωγής στο πλαίσιο της άσκησης εποπτείας σε ενοποιημένη βάση.
<p>Ρευστότητα :</p> <ul style="list-style-type: none">✓ Πρωταρχική αρμοδιότητα έχουν οι αρχές του κράτους υποδοχής.✓ Οι αρχές του κράτους καταγωγής πρέπει να ενημερώνονται από τις αρχές του κράτους υποδοχής, καθώς έχουν εύλογο ενδιαφέρον να λαμβάνουν γνώση αναφορικά με τις διευκολύνσεις που παρέχουν οι μητρικές τράπεζες προς τις θυγατρικές τους.

Πίνακας 5

Έλεγχος της κεφαλαιακής επάρκειας των διεθνών τραπεζών :
το έργο της Επιτροπής της Βασιλείας

Εποπτικό μέτρο	Επιτροπή της Βασιλείας
<p>A. Κεφαλαιακές απαιτήσεις για κάλυψη έναντι πιστωτικού κινδύνου :</p> <ul style="list-style-type: none">• Γενικές διατάξεις.• Εποπτική αναγνώριση συμφωνιών συμψηφισμού κατά τον υπολογισμό των κεφαλαιακών απαιτήσεων για κάλυψη έναντι του πιστωτικού κινδύνου από συναλλαγές σε παράγωγα.	<p>Capital accord (1988):</p> <ul style="list-style-type: none">• The treatment of the credit risk associated with certain off-balance- sheet items (1994).• The treatment of potential exposure for off- balance- sheet items (1995).
<p>B. Κεφαλαιακές απαιτήσεις για κάλυψη έναντι κινδύνων αγοράς :</p> <ul style="list-style-type: none">• Τυποποιημένη μέθοδος.• Εποπτική αναγνώριση εσωτερικών συστημάτων διαχείρισης κινδύνων.	<p>Amendment to the capital accord to incorporate market risks (1996), Part A:</p> <ul style="list-style-type: none">• Amendment to the capital accord to incorporate market risks (market risk amendment 1996), Part B.• Modifications to the market risk amendment (1997).

<p>Γ. Εκπλήρωση κεφαλαιακών απαιτήσεων :</p> <ul style="list-style-type: none"> • Γενικές διατάξεις. • Υπαγωγή των κεφαλαίων για γενικούς κινδύνους στην κατηγορία των βασικών στοιχείων των εποπτικών ιδίων κεφαλαίων. 	<p>Capital accord (1988). Amendment of the capital accord in respect of the inclusion of general provisions/ general loan- low reserves in capital (1991).</p>
--	--

Πίνακας 6

Οι δώδεκα αρχές της Επιτροπής της Βασιλείας αναφορικά με τη διαχείριση του κινδύνου επιτοκίων των τραπεζών

	A. Ρόλος της διοίκησης
1 ^η αρχή	<p>Το Διοικητικό συμβούλιο :</p> <ul style="list-style-type: none">➤ Έχει την ευθύνη έγκρισης των πολιτικών και διαδικασιών που αφορούν στη διαχείριση του κινδύνου επιτοκίων στον οποίο εκτίθεται η τράπεζα,➤ Ενημερώνεται τακτικά ως προς την έκθεση της τράπεζας στον κίνδυνο. <p>Το Συμβούλιο Διοικητών διασφαλίζει ότι :</p> <ul style="list-style-type: none">➤ Η δομή των εργασιών της τράπεζας και το ύψος του κινδύνου επιτοκίων αποτελούν αντικείμενο αποτελεσματικής διαχείρισης,➤ Υφίσταται πολιτικές και διαδικασίες για τον έλεγχο και περιορισμό του κινδύνου και➤ Υπάρχει ανθρώπινο δυναμικό για αξιολόγηση και έλεγχο του κινδύνου. <p>Προβλέπεται η ύπαρξη λειτουργικής μονάδας για τη διαχείριση του κινδύνου η οποία :</p> <ul style="list-style-type: none">➤ Είναι επαρκώς ανεξάρτητη από τις υπηρεσίες που πραγματοποιούν τις συναλλαγές από τις οποίες απορρέει η έκθεση στον κίνδυνο επιτοκίων,➤ Υποβάλλει στοιχεία σχετικά με την έκθεση της τράπεζας στον κίνδυνο απευθείας στο Διοικητικό Συμβούλιο και το Συμβούλιο Διευθυντών.
	B. Πολιτικές και διαδικασίες

4 ^η αρχή	Υπάρχει σαφής καθορισμός των πολιτικών και διαδικασιών που αφορούν στον κίνδυνο επιτοκίων, οι οποίες μάλιστα πρέπει να είναι συνεπείς με τη φύση και την πολυπλοκότητα των εργασιών από τις οποίες απορρέει ο κίνδυνος.
5 ^η αρχή	Υπάρχει δυνατότητα εντοπισμού των κινδύνων που απορρέουν από νέα προϊόντα και νέες δραστηριότητες, καθώς και κατάλληλες διαδικασίες και ελέγχους πριν από τη χρησιμοποίηση ή ανάληψή τους.
Γ. Σύστημα μέτρησης και διαχείρισης	
6 ^η αρχή	Υπάρχουν κατάλληλα συστήματα διαχείρισης του κινδύνου επιτοκίων, τα οποία είναι σε θέση να : <ul style="list-style-type: none"> ➤ Συλλαμβάνουν όλες τις βασικές συνιστώσες του και ➤ Αξιολογούν τις επιπτώσεις από τη μεταβολή του επιπέδου των επιτοκίων.
7 ^η αρχή	Προβλέπεται η καθιέρωση και εφαρμογή λειτουργικών ορίων και άλλων πρακτικών για τη διατήρηση των ανοιγμάτων σε επίπεδα συνεπή με τις εσωτερικές πολιτικές.
8 ^η αρχή	Προβλέπεται η διαδικασία μέτρησης της ευαισθησίας του χαρτοφυλακίου στον κίνδυνο επιτοκίων κάτω από συνθήκες πίεσης στις αγορές.
9 ^η αρχή	Υπάρχουν επαρκή πληροφοριακά συστήματα για τον έλεγχο της έκθεσης στον κίνδυνο και την υποβολή στοιχείων αναφορικά με αυτήν.
Δ. Ανεξάρτητοι έλεγχοι	

10 ^η αρχή	Υπάρχουν επαρκείς μηχανισμοί εσωτερικού ελέγχου της διαδικασίας διαχείρισης του κινδύνου επιτοκίων.
11 ^η αρχή	Προβλέπεται η περιοδική πραγματοποίηση ανεξάρτητων ελέγχων της επάρκειας και ακεραιότητας των διαδικασιών διαχείρισης του κινδύνου επιτοκίων.
	Ε. Υποβολή πληροφοριών στις εποπτικές αρχές
12 ^η αρχή	Υφίσταται διαδικασία υποβολής στις εποπτικές αρχές επαρκών πληροφοριών για την εκ μέρους τους αξιολόγηση της έκθεσης της τράπεζας στον κίνδυνο επιτοκίων.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 3

Πίνακας 7

Υπολογισμός κεφαλαιακών απαιτήσεων για κάλυψη έναντι του πιστωτικού κινδύνου

	Μικρό χαρτοφυλάκιο συναλλαγών	Μεγάλο χαρτοφυλάκιο συναλλαγών
A. Χαρτοφυλάκιο υπολογισμού	Άθροισμα στοιχείων ενεργητικού και στοιχείων εκτός ισολογισμού.	Άθροισμα στοιχείων ενεργητικού και στοιχείων εκτός ισολογισμού εκτός των στοιχείων χαρτοφυλακίου συναλλαγών.
B. Υπολογισμός της εκτεθειμένης στον κίνδυνο αξίας	<p>Στοιχεία ενεργητικού :</p> <p>Στάθμιση με συντελεστή στάθμισης κινδύνου (100 %, 50 %, 20 %, 10 %, 0 %).</p> <p>Στοιχεία εκτός ισολογισμού :</p> <ul style="list-style-type: none"> • Στάθμιση με συντελεστή πιστωτικής μετατροπής (100 %, 50 %, 20 %, 0 %) και στη συνέχεια • με συντελεστή στάθμισης κινδύνου. 	<p>Στοιχεία ενεργητικού :</p> <p>Στάθμιση με συντελεστή στάθμισης κινδύνου (100 %, 50 %, 20 %, 10 %, 0 %).</p> <p>Στοιχεία εκτός ισολογισμού :</p> <ul style="list-style-type: none"> • στάθμιση με συντελεστή πιστωτικής μετατροπής (100%, 50 %, 20 %, 10 %, 0%) και στη συνέχεια • με συντελεστή στάθμισης κινδύνου.
Γ. Ύψος κεφαλαιακής απαίτησης	8 % του αθροίσματος των σταθμισμένων στοιχείων.	8 % του αθροίσματος των σταθμισμένων στοιχείων.

Πίνακας 8

Υπολογισμός κεφαλαιακών απαιτήσεων για κάλυψη έναντι του κινδύνου θέσης

	Χρεωστικοί τίτλοι και συναφή παράγωγα μέσα	Μετοχές και συναφή παράγωγα μέσα
A. Χαρτοφυλάκιο	χαρτοφυλάκιο συναλλαγών	χαρτοφυλάκιο συναλλαγών
B. υπολογισμός της αξίας που είναι εκτεθειμένη στον κίνδυνο (προσέγγιση των «συστατικών στοιχείων»)	<p><u>Ειδικός κίνδυνος</u></p> <p>α. κατάταξη στοιχείων σε κατηγορίες :</p> <ul style="list-style-type: none"> • στοιχεία κεντρικής διοίκησης, • εγκεκριμένα στοιχεία, • άλλα στοιχεία. <p>β. στάθμιση με συντελεστές στάθμισης κινδύνου</p> <p><u>Γενικός κίνδυνος</u></p> <p>α. υπολογισμός ανοικτών καθαρών θέσεων</p> <p>β. υπολογισμός των κατά τον κίνδυνο σταθμισμένων αξιών σύμφωνα με :</p> <ul style="list-style-type: none"> • μέθοδο που βασίζεται στη 	<p><u>Ειδικός κίνδυνος</u></p> <p>Υπολογισμός ανοικτής μικτής θέσης (άθροισμα θετικών και αρνητικών ανοικτών θέσεων).</p> <p><u>Γενικός κίνδυνος</u></p> <p>Υπολογισμός ανοικτής καθαρής θέσης (διαφορά θετικών από αρνητικές θέσεις).</p>

	<p>λήξη των τίτλων,</p> <ul style="list-style-type: none"> • μέθοδο που βασίζεται στη μέση σταθμική διάρκεια των τίτλων. 	
<p>Γ. Ύψος κεφαλαιακής απαίτησης (προσέγγιση των «στατατικών στοιχείων»)</p>	<p><u>Ειδικός κίνδυνος</u> Άθροισμα των κατά τον κίνδυνο σταθμισμένων αξιών</p> <p><u>Γενικός κίνδυνος</u> Άθροισμα των κατά τον κίνδυνο σταθμισμένων αξιών</p>	<p><u>Ειδικός κίνδυνος</u> 8 % ανοικτής μκτής θέσης</p> <p><u>Γενικός κίνδυνος</u> 4 % ανοικτής καθαρής θέσης</p>

Πίνακας 9

Υπολογισμός κεφαλαιακών απαιτήσεων για κάλυψη έναντι του κινδύνου συναλλαγματικών ισοτιμιών

A. Χαρτοφυλάκιο υπολογισμού	Σύνολο στοιχείων ενεργητικού, παθητικού και εκτός ισολογισμού.
B. Υπολογισμός της αξίας που είναι εκτεθειμένη στον κίνδυνο	Υπολογισμός συνολικής καθαρής συναλλαγματικής θέσης ως εξής : <ul style="list-style-type: none">• σύνολο απαιτήσεων από στοιχεία ενεργητικού και εκτός ισολογισμού, μείον• σύνολο υποχρεώσεων από στοιχεία ενεργητικού και εκτός ισολογισμού.
Γ. Ύψος κεφαλαιακής απαίτησης	10 % της συνολικής καθαρής συναλλαγματικής θέσης, αν αυτή υπερβαίνει το 2 % των ιδίων κεφαλαίων.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 4

Πίνακας 10

Κύριες και παρεπόμενες επενδυτικές υπηρεσίες

Κύριες επενδυτικές υπηρεσίες
<ul style="list-style-type: none">✓ λήψη και διαβίβαση εντολών για λογαριασμό επενδυτών για την κατάρτιση συναλλαγών σε χρηματοπιστωτικά μέσα,✓ εκτέλεση παραγγελιών για λογαριασμό επενδυτών που αφορούν στην κατάρτιση συναλλαγών σε χρηματοπιστωτικά μέσα,✓ διαπραγμάτευση και αγοραπωλησία χρηματοπιστωτικών μέσων για ίδιο λογαριασμό,✓ διαχείριση επενδυτικών χαρτοφυλακίων πελατών στα οποία περιλαμβάνονται χρηματοπιστωτικά μέσα, σύμφωνα με εντολή τους, και✓ αναδοχή της έκδοσης του συνόλου ή μέρος χρηματοπιστωτικών μέσων.
Παρεπόμενες επενδυτικές υπηρεσίες
<ul style="list-style-type: none">✓ φύλαξη και διαχείριση ενός ή περισσότερων χρηματοπιστωτικών μέσων,✓ ενοικίαση θυρίδων,✓ παροχή πιστώσεων ή δανείων σε επενδυτές προς διενέργεια συναλλαγών σε χρηματοπιστωτικά μέσα, εφόσον παρεμβάλλεται η ΕΠΕΥ (Επιχειρήσεις Παροχής Επενδυτικών Υπηρεσιών),✓ παροχή συμβουλών σε επιχειρήσεις σχετικά με την κεφαλαιακή τους διάρθρωση, τη διαμόρφωση της επιχειρηματικής τους στρατηγικής και γενικά της επιχειρηματικής τους δραστηριότητας, καθώς και η παροχή συμβουλών και υπηρεσιών σχετικά με συγχωνεύσεις και εξαγορές επιχειρήσεων,✓ υπηρεσίες συνδεδεμένες με την αναδοχή έκδοσης χρηματοπιστωτικών μέσων,✓ παροχή συμβουλών στον τομέα των επενδύσεων σε χρηματοπιστωτικά

μέσα και

- ✓ υπηρεσίες συμβουλών σε ξένο συνάλλαγμα, εφόσον συνδέονται με την παροχή κύριων ή και παρεπόμενων επενδυτικών υπηρεσιών.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 5

Ο Χάρτης της Αβάνας

Η διεθνής νομισματική κρίση της περιόδου 1929 –1933 και η οικονομική ύφεση που ακολούθησε εξανάγκασε τις περισσότερες χώρες να προσφύγουν στην εφαρμογή πολιτικών εμπορικού προστατευτισμού και συγκεκριμένα στην επιβολή ποικίλων περιορισμών επί του εμπορίου, όπως ποσοτικούς περιορισμούς επί των εισαγωγών, συναλλαγματικούς ελέγχους, υψηλούς δασμούς, κ.λπ. .

Η συνέχιση του καθεστώτος αυτού ώθησε τους Συμμάχους κατά τη διάρκεια του Β' Παγκοσμίου Πολέμου να αναζητήσουν τη δημιουργία ενός συστήματος διεθνούς εμπορίου που θα μπορούσε να υψώσει το επίπεδο ζωής των πληθυσμών των διάφορων χωρών, έτσι συνετάγη ο Χάρτης του Οργανισμού Διεθνούς Εμπορίου από μια Προπαρασκευαστική Επιτροπή και τελικά υπογράφηκε από 53 χώρες στη Συνδιάσκεψη της Αβάνας. Εν τούτοις, οι υφιστάμενες οξύτατες διαφορές μεταξύ των διάφορων χωρών στην επιλογή μεταξύ καθεστώτος διασφάλισης πλήρους ελευθερίας του διεθνούς εμπορίου και καθεστώτος διασφάλισης πλήρους απασχόλησης του εργατικού δυναμικού των διάφορων χωρών, οδήγησαν στην τελική εγκατάλειψη του Χάρτη της Αβάνας κατά την Συνδιάσκεψη των Ηνωμένων Εθνών το 1950.

Η «λευκή βίβλος» και ο τραπεζικός τομέας

Η «λευκή βίβλος» είναι μια ανακοίνωση που υπέβαλε η Επιτροπή στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Μιλάνου (Ιούνιος 1985) και η οποία περιλαμβάνει ένα τεράστιο πρόγραμμα εργασίας (γύρω στις 300 προτάσεις οδηγιών) που έπρεπε να ολοκληρωθεί ως τις 31.12.1992. Η ΕΕΠ παραπέμπει ρητά στη «λευκή βίβλο» και το πρόγραμμά της (άρθρο 8 Α σε συνδυασμό με τη Δήλωση που καταχωρίστηκε στην Τελική Πράξη). Η «λευκή βίβλος» αφιερώνει στον τομέα των υπηρεσιών τις παραγράφους 95- 123. Διακρίνει δύο βασικές κατηγορίες υπηρεσιών : τις

«παραδοσιακές» και αυτές που δημιουργούνται από την ανάπτυξη των νέων τεχνολογιών. Η «λευκή βίβλος» όσον αναφορά τον τραπεζικό τομέα :

α. Το Συμβούλιο κατέληξε, καταρχήν, τον Ιούλιο του 1988 σε κοινή θέση στην πρόταση οδηγίας που αναφέρεται στις υποχρεώσεις δημοσιότητας των λογιστικών εγγράφων των υποκαταστημάτων που είναι εγκατεστημένα σε ένα κράτος- μέλος και ανήκουν σε πιστωτικά ιδρύματα ή χρηματοπιστωτικά ιδρύματα με εταιρική έδρα εκτός αυτού του κράτους- μέλους. Τα υποκαταστήματα δεν θα είναι υποχρεωμένα να δημοσιεύουν χωριστούς ετήσιους λογαριασμούς για τη δραστηριότητά τους. Θα αρκεί η δημοσίευση των λογαριασμών της έδρας. Υπάρχει όμως η δυνατότητα να τους ζητηθούν ορισμένες συμπληρωματικές πληροφορίες.

β. Τον βασικό κορμό της νέας κοινοτικής νομοθεσίας για την ολοκλήρωση της ενιαίας τραπεζικής αγοράς θα αποτελούσε η δεύτερη συντονιστική οδηγία. Το διάγραμμα προέβλεπε ότι θα υιοθετούνταν εντός του 1989 και θα ξεκινούσε να ισχύει το αργότερο το 1993. Με την πρόταση της δεύτερης τραπεζικής οδηγίας :

► Παγιώνεται οριστικά η αρχή ότι ο έλεγχος θα ασκείται από τις αρχές της χώρας προέλευσης. Οι αρχές της χώρας υποδοχής θα είναι αρμόδιες μόνο για την εποπτεία της ρευστότητας και της νομισματικής πολιτικής.

► Εφαρμόζεται η αρχή της ενιαίας τραπεζικής άδειας που θα χορηγείται από τις αρχές της χώρας προέλευσης. Με βάση την άδεια αυτή, χωρίς να χρειάζεται άλλη, το πιστωτικό ίδρυμα θα μπορεί να ιδρύει υποκαταστήματα ή πρακτορεία και να παρέχει διασυνοριακές υπηρεσίες σε όλα τα κράτη- μέλη.

► Την ενιαία άδεια θα συνοδεύει ένας κατάλογος «τραπεζικών δραστηριοτήτων» για την άσκηση των οποίων θα ισχύει σε κοινοτικό επίπεδο. Οι δραστηριότητες αυτές παρατίθενται στο παράρτημα της οδηγίας και ακολουθούν το υπόδειγμα μιας σύγχρονης, καθολικής τράπεζας. Περιλαμβάνονται σε αυτές οι συναλλαγές σε τίτλους είτε για ίδιο λογαριασμό είτε για λογαριασμό του πελάτη, οι συμμετοχές σε εκδόσεις τίτλων, η διαχείριση χαρτοφυλακίων και άλλα.

► Ορίζεται ένα ελάχιστο αρχικό κεφάλαιο για την ίδρυση πιστωτικού ιδρύματος.

► Θεσπίζονται ποσοτικά όρια για τη συμμετοχή των πιστωτικών ιδρυμάτων στο κεφάλαιο επιχειρήσεων που δεν ανήκουν στον χρηματοπιστωτικό τομέα (βιομηχανικών, εμπορικών κ.λπ.).

γ. Η εφαρμογή της δεύτερης τραπεζικής οδηγίας είχε σαν προϋπόθεση την παράλληλη εφαρμογή ορισμένων άλλων τεχνικών οδηγιών, με τις οποίες θα εξασφαλισθεί περαιτέρω η προστασία των αποταμιευτών και των καταθετών :

► για την πρόταση οδηγίας σχετικά με τα ίδια κεφάλαια πιστωτικών ιδρυμάτων (αρχική πρόταση : COM [86] 169 final/ 15.9.86 · τροποποιημένη πρόταση : COM [88] 15 final/15.1.88). στο προοίμιο της οδηγίας αναφέρεται ότι με δεδομένο τον ανταγωνισμό μεταξύ πιστωτικών ιδρυμάτων στην ενιαία αγορά πρέπει να υπάρχει ισοδυναμία ορισμών και κανόνων όσον αφορά στα ίδια κεφάλαια καθώς και κοινά κριτήρια για τη σύνθεσή τους,

► για την πρόταση οδηγίας σχετικά με τους συντελεστές φερεγγυότητας (COM [88] 194 final – SYN 133/20.4.88).

δ. Στα τέλη του 1984 η Επιτροπή παρουσίασε πρόταση οδηγίας σχετικά με την ελευθερία εγκατάστασης και παροχής υπηρεσιών στον τομέα της ενυπόθηκης πίστης (COM [84] 730 final / 24.1.85) την οποία στη συνέχεια τροποποίησε για να ληφθούν υπόψη οι απόψεις του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου (COM [87] 255 final / 22.5.87). με την πρόταση αυτή εισάγεται στον ευαίσθητο αυτό τομέα η αρχή της αμοιβαίας αναγνώρισης των χρηματοπιστωτικών τεχνικών. Η πρόταση άρχισε να συζητείται στο Συμβούλιο αλλά οι εργασίες διακόπηκαν μετά την κατάθεση της πρότασης για τη δεύτερη οδηγία με την οποία υπήρχαν αρκετές επικαλύψεις. Παρέμεινε ανοιχτό το θέμα αν η ιδέα αυτοτελούς οδηγίας για την ενυπόθηκη πίστη θα εγκαταλειπόταν, οπότε θα ενταθούν απλώς ορισμένες διατάξεις της στη δεύτερη οδηγία.

ε. Τέλος, το Συμβούλιο έκανε πρόταση οδηγίας σχετικά με τον συντονισμό των νομοθετικών, κανονιστικών και διοικητικών διατάξεων που αναφέρονται στην εξυγίανση και στην εκκαθάριση των πιστωτικών ιδρυμάτων (αρχική πρόταση :COM [85] 788 final/23.12.85· τροποποιημένη πρόταση :COM [88] 4 final/4.1.88). στον τίτλο της τροποποιημένης πρότασης προστέθηκε η φράση «καθώς και στα συστήματα εγγύησης καταθέσεων».

ΤΕΙΡΕΣΙΑΣ ΑΕ

Οι τράπεζες προκειμένου να προστατευθούν και να προστατέψουν τους πελάτες τους ψάχνουν πάντα να βρουν προγράμματα που θα τις βοηθήσουν να το πετύχουν. Έτσι δημιουργήθηκε και η ΤΕΙΡΕΣΙΑΣ ΑΕ.

Η ΤΕΙΡΕΣΙΑΣ ΑΕ ιδρύθηκε από όλες σχεδόν τις τράπεζες που λειτουργούν στην Ελλάδα και έχει παραπάνω από έναν στόχους. Σκοποί της είναι :

- ✓ η προστασία του θεσμού της πίστης και η εξυγίανση των οικονομικών συναλλαγών,
- ✓ η ορθή εκτίμηση της φερεγγυότητας και πιστοληπτικής ικανότητας των πελατών των τραπεζών, η οποία συμβάλλει στη μείωση των επισφαλειών και συνεπώς του κόστους δανεισμού, αλλά και στον περιορισμό της υπερχρέωσης,
- ✓ ο περιορισμός της απάτης στις συναλλαγές προστατεύει τους συναλλασσόμενους και αυξάνει την εμπιστοσύνη τους στην αγορά και
- ✓ τα αρχεία των χαμένων ταυτοτήτων/ διαβατηρίων και των επιχειρήσεων που παρουσίασαν παραβατική συμπεριφορά κατά την αποδοχή καρτών, συμβάλλουν στην προστασία των πολιτών και των συναλλασσόμενων με κάρτες.

Πρόσβαση στα δεδομένα των αρχείων της ΤΕΙΡΕΣΙΑΣ έχουν μόνο πιστωτικά και χρηματοδοτικά ιδρύματα και παρέχονται στους αποδέκτες τους χωρίς κρίσεις ή εκτιμήσεις. Επίσης, κάθε πολίτης έχει δικαίωμα να ενημερωθεί για το περιεχόμενο του αρχείου που τον αφορά (δικαίωμα πρόσβασης) και να ζητήσει συμπλήρωση ή διόρθωση εφόσον διαπιστώσει ότι τα στοιχεία είναι ελλιπή ή μη ενημερωμένα (δικαίωμα αντίρρησης).

Σημειώνεται πως υπάρχει ο “λευκός” και “μαύρος” Τειρεσίας. Ο λευκός περιλαμβάνει όλα τα στοιχεία των προσώπων που συναλλάσσονται με τράπεζες ή λοιπά πιστωτικά ιδρύματα, καθώς περιέχει και όλες τις συναλλαγές με αυτά και ο μαύρος περιλαμβάνει τους συναλλασσόμενους που έχουν καθυστερημένες οφειλές/υποχρεώσεις προς τις τράπεζες. Είναι αυτό που ονομάζεται “μαύρη λίστα” και όσοι περιλαμβάνονται σε αυτή πρέπει πρώτα να εξοφλήσουν ολόκληρη την οφειλή για να διαγραφούν από τον μαύρο Τειρεσία. Τέλος, όταν το όνομα

κάποιου προσώπου εμπεριέχετε στην μαύρη λίστα (black list) δεν μπορεί να έχει καμιά άλλη συναλλαγή με καμία τράπεζα, αφού όλες οι τράπεζες έχουν πρόσβαση στα στοιχεία του Τειρεσία, ύστερα από εξουσιοδότηση.

Διατήρηση στοιχείων σε αρχεία

Αρχείο οικονομικής συμπεριφοράς :

1. Εφόσον στο αρχείο εμφανίζονται μόνο έως τρεις σφραγισμένες επιταγές έως και € 1500, αυτές διαγράφονται από το Αρχείο μεταδιδόμενων πληροφοριών εφόσον έχουν εξοφληθεί ή τακτοποιηθεί αποδεδειγμένα και έχει παρέλθει η ημερομηνία στέρησης βιβλιαρίου επιταγών.

2. Εφόσον στο αρχείο εμφανίζονται μόνο έως πέντε σφραγισμένες επιταγές ή/και απλήρωτες συναλλαγματικές συνολικού ποσού έως και € 3000, αυτές διαγράφονται από το Αρχείο μεταδιδόμενων πληροφοριών μετά την πάροδο είκοσι τεσσάρων μηνών από την ημερομηνία έκδοσης ή λήξης αντίστοιχα της πιο πρόσφατης από τις ανωτέρω επιταγές ή συναλλαγματικές, εφόσον έχουν εξοφληθεί ή τακτοποιηθεί αποδεδειγμένα και έχει παρέλθει η ημερομηνία στέρησης βιβλιαρίου επιταγών.

3. Σφραγισμένες επιταγές και απλήρωτες, κατά την λήξη τους, συναλλαγματικές, πέραν των προαναφερομένων στο 1 και 2, όπως και καταγγελίες συμβάσεων καρτών, δανείων καταναλωτικής ή στεγαστικής πίστης και χορηγήσεων μέσω παροχής δικαιώματος υπερανάληψης (overdraft), διατηρούνται στο αρχείο για χρονικό διάστημα τριών ετών.

4. Διαταγές πληρωμής διατηρούνται στο Αρχείο για πέντε έτη.

5. Προγράμματα πλειστηριασμών, κατασχέσεις και διοικητικές κυρώσεις του Υπουργείου Οικονομικών διατηρούνται στο Αρχείο για επτά έτη.

6. οι αιτήσεις πτωχεύσεων διαγράφονται είτε με την καταχώριση της τελικής πληροφορίας για κήρυξη της πτώχευσης είτε εφόσον ματαιωθεί η σχετική με αυτές συζήτηση, μετά δωδεκάμηνο από την ημερομηνία της (ματαιωθείσας) συζήτησης. Σε κάθε περίπτωση, διαγράφονται το μήνα εντός του οποίου συμπληρώνονται πέντε έτη από την ημερομηνία κατάθεσής τους στο δικαστήριο.

7. Οι πληροφορίες για κηρυχθείσες πτωχεύσεις δεν διαγράφονται από το Αρχείο.

8. Οι πληροφορίες για προσημειώσεις υποθηκών, υποθήκες, καθώς και τροπές προσημειώσεων σε υποθήκες, διαγράφονται από το Αρχείο όταν εξαλειφθούν.

Αρχείο συγκέντρωσης κινδύνων :

Ο χρόνος διατήρησης των πληροφοριών αυτών στο Αρχείο είναι ίσος με το χρόνο διατήρησης της οφειλής.

Αρχείο ταυτοτήτων/ διαβατηρίων :

Τα στοιχεία τηρούνται έως ότου ο ίδιος ο πολίτης αιτηθεί τη διαγραφή τους. Τα στοιχεία του Υπουργείου Δημόσιας Τάξης μεταβάλλονται μόνο σε αυτό.

Αρχείο συμβάσεων επιχειρήσεων που έχουν καταγγελθεί :

Τα στοιχεία τηρούνται στο αρχείο για 5 έτη.

Διοικητική ποινή στέρησης βιβλιαρίου επιταγών

Ακάλυπτες Επιταγές	Διοικητική Ποινή
Επιταγές συνολικού ποσού έως € 1.000,00	Καμία
Επιταγές (ανεξαρτήτως αριθμού) συνολικού ποσού άνω των € 3.000,00 εντός δωδεκαμήνου	Στέρηση βιβλιαρίου επιταγών για 12 μήνες
Επιταγές (ανεξαρτήτως αριθμού) συνολικού ποσού άνω των €3.000,00 και μέχρι €6.000,00 εντός δωδεκαμήνου	Στέρηση βιβλιαρίου επιταγών για 24 μήνες
Επιταγές (ανεξαρτήτως αριθμού) συνολικού ποσού άνω των €6.000,00 εντός δωδεκαμήνου	Στέρηση βιβλιαρίου επιταγών για 36 μήνες

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Π. Αλεξιάκης, Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο, Τραπεζικό Περιβάλλον, Τόμος Β', «*Το Χρηματοπιστωτικό Σύστημα*», Πάτρα 1999
- Π. Πετράκης, Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο, Τραπεζική Διοίκηση, Τόμος Γ, «*Στρατηγικές Τραπεζικής Ανάπτυξης*», Πάτρα 2000
- Κ. Συριόπουλος, Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο, Στρατηγική Τραπεζών, Τόμος Α, «*Διαχείριση Τραπεζικού Κινδύνου*», Πάτρα 2000
- Γ. Χατζηδημητρίου, Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο, Εισαγωγή στη Διοικητική Επιχειρήσεων και Οργανισμών, Τόμος Δ, «*Διεθνές Οικονομικό Περιβάλλον*», Πάτρα 1999
- Μ. Τσινισιζέλης, Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο, Διοίκηση και Πολιτική, Τόμος Β', «*Εξέλιξη και οι θεσμοί της Ε.Ε.*», Πάτρα 2000
- Δ. Γερμίδης, Διεθνής Τραπεζική, «*Σύγχρονες Τάσεις στην Οργάνωση της διεθνούς Χρηματοδοτήσεως*», εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα 1982
- Θεοδώρου Η. Αποστόλου Ph. D., «*Οικονομικά Μαθηματικά και στοιχεία τραπεζικών εργασιών*», Έκδοση Πέμπτη, Αθήνα 2002
- Νικόλαος Θ. Μυλωνάς, Ένωση Ελληνικών Τραπεζών, «*Ελληνικά Αμοιβαία Κεφάλαια*», Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, 1999
- Θωμαδάκης, Σταύρος και Μανώλης Ξανθάκης, Ένωση Ελληνικών Τραπεζών, «*Αγορές Χρήματος και Κεφαλαίου*», Εκδόσεις Αντ. Σάκκουλα, Αθήνα 1990
- Χρ. Γκόρτσος, Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο, Τραπεζικό Περιβάλλον, Τόμος Γ', «*Τραπεζικό Περιβάλλον*», Πάτρα 2000
- Φατούρος Α.Α., Ελληνική Εταιρεία Διεθνούς Δικαίου και Διεθνών Σχέσεων, «*Οι Συμφωνίες του Γύρου της Ουρουγουάης για το διεθνές εμπόριο αγαθών και υπηρεσιών* », Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα 1995
- Ψυχομάνης Σ., Τραπεζικό Δίκαιο, «*Δίκαιο Τραπεζικών Συμβάσεων*», έκδοση γ', Εκδόσεις Σάκκουλα, Θεσσαλονίκη 1998
- Χ. Β. Γκόρτσος, «*Το Δίκαιο της Κεφαλαιακής Επάρκειας των πιστωτικών ιδρυμάτων*», Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα- Κομοτηνή 2000

- Τράπεζα της Ελλάδος, «*Νομισματική Πολιτική*», Ενδιάμεση Έκθεση 2005, Οκτώβριος 2005
- Γιάννης Ε. Βελέντζας, «*Δίκαιο Πιστωτικών Ιδρυμάτων (Τραπεζικό Δίκαιο)*», 2^η έκδοση, Ius, Θεσσαλονίκη 1998
- Δρ. Π. Α. Κιόχος- Δρ. Γ. Δ. Παπανικολάου, «*Χρήμα- Πίστη- Τράπεζες*», τέταρτη έκδοση, Ελληνικά Γραμμάτια, Αθήνα 2000
- Ζητρίδης Α.Χ., «*Το Τραπεζικό Σύστημα της Ελλάδος*», Αθήνα 1971
- Στεργιώτης Κ. Κ., «*Χρήμα και Διεθνές Τραπεζικό Σύστημα*», Αθήνα 1995
- Χολέβας Γ., «*Τραπεζικές Εργασίες*», Αθήνα 1995

ΔΙΑΔΥΚΤΙΟ

- www.thessalonikiforum.gr : Ομιλία του Προέδρου της Ελληνικής Ένωσης Τραπεζών, κ. Τάκη Αράπογλου
- www.morax.gr : Μεγέθη τραπεζών- Οι 25 μεγαλύτερες τράπεζες στον κόσμο
- www.simerini.gr : Βασιλεία 2 και λειτουργικός κίνδυνος
- www.experian-scorex.com : Βασιλεία II : Ο γρήγορος δρόμος για μια νέα εποχή
- www.ine.otoe.gr : Εταιρική Διακυβέρνηση
- www.m.nec.gr : Υπουργείο Οικονομίας και Οικονομικών
- www.xrhmatisthrioonline.com : ΧΡΗΜΑΤΙΣΤΗΡΙΟ ΟΝ ΛΙΝΕ : Νέο πλαίσιο για τα δομημένα προϊόντα
- www.e-magazino.gr : Οι τράπεζες κλείνουν τις στρόφιγγες στα καταναλωτικά
- www.inestis.com : Διαχείριση Κινδύνων
- www.centralbank.gov : Κεντρική Τράπεζα της Κύπρου
- www.economics.gr : Με στόχο μεγαλύτερη ανάπτυξη, απασχόληση και κοινωνική συνοχή
- www.bankofgreece.gr : Τράπεζα της Ελλάδος

- www.openarchives.gr : Το ελληνικό τραπεζικό σύστημα
- www.protothema.gr : ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ
- www.capital.gr : Μέτρα "οχύρωσης" τραπεζών εξήγγειλε η Επιτροπή της Βασιλείας
- www.economics.gr : Τράπεζες και Βασιλεία II : Στην επιφάνεια ο λειτουργικός κίνδυνος
- www.elearn.elke.uoa.gr : Σύμφωνο Βασιλείας I
- www.enthesis.gr : Βασιλεία II : Κατακλυσμαίες αλλαγές στη λειτουργία των...
- www.morax.gr : Κεφαλαιακή Επάρκεια για το νέο Πλαίσιο Εποπτείας των Τραπεζών
- www.tovima.gr : Ανάπτυξη
- www.ethnos.gr : Ισχνά μέτρα από τους 7 αυστηρούς κατά της κρίσης